الرسائل في المسائل

پښتو

د نکاح تړل ،د مړي مسائل،د اسقاط حيله

لیکوال: مولوی فضل الرحمن عادل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

زه خپل دغه کتاب اول خپلو والدينو ته چې زموږ په روزلو او تعليم کې يې هيڅ ډول کمی ندی کړی.

او بيا يې خپلو ټولو ښوونکو او استادانو ته ډالۍ کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: الرسائل في المسائل پښتو

لیکوال: مولوي فضل الرحمن (عادل)

بیا کتنه (نظرثاني): شــیخ الحدیث والقرآن خلیفه صــاحب عبدالرحیم اخند زاده.

چاپ کال:

چاپ شمېر:

چاپ وار:

خپروندی:

د لیکوال شمېره: ۰۰۹۳۷۷۰۸۴۸۲۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکلړ

عيادت (د ناروغ پوښتنه کول) ۲
د عيادت آداب ۳
د عيادت اجر او فضيلت ۶
دوصيت کول ۸
د وصيت فضيلت ۹
په وصيت کې احتياط پکار دی ۱۰
دځنکدن حالت ۱۱
د مړ کېدونکي کس تر ځنګ کړنې (عملونه) ۱۲
په مړو تلوار کول پکار دی ۱۳
د مړي غسل ۱۳
مړي ته د غسل ورکولو لامل ۱۴
د غسل لپاره اړين سامان ۱۴
استنجاء ۱۵
مړي ته اوس ورکول ۱۶
مړي ته له اودس ورکولو وروسته بشپړ غسل ۱۷
مړي ته څوك غسل ورکولی سي؟ ۱۸
کوم مړي ته غسل ورکول کېږي او کوم مړي ته غسل نه ورکول کېږي؟ ۲۰
مړي ته د غسل ور کول شرطونه ۲۱
مړي ته د تيمم ورکولو طريقه ۲۳
د کفن بيان ۲۳
د مړي کفن د چا پر ذمه دی؟ ۲۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفن ډولونه ۲۵
د ماشومانو کفن ۲۷
په کفن کول ۲۷
د سړي د کفن کولو طریقه ۲۸
د مېرمنې د کفن کولو طریقه ۲۹
په کفن او یا نور څه خوشبويي وهل: ۳۱
د جنازې د لمانځه لپاره تيمم کول ۳۳
د جنازې لمونځ ۳۳
د جنازې د لمانځه شرطونه: ۳۴
د جنازې د لمانځه فرضونه : ۳۵
د جنازې د لمانځه سنتونه : ۳۶
په مړي د جنازې د لمونځ حقدار ۳۶
په قبر د جنازې د لمونځ کولو حکم ۳۷
د جنازې د لمونځ کولو طریقه ۳۷
د جنازې د لمانځه نيت ۳۸
که په یو وخت کې څو جنازې سره جمع سي؟ ۴۱
له جنازې وروسته ۴۲
په جومات کې د جنازې حکم ۴۳
د ژوندي ماشوم د پیدا کېدو احکام ۴۳
د جنازې د کټ وړلو طریقه ۴۴
دجنازې شاته تلل ۴۵
له جنازې سره په پښو (پیاده) تلل ۴۵
په جنازې پسې د تللو په وخت کې ذکر کول ۴۶
له جنازې کېښودلو مخکې کښېناستل ۴۶
قبر او د قبر کیندلو اندازه به څومره وي؟ ۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قبر قسـمونه (لحد [چې لحد په څنګ کې وي] او شَـق [چې لحد په منځ کې وي]) ۴۷
په قبر کې د مړي د ایښوولو او قبر پټولو طریقه........ ۴۸
د ښځې پر قبر د پردې کولو حکم........ ۴۹
پر قبر خاورې اچول ۵۰
له خښولو وروسته نا معلوم رواجونه........ ۵۱
په آخېر کې په قبر خښته ایښوول........ ۵۳
کله چې مړی خښ سي بیا د قبر سر او پښو ته تلاوت کول کېږي ۵۳
د مړي له دفن کولو وروسته........ ۵۴
د مړي له خښولو وروسته ځینې دعاګانې ۵۶
په قبر باندې اوبه پاشل ۵۸
په قبر لاس پورته کول او دعا کول ۵۸
په قبر د لکړو درول ۵۹
څو مړي په یوه قبر کې خښول........ ۶۰
د جنازې د لمانځه وخت ۶۱
تعزیت (فاتحه)........ ۶۲
تعزیه به څرنګه ورکوي........ ۶۳
تعزیه (فاتحه) چېرته اخیستل کېږي ۶۴
د تعزیې فضیلت ۶۶
په مړینه باندې د صبر اجر او ثواب ۶۷
د شهید د احکامو بیان........ ۶۷
شهید ته د شهید ویلو وجه:........ ۶۸
د شهید قسمونه: ۶۸
د شهید تعریف........ ۶۹
د شهید احکام (کوم چې په دنیا کې) دي: ۷۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسقاط د حیلې بیان..۷۵
د حله اسقاط تعریف..۷۵
د حیله ا سقاط حکم..۷۵
دلته د علماوو یو څو مختلف نظرونه دي:..۷۶
د حیلې د رواه والې دلایل..۷۷
اول دلیل:..۷۷
دوهم دلیل :..۷۸
دریم دلیل :..۷۸
څلورم دلیل:..۷۹
حیلې باید وپېژندل سي..۷۹
د إسقاط د حیلې شرطونه او آداب..۸۱
د اسقاط د دورې کولو عملي طریقه..۸۶
د هغو علماؤو نظر چې مروج اسقاط ناسم بولي..۹۱
د نورو علماوو بله رائیه..۹۲
د نن سبا مروج (اسقاط) حیله رواه ده که یا؟..۹۷
د دې علماؤو په وینا د اسقاط صحت..۱۰۲
دنکاح بیان..۱۰۴
د نکاح عملي زدکړه..۱۰۷
د نکاح تړلو طریقه..۱۰۸
د نکاح خطبه..۱۰۹
غلط رواج :..۱۱۱
له نکاح تړلو وروسته دعاء..۱۱۳
په نکاح کې کفو (برابري) او ولي (واکدار)..۱۱۵
جبري نکاح..۱۱۶
له مېرمنې سره د یو ځای کېدو مسنونه دُعا..۱۱۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوستي كولو لپاره د نجلۍ كتل: ۱۱۸
كله چې ځوك ستاسو د خور يا لور په غوښتلو د دوستي لاس در اوږد كړي ۱۲۰
مېرمنې په ميراث كې بشپړ حق لري او مهر د مېرمنو خاص حق دی او خامخا به وركول كېږي ۱۲۲
ولور ۱۲۴
د ميراث حق ۱۲۴
هغه خلك چې په چل د نورو حق خوري ۱۲۹
فطرتي خصلتونه ۱۳۰
اول: د برېتونو كمول: ۱۳۱
دوهم: د ږيرې پرېښودل: ۱۳۱
دريم: مسواك وهل: ۱۳۲
څلورم: استنشاق (د پوزې مينځل). ۱۳۳
پنځم: مضمضه (د خولې مينځل). ۱۳۳
شپږم د نوكانو كمول: يعني پرېكول يې. ۱۳۳
اوم: د بندونو مينځل: ۱۳۴
اتم: د تخرګونو وېښتان كيښل (ايستل): ۱۳۴
نهم: د نامه لاندې وېښتان خرېيل: ۱۳۴
لسم: استنجاء كول: ۱۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال لنډه پېژندنه

ملا فضل الرحمن (عادل) د سيد احمد زوی د حاجي برات خان لمسی، په ۱۳۷۹ لمريز کال کې د پکتيکا ولايت متاخان ولسوالي د شنك د کلي په يوه متدينه کورنۍ کې زېږېدلی دی. په ۱۳۸۴ لمريز کال کې د کورنۍ لخوا د خپل کلي شنك افتدائيه ښوونځي کې شامل کړای شو په شپږم ټولګي کې و چې د ځينو ستونزو او مشکلاتو له کبله په نيمايي کې ترې پاتې شو. په ۱۳۹۱ لمريز کال کې يې په ديني مدرسه (جامعه خيرالمدارس، پکتيکا ، متاخان، ګنبد) کې داخله وکړه؛ تر رابعې درجې يې په همدې مدرسه کې زدکړې وکړې چې تر څو له همدې ترجې فارغ شو. په ۱۳۹۸ لمريز کال کې يې په مرکز کابل ښکراميو کې د امام ابو حنيفه (رح) عالي دارالعلوم په لسم ټولګي کې د سويې د ازموينې له لارې داخله تر لاسه کړه. په ۱۴۰۰ لمريز کال يې د فراغت ممتاز (اعلیٰ) سند تر لاسه کولو سره دلته زدکړې پايته ورسولې. په ۱۴۰۱ لمريز کال يې د پکتيا ولايت زرمت دولت زيو احياء العلوم مدرسه کې له محترم خليفه صاحب عبدالرحيم اخندزاده (دامت

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکاته العالیة) ښخه وړه دوره پیل کړه او د ممتاز سند په تر لاسه کولو یې پایته ورسوله.

تقریظ

محترم مولوي صاحب فضل الرحمن چې کوم کتاب(الرسائل في المسائل) په نوم، د دیني مسائلو په باره کې لیکلی دی، ما خپله مطالعه کړ، ډېر مفید او جامع کتاب دی، خصوصًا د پښتنو ورونو او خوندو لپاره، په ساده پښتو لیکل شوی دی.

هر څوک استفاده ورڅخه کولی شي.

الله تعالی جل جلاله دې د ده مور او پلار او استادانو او هر چا چې ورسره تعاون/مرسته کړې ده، سبب د اجر د دارینو یې ورته وګرځوي. آمین

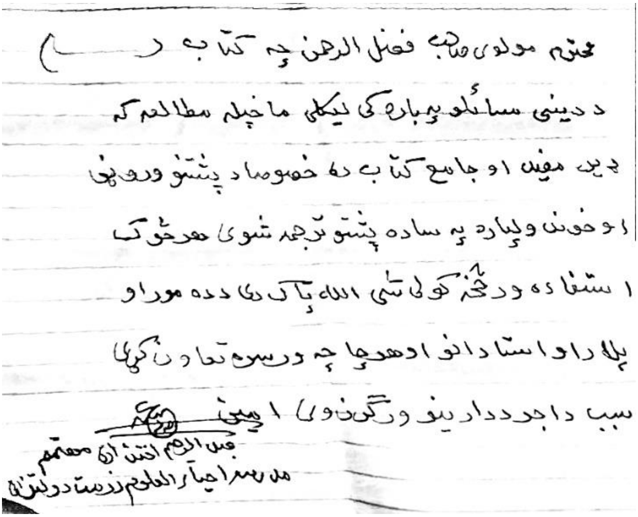
محترم مولوی صاحب فضل الرحمن چې کتاب ( )
د دینی مسائلو په باره کې لیکلی ما خپله مطالعه کړ
ډیر مفید او جامع کتاب ده خصوصا د پښتنو ورونو
او خوندو لپاره په ساده پښتو ترجمه شوی هر څوک
استفاده ورڅخه کولی شي الله پاک دې د ده مور او
پلار او استادانو او هرچا چې ورسره تعاون کړی
سبب د اجر د دارینو ورګرځوي آمین

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد الحديث الحاج خليفه صاحب عبد الرحيم اخند زاده(دامت بركاته العالية) مهتمم مدرسه احياء العلوم دولتزائی زرمت پکتيا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

الحمد لله رب العالمین، والصلاة والسلام عليٰ أشرف الأنبیاء والمرسلین، نبینا محمد وعليٰ آله وصحبه أجمعین، أمّا بعد: دا د نړۍ قانون دی چې هره ټولنه ځانته ځانګړي رسمونه او دودیز اصول لري، خو ځینو ټولنو بیا پر ځان ډېر زیاتی کړی وي او سخت کړي یې دي، اما اسلامي شریعت لکه څرنګه چې د بشریت ستر لاربښود ﷺ فرمایلي چې دین د خیر غوښتنه ده، مطلب دا چې د دین په هر امر او لاربښوونه کې د مخلوقاتو خیر او فایده ده، نو د اسلامي شریعت هر امر روښانه اسانه او ساده دی او د شریعت په حکمونو کې نه څوك له ځانه زیادت کولی سي او نه هم کمی، خو دا چې ټولنیز دودنه څه ناڅه تاثیر خامخا وربانديې لرلی سي لکه څرنګه چې موږ او تاسو د مختلفو ټولنو مختلف رواجونه او رسمونه وینو، دغسې زموږ په ټولنه کې هم دي، زموږ په ټولنه کې هم په ځینو مسائلو کې ځینو خلکو له خپله انده زیاتونې کړې دي، ځیني مسائل یې بېځایه سخت کړي او ځینې مسائل یې یو مخ پرې ایښې دي چې باید له دې څخه په کلکه ځان وساتل سي.

ما هم په دې لیکنه کې څو مهم مسائل چې د هغو زده کول او ځان ورباندې پوهول خورا اړین دي، چې د ډېرو طالبانو (زده کونکو) دا هیله او غوښتنه وه چې په دې مسائلو یو کتاب ولیکلی شي تر څو په اسانه توګه هر کس ګټه ترې واخلي. او ډېر کله داسې مسائل پېښ شوي چې د ناپوهۍ له کبله له ځنډ او ځنډ او ستونزو سره مخامخ شوي. لکه د مړیني پېښېدل چې باید له مړه شخص سره څه وکړل سي، او کوم حقوق یې دي پر ژوندیو له غسل، کفن، جنازې، اسقاط، قبر، بې ثبوته کړنې (عملونه) چې باید پرېښودل سي، خیر او خیرات څخه چې مایې په دې خپله لیکنه کې په ډېره ساده بڼه عملي ښوونه وړاندې کړې ده او هر څوك وربانديې پوهېدلی او زده کولی سي. همداسې مې د نکاح په اړه له رویباري، جبري نکاح، غلط رواج، د نکاح تړلو عملي طریقه کومه چې زمونږ په سیمو کې دود ده ، مهر چې د مېرمنو خاص حق دی او باید مېرمنو ته وسپارل سي، لاربښوونه وړاندې کړې ده چې د زده کولو لپاره یې ډېر خلك په هڅه کې دي چې په لنډه او ساده بڼه مې یاد کړي، او دا هڅه مې کړې ده چې په څرګندو الفاظو یې ولیکم چې هر څوك وربانديې پوه سي. همداسې په پای کې مې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فطرت لس خصلتونه راوړي چې هر مسلمان ته پکار ده تر څو يې وپېژني عمل ورباندې وکړي، نورو او خپلو اولادنو ته هم آمر پرې وکړي. له الله ﷻ څخه دا سـوال کوم چې دا ليکنه د مسـلمانانو د ګټې وړ وګرځوي. الله ﷻ دې د ژوند په هر پړاو کې زموږ ملګری شـي، او الله ﷻ دې تل موږ ته د سـمې لارې ښـوونه وکړي، او د بدو خلکو له پيروي او ملګرتيا مو دې څېښتن تعالي وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عیادت (د ناروغ پوښتنه کول)

رسول الله ﷺ په ډېرو ځایونو کې د ناروغ د پوښتنې کولو امر کړی دی، او د مسلمان له پنځو حقوقو څخه یې شمېرلی دی[1]. او د ناروغ (مریض) پوښتنه کول سنت دی. الفقه الاسلامي وادلته.

له حضرت ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا ابْنَ آدَمَ، مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي. قَالَ: يَا رَبِّ، كَيْفَ أَعُودُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟! قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي فُلَانًا مَرِضَ فَلَمْ تَعُدْهُ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ؟..... رَوَاهُ مُسْلِمٌ

الله ﷻ به د قیامت په ورځ وفرمايي؛ اې انسانه! زه ناروغ سوم مګر تا زما پوښتنه ونه کړه، هغه به ځواب ورکړي، اې زما پروردګاره! ما څرنګه ستا پوښتنه کړې وای، ته په خپله د دوارو جهانو پالونکی یې، خدای ﷻ به ورته ووايي، چې آیا ستا په یاد نه دي چې زما فلانی بنده ناروغ سو

---

[1] وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: " «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ» ".مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
عَنْ أَبِي مُوسَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: " «أَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَعُودُوا الْمَرِيضَ، وَفُكُّوا الْعَانِيَ» ".
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.
وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «أَمَرَنَا النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بِسَبْعٍ، وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ. أَمَرَنَا: بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَنَهَانَا عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ، وَعَنِ الْحَرِيرِ، وَالْإِسْتَبْرَقِ، وَالدِّيبَاجِ، وَالْمِيثَرَةِ الْحَمْرَاءِ وَالْقَسِّيِّ» ، وَآنِيَةِ الْفِضَّةِ - وَفِي رِوَايَةٍ: - وَعَنِ الشُّرْبِ فِي الْفِضَّةِ ; فَإِنَّهُ مَنْ شَرِبَ فِيهَا فِي الدُّنْيَا لَمْ يَشْرَبْ فِيهَا فِي الْآخِرَةِ - مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تا د هغه پوښتنه ونه کړه، که تا د هغه پوښتنه کړې وای نو زه به دې هلته پیدا کړی وای.(یعني زما رضا به دې هلته پیدا کړې وای)....

د عیادت آداب

له انس رضي الله عنه څخه روایت دی، چې رسول الله ﷺ فرمایلي : چې د مریض پوښتنه داوښې د فواق په اندازه دی.((فواق د ېته وایي چې یو څوك اوښه لوشي او بیا د اوښ بچی ورپرېږدي د دې لپاره چې اوښه شیدې را پرېږدي او بیا یې لوشل شروع کړي)) دېته فواق وایي. او د سعید ابن مسیب په مرسل روایت کې دا الفاظ سته. چې تر ټولو افضله پوښتنه د ناروغ هغه ده، چې په هغه کې څوك ژر ولاړ سي. [٢] رواه البیهقي في شعب الایمان ،مشکواة

یعني ډېره ناسته ونکړي چې د ناروغ د تکلیف لامل سي بلکې له راتګ وروسته بېرته ژر پورته سي او لاړ سي.

د شرح شرعة الاسلام په **٥٥٥** صفحه کې ذکر دي: کله چې له مریض سره یوځای شي، نو د مریض کس د زنګنونو په برابر دې کښېني، که دایې کولی شول، د سر خواته دې نه کېني ځکه په دې سره مریض ته تکلیف رسېږي.

[٢] : " «العیادة فواق ناقة» " وفي روایة سعید بن المسیب مرسلا: «افضل العیادة سرعة القیام» . مشکواة المصابیح (رواه البیهقي في شعب الایمان).

(c) ketabton.com: The Digital Library

او مریض ته دې په خوشحالي او ورین تندي سره کتل کوي، په غم او زړه تنګي سره دې نه ورته ګوري، ځکه په دې سره د مریض زړه ماتېږي، او له ده سره دې په هغه څه خبرې کوي چې ده ته خوشحالي او خوښي وربښي لکه د مرض د جوړوالي او د ناروغي د سپکوالي په اړه یا له ناروغي څخه د جوړېدو اُمېد (هیله) ورکول او داسې نور.

او له ناروغ څخه دې دعا غواړي ځکه چې د ناروغ دعا قبلېدو ته نږدې وي.

له عمر رضي الله عنه نه روایت دی وایي رسول الله ﷺ وفرمایل: " «إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ يَدْعُو لَكَ. فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءِ الْمَلَائِكَةِ» " رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ.

کله چې ناروغ ته ورسې نو هغه ته امر وکړه چې چې دعا درته وکړي، ځکه چې د ناروغ دعا داسې ده لکه د ملایکو دعا.

او ژر دې له ناروغ څخه راوځي تر څو چې په ناروغ زحمت او تکلیف نسي.

او خپل لاس دې د ناروغ په تندي یا د ده په لاس کېږدي او د حال پوښتنه دې ورڅخه وکړي، او د صحت او عافیت دعا دې ورته وکړي، او دا دعا دې چې له رسول الله ﷺ څخه رانقل شوې ده ووایي: له عائشې رضي الله عنها څخه روایت دی: چې رسول الله ﷺ به کله ناروغ ته ورغی یا به ناروغ ورته را وستلی سو، بیا به یې (دا دعا) ویله: "أَذْهِبْ الْبَاسَ رَبَّ النَّاسِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

، اشْفِ وَأَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا "[۳]. رواه البخاري، و مسلم، و احمد، و ابوداود، والنسائي، و ابن ماجه.

او يا دې دا دعا اووه (۷) واره ووايي: اَسْأَلُ اللهَ الْعَظِيْمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ اَنْ يَّشْفِيْكَ. رواه احمد و ابوداود.

ځكه چې رسول الله ﷺ فرمايلي: څوك چې د يو ناروغ (مريض) پوښتنې ته ورسي، او دا دعا اوه (۷) واري ووايي، كه د دې سړي اجل نه و راغلى، الله ﷻ به يې له دې مرض څخه روغ او صحتمند كړي[۴].

او يا دې دا دعا پنځه واره ووايي: اَعُوْذُ بِاللهِ وَبِقُدْرَةِ اللهِ وَعِزَّتِهِ مِنْ شَرِّ مَآ اَجِدُ وَ مِنْ شَرِّ مَآ اُحَاذِرُ.

او د سورة فاتحې په درې واره يا اووه واره ويلو سره چې په خپل ځان او مريض يې دم كړي، يا يې په خپل لاس دم كړي او خپل لاس د ناروغ پر بدن ومښي، په دې كې هم لوى تأثير دى، همدارنګه د معوذتين ويل يعني د قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ او قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ تر آخره پورې.

او د سورة حشر د آخر ويل يعني: ((هُوَ اللَّهُ الَّذِى لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عٰلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهٰدَةِ هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ ○هُوَ اللَّهُ الَّذِى لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلٰمُ

---

[۳] عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَتَى مَرِيضًا أَوْ أُتِيَ بِهِ ، قَالَ : " أَذْهِبْ الْبَاسَ رَبَّ النَّاسِ ، اشْفِ وَأَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا ". الصحيح البخاري.

[۴] عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّهُ قَالَ : " مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَعُودُ مَرِيضًا لَمْ يَحْضُرْ أَجَلُهُ ، فَيَقُولُ سَبْعَ مَرَّاتٍ : أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ ، رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ , أَنْ يَشْفِيَكَ ، إِلَّا عُوفِيَ " . مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَٰنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ○ هُوَ اللَّهُ الْخَٰلِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ○)). او له دې وروسته دې په مخکيني ترتيب سره په مريض دم کړي، د مرض د سپکوالي له پاره دا بې مثاله دم دی.

او د چښلو لپاره دې اول سورة فاتحه تر آخره پورې او وروسته ترهغه دې بيا د شفآء دا آيتونه: ((وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ ، وَشِفَآءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ، يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُ فِيهِ شِفَآءٌ لِّلنَّاسِ ، وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَآءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ، وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ، قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا هُدًى وَشِفَآءٌ))، وليکي بيا دې پرېولي (ومينځي) او په مريض دې وچښي، ژر ګټه رسوي. جرأة الأئمة.

د عيادت اجر او فضيلت

له ثوبان رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: هر کله چې يو مسلمان د بل مسلمان ورور د ناروغۍ پوښتنه کوي نو همېشه د جنت د مېوې په خوړو کې وي (د جنت د مېوو د خوړلو لايق وي) تر څو چې د هغه ناروغ له پوښتنې څخه بېرته راوګرځي[5]. رواه مسلم، والترمذي.

---

[5] عَنْ ثَوْبَانَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ " رواه مسلم و الترمذي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه رسول الله ﷺ فرمایلي: چا چې په ښه توګه اودس وکړ او هغه صرف د ثواب په نیت د یو مسلمان ورور پوښتنه وکړه، نو هغه د دوزخ څخه د شپېته کلو په مسافت لرې ساتل کېږي[۶]. رواه ابوداؤد

له حضرت علي رضي الله عنه څخه روایت دی چې ما له رسول الله ﷺ څخه اورېدلي دي: کوم مسلمان چې د یو مسلمان ورور د ناروغي پوښتنه د سهار په وخت کې وکړي نو اویا زره ملائکې تر ماښامه پورې د هغه لپاره د رحمت او مغفرت دعاوې کوي، او څوک چې د ماښام په وخت کې د ناروغ پوښتنه وکړي، نو د هغه لپاره اویا زره ملائکې تر سهاره پورې د رحمت او مغفرت دعاوې کوي او په جنت کې به د هغه لپاره یو باغ وي[۷]. رواه الترمذی و ابو داود

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: څوک چې د یو ناروغ پوښتنه وکړي نو یوه ملائکه د اسمان څخه اواز کوي، تاته دې په دنیا او اخرت کې خوشحالي وي، او په دنیا او اخرت کې دې ستا تلل مبارک وي او په جنت کې دې لویه مرتبه درته حاصله وي[۸]. رواه ابن ماجه

---

[۶] عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ، وَعَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُحْتَسِبًا ، بُوعِدَ مِنْ جَهَنَّمَ مَسِيرَةَ سَبْعِينَ خَرِيفًا " . قُلْتُ : يَا أَبَا حَمْزَةَ ، وَمَا الْخَرِيفُ ؟ قَالَ : الْعَامُ. رواه ابو داود.

[۷] قَالَ عَلِيٌّ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُودُ مُسْلِمًا غُدْوَةً إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُمْسِيَ ، وَإِنْ عَادَهُ عَشِيَّةً إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُصْبِحَ ، وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ " . قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. جامع الترمذي.

[۸] عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَنْ عَادَ مَرِيضًا ، نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ طِبْتَ وَطَابَ مَمْشَاكَ ، وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا ". سنن ابن ماجه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسې د ناروغي او د ناروغ د پوښتني ډېر فضايل دي.

دوصیت کول

د جمهورو علماو په نزد وصیت مستحب دی.

ځینو محدثینو ویلي دي چې د قرضـــونو په اداء کولو، او کوم واجب امانتونه چې په مړي وي په هغو وصیت کول واجب دي.

نو دا چې د مرګ هیڅ درك نه لګېږي او هیچا ته نه معلومېږي چې کله به مري، او په ژوند کې ډېري پېښـــي را منځته کېږي لکه: یو چاته پور (قرض) ورکول له چا قرض اخیســـتل، ځوك امانت ورته ږدي یا خپل شیان له بل چاته سره امانت ږدي داسې ډېر نور حقونه وي وربانديې، نو ښه خبره دا ده چې د هر څه په اړه له خپل ځان سره وصیت ولیکي او ویې ساتي.

د دې لپاره که خامخا یو ناڅاپه ومري یا بله پېښـه را منځته سي نو د ده له وصیت څخه به یې خپلوان خبر سي، او د ده غاړي به د نورو خلکو له حقونو خلاصي سي او له عذابه به وساتل سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وصيت فضيلت

له عبد الله ابن عمر رضـــي الله عنهما څخه روايت دی وايي: رســول الله صـــلّى الله عَلَيْهِ وَسَـــلَّمَ وفرمايل: مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصَى فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

د مسلمان سړي لپاره حق نسته چې يو شی يا څه ولري چې وصيت پکې کېږي، او دوه شپې پرې تېري سي او له ده سره يې وصيت نه وي ليکلی.

يعنی د احتياط او مرګ ته د بيداري په وجه ده ته دا حق نســـته چې وصيت کول پرېږدي يعني ضرور دي وصيت وليکي او له ځان سره دې کېږدي.

همدارنګه له جابر (رض) څخه روايت دی وايي رســـول الله ﷺ وفرمايل: مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ مَاتَ عَلَى سَبِيلٍ وَسُنَّةٍ، وَمَاتَ عَلَى تُقًى وَشَهَادَةٍ، وَمَاتَ مَغْفُورًا لَهُ. (رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ.)

څوك چې په داسې حالت کې مړ سـي چې وصـيت يې کړی وي، په سمه سيخه لاره سم او ښه دليل سره وفات سوی دی، او په تقوا باندې وفات سوی دی، او په شـهادت (حکمي) سـره وفات سـوی دی، او په داسـې حالت کې وفات سوی دی چې ده ته ښښنه سوې ده.

يعني يوازې د وصـــيت په وجه دی د تقوا، شـــهادت او ښښـــني مرتبې تر لاسه کوي، چې دا ډېري لوړي مرتبې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په وصيت کې احتياط پکار دی

ابو هريره (رض) له رســول الله څخه روايت کړی دی فرمايلي يې دي((إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ وَالْمَرْأَةُ بِطَاعَةِ اللَّهِ سِتِّينَ سَنَةً، ثُمَّ يَحْضُرُهُمَا الْمَوْتُ، فَيُضَارَّانِ فِي الْوَصِيَّةِ، فَتَجِبُ لَهُمَا النَّارُ. رَوَاهُ أَحْمَدُ))، (وَالتِّرْمِذِيُّ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ.)

شپېته کاله يو سړی يا ښځه د الله ﷻ په اطاعت سره عمل کوي بيا چې کله دوی ته مرګ راسـي نو دوی په وصـيت کې ضـرر ورسـوي (خپلو وارثانو ته) نو د دوی لپاره د جهنم اور لازم سي.

يعني شپېته کاله يو سړی يا يوه ښځه نېك عملونه کوي عبادتونه کوي، خو کله چې مرګ ورته راسـي نو دوی خپل مالونه نورو خلکو ته ورکړي (نورو خلکو ته وصـيتونه وربانديې وکړي) او په دې کار سـره خپلو خپلوانو او وارثانو ته ضـرر رسـوي او په دې کار سـره دوی د عذاب مستحق وګرځي (عذاب به ورکول کېږي).

همدارنګه له انس (رض) نه روايت دی وايي: رســول الله (ﷺ) وفرمايل: ((مَنْ قَطَعَ مِيرَاثَ وَارِثِهِ، قَطَعَ اللَّهُ مِيرَاثَهُ مِنَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)). رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

څوك چې د کوم وارث د ميراث حق پرېکړي (ور يې نکړي) ، د قيامت په ورځ به الله (ﷻ) د ده ميراث له جنت څخه ورنکړي(جنت ته به يې داخل نکړي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني كه كوم څوك خپل وارث يا خپلوان له خپل ميراثي حق څخه محروم كړي الله ﷻ به دغه كس د آخرت له ميراث (جنت) څخه محروم كړي.

نو په وصيت كې هم احتياط پكار دى بايد په وصيت سره خپلو خپلوانو ته ضرر ونه رسول سي نه بل چاته پرې ضرر او تكليف ورسول سي، بلكې داسې وصيت بايد وكړل سي چې غاړې پرې له هره لحاظه خلاصې سي.(مرقاة المفاتيح)

دځنكدن حالت

كله چې په كوم كس د مړينې اثار راښكاره شول: نو يا خو دې په ښي اړخ پرېباسي (څملوي) او مخ دې يې قبلې ته وګرځوي. او غوره داده چې مړكېدونكى كس دې ستونې سستغ كړي او مخ دې قبلې ته وګرځوي. دا په هغه صورت كې چې مړكېدونكي ته كوم تكليف نه وي، او كه تكليف و، بيا چې څه ډول ارام پروت وي هغسې دې څملول شي. كتاب النهرالفائق شرح كنزالدقائق لسراج الدين نجيم الحنفي باب صلاة الجنائز

بيا دې د كلمې تلقين ورته وسي: دا معنا چې د هغه په خوا كې څوك ناست وي هغه دې د لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللهِ كلمه په جګ غږ وايي، او مړ كېدونكي كس ته دې ور اوروي ترڅو يې هغه هم ووايي. دابه نه ورته وايي چې كلمه ووايه ځكه چې هغه په سخت حالت كې وي خداى مكړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې ونه وایي چې نه یې وایم. کتاب تحفة الملوك فی فقه مذهب الامام ابو حنیفه النعمان للرازي فصل فی المیت

د مړ کېدونکي کس تر څنګ کړنې (عملونه)

د داسې کس تر څنګ سورت یاسین تلاوت کول مستحب دي.

د ځنکدن په وخت کې مړکېدونکي ته اوبه ورکول مستحب دي، ځکه د روح وتلو په وخت کې تنده زیاته وي، دا له صحابه وو څخه هم ثابت دي. امداد الاحکام

کله چې روح لاړ شي یعني وفات شي: نو بیا دې یې سترګې ورپټې کړي او په پاکه جامه دې زنې وروتړي، داسې چې یوه پاکه ځیره (رتاړه) دې راواخلي او له زنې لاندې به یې راتاو کړي او په سر به یې وتړي.

ځکه که خلاص پاته سي بیا مړی بد ښکاري او د زنې تړل له مسلمانانو په میراث پاته دي. کتاب تحفة الفقهاء للسمرقندي

تر مړینې وروسته دې د پښو ګوتې نږدې سره وتړي چې پوندې یې سره لرې نه شي، بیا دې څادر یا بل څه ورباندې وغوړول شي. بهشتي زېور

بیا دې ورو ورو اندامونه سم کړي او په کټ یا تخته دې کښېږدي چې د انتقال په دوران کې له کوم تکلیف سره مخ نشي، او په کومه جامه کې یې چې ساه ورکړې وي هغه دې ترې وایستل شي.

جامه به داسې ترې وکاږي چې ټول کالي به ترې لرې کړي، اول به کمیس ترې وکاږي په داسې شان چې ګرېوان به یې ور څیرې کړي او کمیس به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې لرې کړي، بيا به يې په عورت يو رخت ور اوار کړي چې له نامه څخه نيولې تر ځنګنو پورې وي، او بيا به پردوګ ورڅخه وباسي. كنز كلان

په مړو تلوار کول ښکار دی

بيا مستحب دا ده چې په تيارولو کې يې تلوار وسي ځکه چې رسول الله ﷺ فرمايلي: پرمړو باندې تلوار کوئ که خير او ښــه وي نو ژر يې ورورئ او که بد وي نو د دوزخيانو لپاره لريوالى دى. ياني هسې يې لرې کوئ، او که خلکو ته د جنازې لپاره اعلان وسي کومه ستونزه نشته ځکه چې دا د خير کارته د خلکو رابلل دي او خير ته خلك رابلل خپله د ثواب کار دى. كتاب تحفة الفقهاء للسمرقندى

د مړي غسل

مړي ته غســل ورکول په نورو مســلمانانو فرض کفايي دي. يعني که يو څو کسان غسـل ورکړي د ټولو غاړې خلاصېږي، او که څوك انكار ترې وکړي کافر دى، د رسول الله ﷺ په دې قول سره د هغه چا په حق کې چې له اوښ څخه لوېدلى و: «اغسلوه بماء وَسِدْرٍ، وكفنوه في ثوبيه» متفق عليه

په اوبو د سـدر په ونې(پاڼو) سـره غسـل ورکړئ، او پخپلو جامو کې يې دفن کړئ.

کله چې د مړکېدونکی کس مرګ يقيني شـــي بيا تلوار ورباندې کول سـنت دي او که مخکې له غســل څخه دفن کړل شــي، نو راکيښـل يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاژمي دي او غســـل دې ورکړي. که چېرته د وژل شـــوي کس زیاته برخه پیدا شوه، بیا دې لمونځ ورباندې وکړل شـي کنه نو لمونځ دې ورباندې ونه کړل شـــي. او تیمم قایم مقام د غســـل دی کله چې اوبه پیدا کول ناممکن شي، یا غسل ورکول نا ممکن شي، لکه دا وېره وي چې بدن به یې وشرېږي که غسل ورکوي، او که د بدن شرېدلو وېره نه وه یوازې دې اوبه ورباندې توی کړي دا کافي ده. الفقه الاسلامي وادلته

مړي ته د غسل ورکولو لامل

مړي ته غسل د بې اودسي له کبله ورکول کېږي، ځکه د انسان جسد او وجود پاك دی او داچې ټول بدن يې مينځل کېږي له دې وجې چې همدا يو ځل يې دی بيا ځلې نه تکرارېږي يعني حاجت يې کم دی. او ځينو نورو علماو ويلي چې د مرګ په وجه د مړي جســـم پليتېږي د همدې پليتي له کبله غسل ورکول کېږي. د بې اودسي له وجې نه ورکول کېږي.

الحميط البرهاني

د غسل لپاره اړين سامان

۱: د غسل ورکولو لپاره د اوبو لوښی چې څومره ته اړتيا وي، که څه هم په کور کې استعمال شوی وي خو بايد پاك وي.
۲: لوټه (ګيلاس) يا بدنۍ مطلب د اوبو راخيســـتلو لوښـــی که څه هم استعمال شوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳: د غسل تخته. لکه په ډېرو جوماتونو کې چې ایښې وي یا داسې بله تخته.
۴: د استنجاء لوټې درې دانې.
۵: عطر
۶: ګانچه یعني پاکه رویي.
۷: صابون
۸: د سـرې لپاره څه د پاسـه یو متر اوږده ټوټه. د مېرمنې لپاره یو نیم متر رنګه ټوټه ځکه په رنګه ټوټه کې ستر ښه وي.
۹: دوه دانې پاکې ډبلې جامې چې دستکلې یعني د لاس لپاره کڅوړې ترینه جوړې کړي چې غسـل کونکی یې په لاس کړي. د میت مسـائل (رفعت قاسمي) ډېره لوبان او کافور مو نه دي ذکر کړي.

استنجاء

په لاس به ډبله جامه تاووي ځکه د عورت لمس کول او نظر ورته کول دواړه حرام دي. کتاب حاشیة الطحطاوي

اول به استنجاء په لوټو ور وهي او درې لوټې به کاروي.

بیا به په اوبو استنجاء ورکوي داسې: چې هغه د توکري ډبلې کڅوړې یا دستکلې به ورته په لاس کړي، او د هغه رخت لاندې به لاس وروغځوي چې د مړي په عورت اچول شـوی دی، او اوبه به وربانـدې واچوي او په لاس به یې وموښي او دا به په اوبو استنجاء سي. کنز کلان

(c) ketabton.com: The Digital Library

– استـــنجاء که په لوټو ور وهي او که په اوبو اړينه دا ده چې د مړي عورت ښکاره نه شي او پوره خيال به يې ساتي، ځکه عورت ته نظر کول حرام دي هغه که د مړي وي يا ژوندي. كتاب حاشية الطحطاوي

مړي ته اوس ورکول

– بيا به بشـــپړ اودس ورکوي که مړی د اوداســـه وړ وي يعني وړوکی نه وي، پرته له مضمضې (خولې مينځلو) او استنشاقه (پزې مينځلو) يعني په خوله او پوزه کې به يې اوبه نه ور اچوي، داسې چې: الفقه الاسلامي و ادلته

اول: علماو مســـتحب ګڼلې چې خوله به يې ورپاکوي داســـې چې غســـل ورکونکی به په ګوته ځيره (رتاړه) ورته واچوي او لنده به يې کړي او د مړي غاښونه به پرې باندې پاك کړي.

دوهم: همدارنګه به پوزه ور پاکه کړي داسې چې يوه ټوټه رخت به داسې تاو کړي لکه ګوته او لوند به يې کړي او بيا به يې پوزه ورباندې ورپاکه کړي.

دريم: به مخ ور ومينځي داســـې چې کمې اوبه چې پاکونکی شـــی لکه د ځينو ونو پاڼې او داســـې نور... څه پکې ګډ شـــوي، او داســـې اوبه نه وې بيا دې خالصې اوبه را واخلي پرې توی به يې کړي او مخ به يې ورباندې ور ومينځي.

څلورم: به يې څنګلې ور ومينځي اوبه به پرې توی کړي او وبه يې موښي تر څو پوره لندې سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم: به په سر مسح ور وکړي (په سر به يې لوند لاس ورتېر کړي).

شپږم: به ښي ور ومينځي اوبه به پرې توی کړي او وبه يې موښي تر څو سمې لندې سي

مړي ته له اودس ورکولو وروسته بشپړ غسل

–کله چې ښې مينځل خلاص شول بيا به تخته درې ځله خوشبويه کړل شي عطر دې پرې ووهل شي ځکه په دې کې د مړي تعظيم دی، او طاق وارې به يې ځکه کوي نبي ﷺ همداسې امر کړی دی بيا به: اول سر او ږيره ور ومينځي، صابون يا شامپو دې هم پرې ووهي او پاك دې کړي.

–کله چې د سر مينځل خلاص شول بيا دې مړی په چپ اړخ کړي، او ښی اړخ دې ور ومينځي داسې چې اول دې اوبه پرې توی کړي ودې موښي بيا دې صابون يا شامپو يا بل داسې پاکونکی شی پرې ووهي ودې موښي، له اوږو نيولې بيا تر پښو پورې شا او مخ دواړه اړخونه دې صفا کړي، کله چې. صابون پرې ووهل شو بيا دې اوبه پرې توی کړي، او په دې سره به د مړي ښی اړخ پاك سي.

بيا به يې په ښي اړخ واړوي او چپ اړخ به يې هم د ښي اړخ په شان ور ومينځي.

دا يو ځلي مينځل شول او فرض کفايي ادا شول او دوه ځله به نور هم غسل ورکوي تر څو سنت هم ادا سي. که بيا هم مړی پاك نه شو نو پنځه او اوه ځله هم غسل ورکولی سي مهمه داده چې غسل به طاق وارې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

–کله چې غسل ورکول خلاص شول دواړه اړخه ومينځل شول بيا به مړي ته تکيه ورکړي او کېنوي به يې او په خېټه به يې نرم لاس ورتېر کړي، نو که کوم څه ورڅخه ووتل هغه دې ورومينځي نو مړی پاکېږي او غسل راګرځولو ته اړتيا نشته. کتاب النهرالفائق شرح کنزالدقائق

–او هغه جامه چې د مړي په عورت پرته وي که د نجاســت وتلو له وجې مرداره ســي دری ځله دې اوبه ورباندې واچول ســي پاکېږي، او که بله جامه وه بيا دې بله جامه ورباندې واچول سي.

–کله چې غســل په بشــپړه توګه پايته ورســېږي: نو بيا دې مړی له ابو نه په ګانچه يا يوه پاکه جامه وچ کړي د دې لپاره چې کفنونه لاندې نه کړي، او بيا به يې په رېږه او سر خوشبويي ور ولګوي، او په تندي، پزه، دواړو ورغوو، د زنګنونو په ســترګيو، ســترګو، غوږونو او تر بغلونو لاندې، خوشبويي ور ولګوي. دا خوشبويي لګول مستحب دي، غوره داده چې کافور ور ولګوي. (النهرالفائق)

همدارنګه خوشبوی شی دود کول هم مستحب دي. مسائل ميت رفعت قاسمي

– او وېښتان او رېږه به نه ور ږمنځوي، نوکان به يې هم نه وراخلي يعني نه به يې ورکموي او که کوم نوك مات ســي په دې کې کومه ســتونزه نسته، او نه به يې هم وېښتان ورکموي. کتاب النهرالفائق

مړي ته څوك غسل ورکولی سي؟

ځواب: ۱. مړي ته هر يوه شخص غسل ورکولی سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. نابالغ هلك او نجلۍ ته سړي او ښځې دواړه غسل ورکولی سي.

۳. مراهقې نجلۍ ته یعني چې بلوغ ته نږدې وي سړي غسل نه سي ورکولی، بلکې. ښځې به غسل ورکوي او که ښځې نه وې بیا دې محرم سړی تیمم ورکړي، او که محرم یې هم نه وو بیا دې بل څوك له لاسونو جامه تاو کړي او تیمم دې ور ووهي او کفن دې پرې واچوي لمونځ دې پرې وکړي او دفن دې کړي.

۴. سړي ښځو ته غسل نه سي ورکولی او ښځې سړو ته غسل نه سي ورکولی.

– که چېرته ښځه مړه سي او نورې ښځې نه وي چې غسل ورکړي بیا به محرم سړی تیمم ور وهي. او که محرم یې هم نه وي بیا به بل څوك له لاسونو جامه تاو کړي او تیمم به ور ووهي.

– مېړه هم خپلې ښځې ته غسل نه سي ورکولی او که تیمم ور وهي په لاسونو به جامه تاووي.

– که سړی مړ سي او نور سړي نه وي چې غسل ورکړي، نو خپله ښځه یې غسل ورکولی سي. ځکه چې ښځه د خپل مېړه په عدت کې ده او خپل مېړه ته یې کتل جائز دي او که خپله ښځه یې نه وه بیا دې کومه محرمه ښځه تیمم ورکړي او که محرمه ښځه هم نه وه بیا دې بله ښځه په لاسونو جامه تاو کړي او تیمم دې ور ووهي.

– **خنثیٰ مشکل:** چې نه نروالی پکې غالب وي او نه ښځوالی دېته به هم تیمم ورکول کېږي او په پنځو جامو کې به کفن ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم مړي ته غسل ورکول کیږي او کوم مړي

ته غسل نه ورکول کیږي؟

ځواب: ۱. په شهید کې چې د شهادت ټول شرائط موجود سي غسل نه ورکول کېږي، او که د شهادت ټول شرائط نه شول پکې موجود بیا غسل ورکول کېږي. مسائل میت رفعت قاسمي

۲. یاغي او لاره وهونکی که د جنګ په حالت کې مړ سي غسل نه ورکول کېږي.

۳. مرتد ته غسل نه ورکول کېږي.

۴. ځان وژونکي ته به غسل ورکول کېږي.

۵. کوم بچی چې ژوندی پیدا شو بیا لږ ساعت پس مړ سو یا في الحال مړسونو هغه ته به هم په دې طریقه غسل او کفن ورکول کېږي، نوم به هم پرې کېښودل کېږي او جنازه به یې هم کېږي.

۶. کوم بچی چې له مور نه مړ پیدا سو او د پیدا کېدو په وخت کې د ژوند کوم اثر او نښه وربانديې ښکاره نه سوه هغه ته هم غسل سته او کفن یې یوه جامه ده او نوم وربانديې کېښودل غوره دي.

۷. مراهقه نجلۍ یعنې چې بلوغ ته نږدې وي هغه هم د بالغې نجلۍ په شان ده په غسل او کفن کې دومره خبره ده چې د بالغې نجلۍ لپاره تاکید دی او د نابالغې لپاره غوره ده.

۸. کومه نجلۍ چې وړه وي هغې ته پنځه جامې غوره دي، او دوه جامې هم ورته جائز دي چې یوه لفافه او یو څادر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. که وړکی هلك مړ سي او ښځې غسل ورکوي نو غسل او کفن یې داسې دی لکه څرنګه چې بیان شول د لویانو پشان.

۱۰. که د سړي په کفن کې یوازې دوه جامې وې هم بس دي او یوه جامه مکروه ده خو که ناچاري وه بیا یوه هم بس ده.

۱۱. که حمل نقصان وغورځېږي څه لاس پښې وغیره یې نه وي جوړ شوي نو په یوه جامه کې به یې کفن کړي او غسل یې نسته، او که څه اندامونه یې جوړ سوي وي نو بیا یې د مړ بچي حکم دی یعني غسل به ورکوي او په یوه جامه کې به یې ونغاړي او دفن به یې کړي پرته له جنازې، او نوم ورباندې کېښودل غوره دي.

۱۲. که د بچي صرف سر راووتلو هغه وخت ژوندی وو بیا مړ سو نو د مړه پیدا سوي حکم یې دی، خو که له نیمایي زیات راوتلی وو او ژوندی وو بیا مړ سو نو ژوندی ګڼل کېږي. که د سر له طرفه وو تر سینې پورې او که سرچپه وو تر نامه پورې راووځي ژوندی به ګڼل کېږي. درسي بهشتي زېور،د میت مسائل (رفعت قاسمي) او الفقه الاسلامي و ادلته

مړي ته د غسل ور کول شرطونه

د مړي غسل فرض کېدل څو شرطونه لري:

لومړی داچې: مسلمان به وي، کافر ته غسل ورکول فرض نه دي.

دوهم داچې: اسقاط شوی (نقصان کړی شوی) بچی به نه وي، څکه اسقاط شوي بچي ته غسل ورکول فرض نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم شــرط دا دی، د مړي له ســر ســره به د هغه د بدن نیمه یا تر هغې زیاته برخه وي، کنه نو غسل ورکول مکروه دي.

څلورم شرط دا دی: چې هغه به شهید نه وي، چې د الله جل جلا له د نوم لوړولو په سبب وژل شوی وي ځکه رسول الله ص د احد د شهیدانو په اړه وویل: "لَا تُغَسِّلُوهُمْ ، فَإِنَّ كُلَّ جُرْحٍ أَوْ كُلَّ دَمٍ ، يَفُوحُ مِسْكًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ" وَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِمْ ۔ رواه احمد

دوی ته غســل مه ورکوئ، د دوی د هر ټپ د ویني به د قیامت په ورځ د مشکو بوی ځي. الفقه الإسلامي و أدلته

– که اوبه نه وې او یا د مړي جسد دغسل وړ نه وړ نه وي، د غســل پر ځای دي تیمم ورکړي. مثلًا څوك په ســوزېدلو ومري او دا وېره وي چې په مینځلو شړېږي او د بدن غوښې يې تویېږي، تیمم دي ور ووهي، خو که د اوبو په بهولو یې بدن نه شړېده تیمم دې نه ورکوي، پرته له مښلو دي اوبه ورباندې تېري کړي.

– که د مړي جسد دپاړسوب په وجه د غسل کولو قابل نه وي، یعني له لاس وروړلو څخه یې د چاودېدلو اندېښــنه وي، یوازې د اوبو تویول ورباندې کافي دي ځکه مښل ضروري نه دي. که یې فقط نس پړسېدلی وي او د اوبو تویول ورباندې ممکن نه وي، نور بدن دې ومینځي او پر نس دې مســح وکړي، لکه د ژوندي لپاره چې یې حکم دی. (لکه چې په اوداســه او غســل کې چې د معذور ســړي لپاره څه حکم دی، که یې په کوم اندام پټۍ یا پلســتر لګولی وي، هغه دي مســح کړي او نور دي ومینځي.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

– که څوك تر دېوال لاندې سو يا په اور کې وسوځېد او مړ سو، غسل ورکول کېږي، خو که د غسل په ورکولو سره يې د بدن پوستکی بېلېږي، يا بله ستونزه وي نو تيمم دې ورکړي. مسائل ميت (رفعت قاسمي)

مړي ته د تيمم ورکولو طريقه

طريقه يې داده چې تيمم ورکوونکی به دوه ځله خپل لاسونه پر پاکه ځمکه ووهي، يو ځل به د مړي مخ مسح کړي او په دوهم ځل به د مړي لاسونه تر څنګلو مسح کړي. لکه په خپلو لاسو چې تيمم وهي. د ميت مسئلې رفعت قاسمي

د كفن بيان

مړي ته كفن وركول فرض كفايي دی: يعني که يو څوك كفن وركړي د ټولو غاړې خلاصې دي او که يو هم كفن ورنکړي ټول ګناهګار دي، او منکر يې کافر دی.

مړي ته کفن ورکولو په مسلمانانو فرض کفايي دي، د رسوالله ﷺ د دې قول په اساس چې د محرم (احرام تړلي) په اړه يې وفرمايل: له ابن عباس رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ ته يو سړی را وستلی شو، چې خپلې اوښې (اچولی وو) غاړه يې ماته شوې وه، نو مړ شو او دی محرم و (په احرام کې و) نو رسول الله ﷺ وفرمايل: ده ته په خپلو (د احرام) جامو کې کفن ورکړئ، او په اوبو او د سدر په ونه غسل ورکړئ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

او سر يې هم مه ورپټوئ، بېشکه الله ﷻ به د قيامت په ورځ دی راپورته کوي او تلبيه به وايي. [9]

د تکفين مصارف او د مړي د تجهيز لکه تر مقبرې رسول، دفن کول او دېته ورته نور مصارف به د مړي له ترکې څخه کېږي، يعني هغه مال څخه چې د نورو حق نه وي پوري تړلی (لکه ګرو شوی مال به نه وي). الفقه الاسلامي وادلته.

– غوره کفن هغه دی چې د سپين رخت وي، نور هم جائز دي، داسې رختونه چې په ژوند کې يې کارول ورته مباح وي له مرګ وروسته يې کفن هم ورته مباح دی. مسائل ميت (رفعت قاسمي)

– په حديث شريف کې دي: له جابر رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: کله چې په تاسو کې څوك خپل ورور ته کفن ورکوي، نو ښه کفن دې ورکړئ[10]. رواه مسلم

–ګرانبيه کفن مکروه دی او د ډېرې ټيټې بيې کفن هم نه ښايي.

– کفن بايد دومره وي چې د مړي ټول بدن پټ کړي که نر وي او که ښځه وي.

[9] عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: " أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ ، وَقَصَتْهُ رَاحِلَتُهُ ، فَمَاتَ وَهُوَ مُحْرِمٌ ، فَقَالَ : كَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْهِ ، وَاغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ ، وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ ، فَإِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُلَبِّي ". روه ابو داود، و رواه الجماعة عن بن عباس (نيل الاوطار).

[10] وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " «إِذَا كَفَّنَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُحْسِنْ كَفَنَهُ» " رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مړي کفن د چا پر ذمه دی ؟

ځواب: د مړي کفن دې د هغه له شخصي شتمنۍ څخه ورکړل سي هغه چې د بل چا ورسره شريکه نه وي.

که د مړي شخصي شتمني نه وه نو کفن يې پر هغه چا لاژم دی چې په ژوند کې يې لګښت ورباندې لاژم وو.

–د مېرمنې کفن د مېړه په ذمه دی.

د کفن ډولونه

کفن درې ډوله دی: ۱. سنت کفن ۲. کفايي کفن ۳. د ضرورت کفن. [۱۱]

---

[۱۱] کفن درې ډوله دی: ۱:.. ضروري کفن، ۲:.. کفايي کفن او ۳:.. سنت کفن.
دا درې واړه به د نارينه لپاره وي او يا به د ښځې لپاره. او کمې جامې چې سړي ته کفن پکې ورکول کېږي دوه جامې دي، او سنت کفن د سړي درې جامې دي، او کمه اندازه کفن د ښځې درې جامې دي او سنت کفن يې پنځه جامې دي.
۱: ضروري کفن: دا دی چې د ضرورت په وخت کې پيدا شي، هغه که يوازې يوه جامه، د عورت د ستر په اندازه وي هم بس دی. که همدومره اندازه کفن هم نه وي، نو په اذخرو يعنې وښــو دې پټ کړي، له دفن کولو وروســته دې پر قبر لمونځ وکړي. دليل يې د خباب ابن ارت رضي الله عنه حديث دی: " هَاجَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبْتَغِي وَجْهَ اللَّهِ , وَوَجَبَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ , فَمِنَّا مَنْ مَضَى۔ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ فَلَمْ نَجِدْ شَيْئًا نُكَفِّنُهُ فِيهِ إِلَّا نَمِرَةً , كُنَّا إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ , فَإِذَا غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ , فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُغَطِّيَ رَأْسَهُ بِهَا وَنَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ مِنْ إِذْخِرٍ , وَمِنَّا مَنْ أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِبُهَا " . رواه البخاري، و احمد، و النسائي.
موږ له رسول الله ﷺ سره صرف د الله ﷻ د رضا لپاره هجرت وکړو. نو زموږ اجر په الله تعالي دی، په موږ کې چې کوم خلک تېر شول، او هغوی په دنيا کې هيڅ برخه ونه موندله، په هغوی کې مصعب ابن عمير هم و، چې د احد په جنګ کې شهيد سو، دوی يو کرښه لرونکی ځارد پرې ايښی۔ و، کله به يې چې پرې د ده سر پټاوه نو پښې۔ به يې ښکاره سوې، او چې پښې به مو پټولې، نو سر به يې ښکاره سو. موږ ته رسول الله ﷺ چې د مصعب سر پټ کړو. او په پښو يې واښه ور واچوو. تسهيل الهدايه: ج۲، ص۴۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. سنت کفن: د نارينه په سنت کفن کې کميس، پردوګ او څادر شامل دي. او د ښځې په سنت کفن کې کميس، پردوګ، څادر، پړونی او سينه بند شامل دي.

– څادر (لفافه) : له سر څخه نيولې تر پښو پورې وي.

– پردوګ (ازار) : له تندي څخه نيولې تر پښو پورې.

– کميس (قميص): له غاړې څخه نيولې تر پښو پورې. په کميس کې به لستوڼي او څاکونه نه وي يعني غاړه به يې ګنډل شوې نه وي، او د کميس غاړه دې په بياتي (قيچي) باندې د مخ يا شا لورته وچيري تر څو د مړي سر ترې وايستل سي.

او د ښځو لپاره دا دوه جامې چې سينه بند او ټکری ورته ويل کېږي هم سنت دي.

۲: کفايي کفن: هغه کمه جامه چې په ژوندونې يې اغوندي، او له مرګ نه وروسته يې هم واغوندي. او هغه د سړي لپاره دوه جامې دي: ازار (پردوګ) او لفافه (څادر) په اصح روايت سره، او د ښځې لپاره: دوه جامې او ټکری دي او له دې څخه کم مکروه دی.
د سړي د کفن وجه: د ابوبکر الصديق رضي الله عنه د هغه قول په اساس چې د مرګ په مهال يې وويل: «كفنوني في ثوبيّ هذين اللذين كنت أصلي فيهما، واغسلوهما، فإنهما للمهل والتراب» رواه ابن سعد في الطبقات، وذكره محمد بن الحسن في الآثار، و رواه البخاري بمعناه.
ماته په دې خپلو جامو کې په کومو جامو کې به مې چې لمونځ کاوو کفن راکړئ، او دغه دواړه جامې ومينځئ، ځکه دغه جامې د زوبو او خاورو لپاره دي. او بل ځکه چې دا د ژونديو کمه جامه ده.

۳: سنت کفن: د نارينه او ښځې په سنت کفن کې قميص (کميس)، ازار او څادر شامل دي.
قميص له غاړې څخه نيولی بيا تر پښو پورې وي. ازار له تندي څخه بيا تر پښو پورې وي او څادر هم له سره بيا تر قدمونو پورې وي. د ښځې لپاره له دې سره، سره پړونی او سينه بند هم وي، په قميص کې به لستوڼي او څاکونه نه وي، څادر دواړو لورو ته څه اندازه تېر وي. د سر له خوا به يې هم په يو شي باندې وتړي او د پښو له خوا هم، ترڅو دمړي د بدن کومه برخه ښکاره نشي. که يې دخلاصيدلو احتمال وي نو له کفن څخه دې يوه ټړانکه(ريښکۍ يا ريتاړه) وباسي او پر مابين کې دې ورباندې وتړي.
که د مړي شتمني کمه او وارثان ډير وي يا مړی پوروړی وي، په کفايي کفن دې اکتفا وسي.
لومړی دې کفن درې يا پنځه ځله په خوشبويي لوند شي بيادی مړی په کفن شي. الفقه الاسلامي وادلته: ج۳، ص۴۷۴، او فتح ايضاح پښتو شرح د نورالايضاح: ج۲، ص۱۱۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– سینه بند (خرقه): له بغلونو (تسو) څخه نیولې تر ورنونو او یا هم نامه پورې. دومره سور باید ولري چې سره بند سي.
– ټکری (خمار): چې درې لاسه اوږد وي نږدې یونیم یا دوه متره وي.
۲. **کفایي کفن**: د سړي لپاره دوه جامې دی ۱. پردوګ ۲. څادر (لفافه)، او د ښځې لپاره درې جامې دی ۱. پردوګ ۲. ټکری ۳. لفافه.
۳. **د ضرورت کفن**: چې مړی پکې پټ سي دومره کفن ضروري دی، او که له دېنه هم کم وي بیا دې وابنه ورباندې واچوي.

د ماشومانو کفن

کوم هلکان او نجونې چې بالغې وي او یا بلوغ ته نږدې وي د لویانو ښځو او سړیو په شان غسل او کفن ورکول کیږي.

که کوم ماشوم مړ پیدا سي یا حمل نقصان سي او وغورځیږي د هغه لپاره کفن یوه جامه کفایت کوي، مسنون کفن ته یې اړتیا نسته. مسائل میت رفعت قاسمي

په کفن کول

کله چې مړي ته غسل ورکړل سي کټ دې درې یا پنځه یا اوه ځله له هرڅه نه پاك سي، کفن ته دې درې ځله د خوشبویي دوګ ورکړل سي. ځکه نبي ﷺ همداسې امر کړی دی، او که هسې خوشبویي لکه اسپرې عطر یا بل څه پرې ووهل سي هم سمه ده. فتح الایضاح او تسهیل الهدایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا دې کفن په کټ وغوړوي او مړی دې پکې کېږدي له پزې غوږونو او خولې څخه يې که د غسل په مهال پنبه پکې ایښې و هغه پنبه دې لرې کړي، خو د ښځې او سړي د کفن اوارولو یا غوړولو او مړی پکې کېښودلو طريقه يو څه فرق لري، نو دلته به بېل بېل وليکل سي.

د سړي د کفن کولو طريقه

د سړي د کفن کولو طريقه داسې ده چې په کټ باندې به لومړی لفافه وغوړوي، بیا به ازار (پردوګ) وغوړوي، او بيا د كميس نيمه لاندينۍ برخه چې نوره يې د سر لورته کېښودل کېږي. بيا دې مړی د غسل له تختې ورو راپورته کړي او په کفن کې دې کښېږدي او د کمیس چې. کومه برخه د سر لورته ایښې ده هغه ورباندې راواړوي او ګرېوان يې غاړې ته سي او د مړي سر ترې وباسي او دکمیس پاسنۍ برخه د پښو لورته ورسول سي. تر غسل وروسته يې چې کومه جامه ورباندې اچولې وه هغه ترې لرې سي په سر او ږيره يې څه خوشبويي ووهله سي. خو په. ياد دې وي چې نارينه ته زعفران نه استعمالېږي، بیا به په تندي، پزه، ورغوو، د ځنګنونو په سترګیو او دواړو پښو يعني هغو اندامونو چې سجده ورباندې کېږي کافور یا بله خوشبويي ووهله سي. بیا د پردوګ (ازار) کينه خوا په مړي راواړول سي، وروسته ښی لوری ورباندې راواړول سي. یعني داسې چې چپه خوا لاندې او ښۍ خوا باندې سي. بیا به لفافه هم همداسې راواړوي چې چپه خوا لاندې او ښۍ خوا د پاسه ورباندې واړوي. بيا به يوه رېښکۍ (رتاړه) د کفن سر لوری او پښو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوری وتړل سي او په ملا کې به هم په یوه ټوټه وتړل سي تر څو د وړلو په وخت کې کفن خلاص نه سي. فتح الایضاح پښتو شرح د نورالایضاح

د مېرمنې د کفن کولو طریقه

د مېرمنې لپاره لومړی لفافه اچول، بیا وربانديې سـینه بند اچول، بیا وربانديې پردوګ (ازار) او وروسـته د کمیس لاندینۍ برخه چې برسـېرنه برخه یې له سر سره کېښودل سي، بیا دې مړی ورو راواخلي او په کفن کې دې کېږدي، او د کمیس پاسنۍ (برسـېرنه) برخه دې د سـر له لوري وربانديې راکش کړي او پرې وادې چوي، داسې چې د کفن سوری غاړې ته راسـي او د مړي سـر ترې ووځي او د پښـو لورته کش سـي. کله چې کمیس وربانديې واچول شـو نو هغه جامه چې له غسـل څخه وروسـته یې په عورت اچول شوې ده هغه دې ترې لرې کړل سي، په سر به یې عطر یا بله خوشبویي ووهل سي. مېرمنې ته د زعفرانو استعمال هم کېدای سي. بیا به په تندي، پزه، ورغوو، او د پښـو په سـترګیو او پښـو کافور یا بله خوشبویي ور ووهي. بیا به یې د سر وېښـتان دوه ځایه سي په کمیس د پاسـه به په سـینه بانديې ښـي او چپ لورته واچول سـي. بیا به سـربند (ټکری) په سر او وېښـتانو داسې واچول سـي چې د مړي مخ تر راووځي لکه په ژوندوني یې چې اغوندي خو بندوي به یې نه. بیا به د پردوګ چپ لوری وربانديې راواړول سي او بیا ښی لوری، داسې چې چپ لوری لاندې او ښی لوری د پاسه پرې راسي، او ټکری پکې دننه راسي. بیا به سینه بند چې تر څنګونو پورې رسېږي اول چپ او بیا ښی لوری را اړول کېږي او چپ لورته بندېږي. بیا به لفافه هم همداسـې پرې واچول سـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني اول به چپ لوری پرې راتاوسي بيا به ښی لوری، چې چپ لاندې او ښی د پاسه راسي. بيا به کفن د سر او پښو لور ته او هم په ملا کې په يوه يوه څيره (رتاړه) وتړل سـي، تر څو په وړلو کې خلاص نه سـي. فتح الايضـاح پښتو شرح د نور الايضاح

– که سـينه بند په کميس د پاسـه او پردوګ لاندې وتړل سـي هم کومه خبره نسته، او که د لفافې د پاسه وتړل سي هم کومه خبره نسته صحيح دي.

– د زمزم اوبه له غسل وروسته په مړي او کفن شيندل د تبرك لپاره جائز دي.

– په کفن خوشبويي لګول مستحب دي خو کومه خوشبويي چې مخکې له مرګ منع وي وروسـته له مرګه هم ممنوع ده. د ميت مسـائل بحواله فتاوای محموديه

– ځينې خلګ دا غوښـتنه کوي چې د مړي په کفن يا بدن او يا هم يوه ډبره يا لوټه باندې بسـم الله او کلمه طيبه ورته وليکل سـي، دې ته علماوو جواز ورکړی دی. او مباح دي. جرأة الأئمة

او ځينو علماوو بدعت بللی دی ځکه چې د خلکو عقيدې وربانـدې فاسد يږي.د ميت مسائل (رفعت قاسمي)

د ليکلو ترتيب يې داسې دی چې د شـهادت په ګوته به يې محسـوسـي ورته ليکي يعني يوازې به ګوته د قلم په ډول پرې وهي او ليکي به يې.

که دا ليکل يې مخکې له کفن کول نو پر تندي به يې بسم الله او پر سينه به يې کلمه ور وليکي. همدارنګه په تيږه او يا لوټه به يې هم د شـهادت په ګوته وليکي پرته له دې چې ښـکاره سـي يعني يوازې دې ګوته پرې ووهي. جرأة الأئمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

– تر کفن ورکولو وروسته مړی باید داسې ځملول سي چې پښې یې قبلې ته نه وي ځکه چې دا نامناسب کار دی.
– د جنازې د وړلو پر محال په کټ باندې ځادر اچول د مړي عزت دی. او بیا دا ځادر ناخوښ ګڼل عبث دي په استعمالولو کې یې هیڅ ستونزه نسته. د میت مسائل (رفعت قاسمي)

په کفن او یا نور ځه خوشبویي وهل:

د مړي د کفن کولو په مهال، حنوط چې له پاکو خوشبویه شیانو مرکب وي، د میرمن د سر په ویښتانو او د سړي د سر او ږیري په ویښتانو ووهل شي. د ځنګانه سترګیو او پښو چې د سجدې په مهال له ځمکې سره لګیږي، کافور ووهل شي. دا حکم د سړي او میرمنې دواړو لپاره دی. د سړي لپاره دې له حنوط سره زعفران او نور رنګین خوشبویه شیان نه ګډوي، خو میرمنې ته اجازه شته. د فقه په ځینو کتابونو کې په ټول جسم د خوشبویي لګولو اجازه ورکړل شوې ده. خو د ستر(له نامه تر ځنګنونو) کتل او لاس وروړلو دي ځان وساتي. ددې صورت داسې کیدلای شي چې کفن وغوړوي او حنوط وربانديې ووهي او کفن په مړي واړوي، ټول جسم به یې معطر شي، داسې د ستر له لیدلو او لاس وهلو ځخه حفاظت کیږي.

–د مړي پر جنازه د ګلانو د ځادر اچولو کوم اصل نشته. د رسول اللهﷺ، صحابه وو او تابعینو له وینا او عمل ځخه ثابت شوي نه دي. که دا شیان د مړي لپاره ګټور وای، نو دې جنابانو به ورځخه سپما کړي نه وه. نو په جنازه باندې د ګلانو ځادر اچول مکروه تحریمي او بدعت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

–په جنازه باندې د ګلانو څادر اچول بدعت دی، له دغسې جنازې څخه انکار کول صحیح دي.

–میړوښه میرمن که مړه شي، د هغې په جنازه یو سور څادر اچول شوی وي، د جنازې لمونځ په دې صحیح دی، د سره څادر پابندي په هیڅ ځای کې هم ثابته نه ده.

–له مسنون کفن سره، سره په جنازه دپاسه سپین څادر اچول څه خبره نه ده، لکه دا عام رواج چې دی، خو د میرمنې په جنازه رنګه جامه اچول ښــه نه دي. اما که هغه پاکه وي نو ورســره لمونځ کول هم جایز دی، د لمانځه لپاره د هغه لیري کول ضــرور نه دي، بلکې غوره داده چې بیا رنګه جامه وربانديې وانه چوي، ځکه مســتحب داده چې په مړي باندې سپینه جامه پرته وي.

–په مړي باندې ســیوری د هغه د اعمالو له امله وي، د تودوخې له امه چتری یا د بل څه سیوری مړي ته ضرور نه دی، دا بدعت او ناروا دی.

–شال اچول (په ځانګړې توګه په میرمنو) د کفارو او جاهلیت رواج دی.

–د کفن د رخت څخه بېلې شوې مصلې(جانمازونه) په کفن کې داخل نه دي، هغه دې په کفن کې نه شمیرل کیږي. که یې هغه ټوټه چاته ورکړي، هغه یې مالك ګرځي. خو لومړی ددې ټوټې ایښــودل د جای نماز لپاره ضــرور نه دي، که یې څوك په غلطي ســره بیله کړي نو مالك یعنې ولي دي وساتي یا دې کوم اړ شــخص ته ورکړي. که یې ولي امام ته ورکړي، امام ترې څه شــی جوړ کړي او وایې اغوندي نو لمونځ ورپســې صــحیح دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-له کفن څخه جامه سپمول او امام ته مصلی جوړول یو غلط رواج دی، ناجایز دی او د کفن په مصــرف کې داخل نه دی. (دکفن په هکله چې په حدیثونو او د فقه په کتابونو کې کومې څرګندونې راغلي دي، په هغوی کې د مصــلی (جای نماز) ذکر نشــته او د کفن جامه که یې څوك چمتو کوي پاکوالی پکې شــرط دی. کومه جامه چې په بازار کې پیدا کیږي هغه پاکه ده، که یې به ناپاکي علم نه وي، پاکه شــمیرله کیږي). د میت مسائل (رفعت قاسمي)

د جنازې د لمانځه لپاره تیمم کول

که د جنازې د لمانځه د تېرېدلو وېره وه بیا د تیمم وهلو جواز شــته، مثلًا لمونځ ولاړ دی او په اودس کولو د لمانځه د تېرېدلو وېره وه نو تیمم دي وکړي، او لمونځ دي ونیســـي. که څه هم اوبه وي. د میت مســئلې بحواله علم الفقه

د جنازې لمونځ

د جنازې لمونځ په اجماع ســره فرض کفایي دی.(که یو څو کســـان یې وکړي د ټولو غاړې خلاصــېږي او که یې ونه کړي ټول ګناهګار دي) او که څوك انکار ترې وکړي کافر دی. الدرالمختار

له څلورو ډول کسانو پرته پر هر مسلمان د جنازې لمونځ کول فرض دي:
۱:.. باغیان، ۲:.. قطاع الطریق (لاره ونکي)، ۳:.. اهل العُصــبة یا اهل

(c) ketabton.com: The Digital Library

العصـــبية: دا هغه خلك دي چې د ظالمانو مرســـته کوي، يا دا چې په ناحقه د قوميت لپاره جنګېږي. ۴:.. مکابر (بېلاري): چې په ښـار کې په وسله او غاړه خپه کولو سـره بېلاري کوي، په مفتي به قول سـره دا کس قطاع الطريق دی. کله چې له سلاح سره د شپې يا ورځې په ښـار کې وي او پرلپسـي يې له غاړو نيول کړي وي... کله چې ووژلی شـي، نه غسـل ورکول کېږي او نه هم لمونځ ورباندې کېږي.

اولني دری کسـان که په جګړه کې ووژل سـي، نه به غسـل ورکول کېږي او نه به د جنازې لمونځ ورباندې کېږي. او که پرته له جګړې په بل حالت کې ووژل سي، غسل او جنازه به يې دواړه کېږي. الفقه الاسلامي و ادلته.

د جنازې د لمانځه شرطونه:

د جنازې د لمانځه د صحت لپاره دوه ډوله شرطونه دي: **يو هغه چې له لمونځ کونکو سـره اړه لري**، هغه دا دي چې د نورو لمونځونو لپاره وي لکه: ۱. طهارت يعني د لمونځ کونکي د ځان او جامو پاکوالی. ۲. ستر عوت (د عورت پټول) ۳. قبلې ته مخ کول. ۴. نيت کول. وخت د جنازې لپاره شرط نه دی.

دوهم هغه شرائط دي چې د مړي پورې اړه لري:

۱. مړی به مسلمان وي.

۲. د مړي بدن او کفن به له هر ډول نجاست څخه پاك وي، که نجاست د مړي له بدن څخه ووزي بيا پروا نلري، لمونځ پرې صـــحيح دی. که کوم مړي ته غسـل يا تيمم نه و ورکړل شـوی او دفن کړل شـو بيا وروسـته

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو ته ورياد شول چې مړي ته غسل يا تيمم نه دی ورکړل شوی نو په قبر دې بيا لمونځ وکړي ځکه اول لمونځ نه دی صحيح شوی.

۳. د مړي بدن به پټ وي.

۴. مړی به د لمونځ کونکو مخته وي، که شاته وي بيا لمونځ نه دی درباندې صحيح.

۵. مړی يا هغه شی چې مړی درباندې ايښی وي هغه به په ځمکه وي، که مړی د خلکو په لاسونو کې وي يا موټر کې وي يا پر کوم حيوان ايښی وي لمونځ نه درباندې صحيح کيږي.

۶. مړی به موجود وي په غائب لمونځ نه دی جائز. الدرالمختار او د ميت مسائل (رفعت قاسمي).

۷. مړی چې چېرته کېښودل کيږي د هغه ځای پاکوالی ځينو کتابونو شرط کړی دی او ځينو نه دی شرط کړی، په هرحال خو په جرأة الأئمة کې يې د مړي د کېښودلو د ځای پاکوالی شرط کړی دی.

د جنازې د لمانځه فرضونه:

د جنازې د لمانځه فرضونه دوه شيان دي: ۱:.. څلور واره الله اکبر ويل.

۲:.. قيام: يعني په ولاړه دا لمونځ اداء کول، که څوك پرته له عذره د جنازې لمونځ په ولاړه ونکړي، نونه صحيح کيږي، خو که عذر وي، بيا جائز دی. الدرالمختار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې د لمانځه سنتونه :

درې دي: ۱. ثنا ويل: له اول الله اکبر وروســـته، ۲. درود ويل: له دوهم الله اکبر وروسته، ۳. دعا ويل: له دريم الله اکبر وروسته. الدرالمختار.

– د جنازې د لمانځه د وجوب سبب مړی دی. تسهيل الهدايه

په مړي د جنازې د لمونځ حقدار

يعني هغه څوك چې په مړي د جنازې لمونځ وکړي: ۱. حقدار پادشاه دی که جنازې ته حاضر سو.

۲. بيا قاضي حقدار دی که پادشاه نه و.

۳. بيا که قاضي نه و د کلي ملا امام غوره دی.

۴. که د کلي امام نه وي بيا ولي يعني هغه څوك چې د مړي واکدار وي لکه: پلار، ورور، کاکا......

– او که د مړي دوه وليان ســـره برابر وو لکه دوه وروڼه، بيا چې کوم يو مشر وي د هغه خبره به منل کېږي.

– که له يادو شويو کسانو څخه کوم يوه د جنازې لمونځ ادا کړ، بيا ولي ته اجازه نســـته چې لمونځ را وګرځوي، ځکه چې فرض ادا شـــول او د جنازې په لمانځه کې نفل نســـته، خو له د غو کســـانو پرته که بل چا د جنازې لمونځ وکړ بيا که د ولي خوښه وه راګرځولی يې سي. هدايه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قبر د جنازې د لمونځ کولو حکم

که چېرته مړی خښ کړل شوی و، او د جنازې لمونځ نه و ورباندې شوی، او د دوی غالب ګمان دا و، چې مړی لا نه دی پړسېدلی او چولی نو په قبر دې د جنازې لمونځ وکړي. او که ګمان يې دا و، چې مړی پړسېدلی او چولی دی ، بيا د لمونځ کولو اجازت نسته. هدايه

د جنازې د لمونځ کولو طريقه

کله چې د مړي غسل او کفن خلاص شول، نو بيا دې تلوار د جنازې ورباندې وکړي. هيڅ خپلوان او بل چا يا څه ته دې انتظار نه کوي، ځکه چې نبي ﷺ په مړي د تلوار حکم کړی دی. نو د مړي ځنډول ناسم او غلط کار دی.

– جنازه به د خلکو مخته راوړي او په پاك ځای به يې کېږدي که ځای پاك نه وي نو لاندې دې ترې پاکه جامه يا بل څه اوار کړل سي او جنازه دې ورباندې کېښودل سي.

– بيا به امام د مړي د سينې په برابر په دومره فاصله لکه سجده چې کېږي مخ په قبله ودرېږي. د رواوالي لپاره که د مړي يو جزء ته مخامخ سي هم صحيح ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– او خلك به شاته درې صفونه جوړ كړي، درې صفه جوړول مستحب دي، كه خلك ډېر او ځاى كم و بيا دې پنځه يا اووه چې تاق وي كه هر څومره صفونه وي جوړ دې كړي.

– صفونه دې نږدې نږدې ودروي ځكه چې فاصلې ته اړتيا نشته. او بيا به د جنازې لمونځ پيل كړي.

–او دا سنت ده چې د امام د مړي د سينې په برابر ودرېږي،ځكه چې دا د زړه ځاى دى او منځ دى. الفقه الحنفي في ثوبه الجديد

د جنازې د لمانځه نيت

امام به داسې نيت وكړي: اَللّٰهُمَّ نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ لَكَ وَأَدْعُوْ لِهٰذَا الْمَيِّتِ. دا هغه وخت كه مړى نارينه و، او كه مړه ښځه وه بيا به د لِهٰذَا الْمَيِّتِ پر ځاى لِهٰذِهِ الْمَيِّتِ ووايي.

– مقتدي به داسې نيت كوي كه مړى نارينه و: اَللّٰهُمَّ نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ لَكَ وَأَدْعُوْ لِهٰذَا الْمَيِّتِ إِقْتَدَيْتُ بِهٰذَا الْإِمَامِ.

او كه مړه ښځه وه داسې نيت به كوي: اَللّٰهُمَّ نَوَيْتُ أَنْ أُصَلِّيَ لَكَ وَأَدْعُوْ لِهٰذِهِ الْمَيِّتِ إِقْتَدَيْتُ بِهٰذَا الْإِمَامِ. جرأة الأئمة

او الله اكبر به ووايي، لاسونه به غوږونو ته پورته كړي. لاسونه يوازې په اول تكبير كې پورته كېږي، په نورو تكبيرونو كې به د نامه لاندې تړلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- او که مقتدي دومره اندازه نيت هم نسـوای ويلی، نو دا هم کفايت کوي چې داسې ووايي: نَوَيْتُ صَلٰوٰةَ الْإِمَامِ.

داسې به ووايي: نيت مي کړی د امام د لمانځه الله اکبر. جرأة الأئمة

- کله چې له نيت تړلو وروسته الله اکبر وويل شول نو لاسونه دي غوړ ونو ته پورته کړي او بيا دې د نامه لاندې وتړي او سـبحانک اللهم به ووايي داسې: سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالىٰ جَدُّكَ وَلَا إِلٰهَ غَيْرُكَ.

کله چې سبحانک اللهم ويل خلاص شول بيا به الله اکبر ووايي لاسونه به نه پورته کوي، بلکې همداسې به تړلي وي. او درود به ووايي داسې: اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

چې درود خلاص سو بيا به الله اکبر ووايي، او يوه دعا به ووايي. او که يې دا دُعا ياده وه نو د بالغ سړي او بالغې ښځې لپاره به همدغه دُعا ووايي، دُعا دا ده: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا. اللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَي الإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَي الإِيْمَانِ.

- د ماشـوم هلك لپاره به دا دُعا وايي: اللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَّذُخْرًا وَّاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَّمُشَفَّعًا.

- د لېوني لپاره هم دغه دعا ده که له بلوغ مخکې لېونی سوی و، او که له بلوغ وروسته لېونی سوی و بيا به د لويانو دعا وايي. فتح الايضاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

– د ماشومې نجلۍ لپاره به دا دُعا وايي: اَللّٰهُمَّ جْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَّجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَّ ذُخْرًا وَّجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَّ مُشَفَّعَةً.

کله چې دُعا وويل شــوه بيا به الله اکبر ووايي او ســلام به وګرځوي. له سلام څخه وروسته کومه دُعا نسته او که خلك کېناستل بيا دعا جائز ده.

– او که د کوم چا د جنازې دعا ياده نه وي هغه دې صــرف اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِوَالِدَيْنَا وَلَهُ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، ووايي او که يې دا هم نه يادېږي، نو صرف په څلور واره تکبير ويلو سره يې لمونځ صحيح کېږي، نو له دې امله دې پرته له عذره د جنازې لمونځ نه پرېږدي، چې زما دعا نه ده زده.

فتح الايضاح بحواله درمختار مع شامی و طحطاوي.

– که د جنازې په لمانځه کې داســې کسـان وو چې کوم څه يې نه و زده چې په لمانځه کې يې ووايي نو يوازې د څلورو تکبيرونو په ويلو هم د ده لمونځ صحيح دی. جرأة الأئمة

– که امام پنځم تکبير ووايو نو مقتدي به يې نه وايي، بلکې غلی به درېږي تر څو له امام سره ګډ سلام واړوي. هدايه

–او مسبوق (له چا څخه چې د جنازې څو تکبيرونه تېر سي)دې د امام تکبير ته انتظار کوی او له امام ســره دې تکبير ووايي،ځکه چې هر تکبير د يو رکعت لمونځ په څېر دی،بيا چې کله امام ســلام وګرځوي دی دې هغه پاته تکبيرونه پرلپســې را وګرځوي ،که په دې وېرېدو چې مړی به پورته کړل سي. الفقه الحنفي في ثوبه الجديد

(c) ketabton.com: The Digital Library

– په بل روایت که له چا څخه د جنازې څو تکبیرونه تېر سي، او له هغه وروســـته په لمانځه کې شـــریکېدل وغواړي نو: اول دي تکبیر تحریمه ووایي او بیا دې منتظر سي چې کله امام تکبیر ووایي دی دې هم تکبیر ورســـره ووایي، چې کله امام ســـلام وګرځوي نو دی دې پاته تکبیرونه ووایي او سلام دې وګرځوي. مسنون لمونځ بحواله شرح نقایه

که په یو وخت کې څو جنازې سره جمع سي؟

– که په یو وخت کې څو جنازې راړل ســـي، نو غوره داده چې د هر یوه د جنازې لمونځ جلا، جلا اداء کړل ســـي، او په دوی کې چې هر یو له ټولو افضل وي، اول دي د هغه لمونځ اداء کړل سي، بیا له هغه څخه وروسته افضل چې له مخکیني څخه په فضیلت کې کم وي همداسې پسې....

– او که په ټولو جنازو صـــرف یو لمونځ کول کېږي او مړي مختلف وي لوی، واړه، ښځې او سړي وي، نو بیا دي هغه جنازې د قبلې پر طرف د امام مخ ته د اوږده صف په شان کېښودل سي. په دې توګه چې د ټولو سینې د امام په مقابل کې راسي، او په ایښودلو کې به اول د امام مخ ته د سړي جنازه کېښودل سي، تر هغه وروسته د کوچني نابالغه هلك، بیا د نرښځي او بیا د ښځي او بیا د کوچنۍ نجلۍ جنازه کښېښودل سي. الدرالمختار.

– که د کوم عذر او ضرورت په وجه دا څلور سره قسمه جنازې په یوه قبر کې خښــول کیږي، نو بیا به ترتیب د دې برعکس وي، یعني د جنازې د لمونځ کولو پرمهال خو تر ټولو په آخر کې د قبلې پر طرف اول د ښـــځې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنازه اېښوول سوې وه، او له قبلې څخه لرې يعني د امام خواته د سړي جنازه اېښوول سوې وه، نو اوس به د ښځو پر مهال د قبلې پر طرف اول د سړي جنازه اېښوول کېږي، بيا د نابالغه هلك بيا د نرښځي او بيا د ښځي، نو دلته ښځه تر ټولو شاته سوه، لکه په مخکيني صورت کې چې سړي د ټولو شاته وو، او امام ته نږدې او متصل وو، نو لکه څرنګه چې امام سره متصل اول د افضل يعني د سړي جنازه وه همداسې به په قبر کې د قبلې خواته متصل اول د سړي جنازه وي په همدې ترتيب نورې... نور الايضاح

يادونه: د ټولو جنازو لپاره دا دعا: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، اللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَي الإِسْلَامْ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَي الإِيْمَانْ. کافي ده او د نابالغ د جنازې لپاره که د دې سره د نابالغ دعا هم يوځای کړي نو بهتره ده. فتح الايضاح بحواله درمختار مع الشامي. مراقي الفلاح مع الطحطاوي

له جنازې وروسته

کله چې جنازه وسي بيا د قبر په لور وړل کېږي. خو کله کله د اسقاط دوره هم کېږي، هغه وخت کله چې د جنازې لمونځ وسي، نو يو عالم ولاړېږي خلکو ته وعظ کوي او مستحقين خلك راپاڅوي او يوه دايره ترې جوړوي، او بيا قرآن کريم له پيسو سره وربانديې ګرځوي، په پای کې دا پيسې په اړمنو خلکو وېشي. د دې بيان چې څه ډول کېږي، د چا

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره رواه کړل شوي او د چا لپاره ناروا ده انشاءالله د اسقاط په بيان کې به راسي.

په جوماتت کې د جنازې حکم

١. که صرف جنازه په جومات کې وي امام او څه خلك له جومات نه دباندې وي او پاته په جومات کې وي نو په اتفاق سره دا مکروه نه ده.
٢. او که جنازه او ټول خلك په جومات کې وو نو دا مکروه ه.
٣. او که صرف جنازه له جومات څخه دباندې وي او ټول خلك په جومات کې وي سره له امامه نو علماوو اختلاف کړی دی، ځيني يې مکروه بولي او ځيني يې غير مکروه بولي. تسهيل الهدايه

د ژوندي ماشوم د پيدا کېدو احکام

١. که کوم ماشوم د ژړا اواز وکړي يعني د ژوند اثر ورباندې ښکاره سي او بيا مړ سي په دغه ماشوم به، هم نوم ږدي هم به غسل ورکوي او هم به د جنازې لمونځ پرې کوي.

٢. که کوم ماشوم د ژړا اواز ونکړي يعني د ژوند کوم اثر ورباندې ښکاره نه سي. نو دغه ماشوم به په يوه ټوټه رخت کې ونغاړي او خښ به يې کړي. ((غوره دا ده چې غسل ورکړل سي او نوم ورباندې کېښودل سي))، خو د جنازې لمونځ نه ورباندې کېږي. هدايه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې د کټ وړلو طريقه

کله چې جنازه او ټول کارونه خلاص شول، بيا به مړی د قبر په لور وړي.

– د مړي کټ به پورته کړي او د کټ څلور پښې به ونيسي، يعني څلور نفر دي راسي او هر يو کس دې يوه يوه پښه ونيسي، مسنونه طريقه همدا ده. د نبي ﷺ قول دی: چا چې جنازه له څلورو طرفونو نه پورته کړه نو د هغه مغفرت به وسي. تسهيل الهدايه

– کله چې جنازه پورته کړي ۱. اول به د کټ د مخته لوري ښی پښه په ښي مټ کېږدي او لس قدمه به لاړ سي. د کټ ښی پښه هغه ده چې د مړي د ښي لاس لورته وي.
۲. بيا به د کټ شا لورته ښی پښه په ښي مټ واخلي او لس قدمه به لاړ سي.
۳. دريم وار به د کټ د مخته لوري چپه پښه په چپ مټ کېږدي او لس قدمه به لاړ سي.
۴. بيا به د کټ د شا لورته چپه پښه په چپ مټ کېږدي او لس قدمه به لاړ سي. په دې سره به د دې کس څلويښت قدمه پوره سي او دی به د جنازې له وړلو فارغ سي، او بيا دې د جنازې تر شا پسې روان سي او دا مستحب ده، ځکه مخته تلل مکروه دي، او که شاته ښځې روانې وې بيا غوره داده چې مخته دې روان سي. الدرالمختار
– د جنازې کټ به په تېزۍ سره وړي، خو منډې به نه وهي. رسول الله ﷺ همداسې فرمايلي. هدايه

(c) ketabton.com: The Digital Library

– او هغه ماشوم چې د تي پورې وي يا له تي نه جلا وي او يا لږ غټ وي نو هغه دې يو کس په خپلو لاسونو کې يوسي.
– او که يوڅه لوی وي بيا به يې پر کټ باندې وړي، اوچت او تېز به يې وړي منډې به نه ور سره وهي. الدرالمختار

دجنازې شاته تلل

کوم خلك چې له مړي سره يو ځای ځي، د هغو لپاره افضل دا ده چې د جنازې شاته په جنازه پسې روان سي، پر يو موقع حضرت علي (رض) قسم واخيستی او ويې فرمايل چې په جنازه پسې شاته د تلونکو فضيلت پرمخکې تلونکو داسې دی لکه د فرضي لمانځه فضيلت په نفلي لمانځه باندې، او که يو څو خلګ له جنازې څخه مخکې روان سي او له جنازې څخه لرې نه سي، نو څه حرج نسته، خو که دا څو خلك له جنازې څخه ډېر لري سي، يا ټول خلك مخکې روان سي او جنازه شاته کړي، نو دا مکروه دي. فتح الايضاح بحواله انوارالايضاح، درمختار، البحرالرائق، مراقی الفلاح

له جنازې سره په پښو (پياده) تلل

بهتره داده چې په جنازه پسې شاته تلل بيله ضرورته پر سپارلي نه وي، بلکې په پښو وي؛ ځکه فرښتې د مؤمن کس د جنازې لپاره په پښو ځي، حضرت ثوبان (رض) فرمايي: چې موږ په يوه جنازه کې د نبي کريم ﷺ سره ملګري سوو، نبي کريم ﷺ ځيني خلك وليدل چې پر سپارلۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې وو، نو ويې فرمايل: ولې تاسي ته شرم نه درځي! چې د الله ﷻ فرښتې په پښو ځي او تاسي پر سپارليو باندې ځئ. ترمذي

له دې حديث څخه معلومه سوه چې بېله ضرورته له جنازې سره پر سپارلي باندې تلل خوښ سوي نه دي. خو بيا هم که ضرورت وي، مثلًا هديره ډېره لرې وي يا څوك ډېر بوډا او کمزوری وي. نو پر سپارلي باندې تللو کې څه ستونزه نسته خو پکار داده چې سپارلي له خلکو شاته وي چې د خلکو په تګ کې خنډ را نه سي، او له هديرې څخه په بېرته راتلو کې په سپارلۍ باندې هيڅ ستونزه نسته. فتح الايضاح په حواله د تحهة الألمعي، کتاب المسائل، انوارالإيضاح

په جنازې پسې د تللو په وخت کې ذکر کول

په جنازې پسې پټه خول (خاموش) تلل پکار دي، او د خپل مرګ او قبر سوال ځواب په اړه فکر کول پکار دي، چې يوه ورځ خو موږ هم مرو د خپلو عملونو حساب به راسره کېږي، او که کوم ذکر کول غواړي نو هغه دي کرار اواز سره کوي، په لوړ اواز قرآن کريم ويل يا بل ذکر کول مکروه تحريمي دي. فتح الايضاح په حواله د طحطاوي

له جنازې کېښودلو مخکې کښېناستل

کله چې جنازه د قبر خواته را ورسېده او په ځمکه لاته ده ښودل سوې او لا د خلکو په اوږو ده نو له دې کېښودلو مخکې کښېناستل مکروه دي، د جنازې له رارسېدلو مخکې کښېناستل هم مکروه دي، خو که څوك

(c) ketabton.com: The Digital Library

معذور وي او کښېني نو کومه ستونزه نسته، همدارنګه کله چې مړی په قبر کې ږدي په دې وخت کې هم کښېناستل جائز دي او کومه ستونزه نسته. فتح الایضاح په حواله د انوارالایضاح او شفاءالارواح

قبر او د قبر کیندلو اندازه به څومره وي ؟

د قبر اوږدوالی به د مړي د قد په اندازه وي.

او پراخوالی به یې د نیم قد برابر وي.

همدارنګه ژوروالی به یې د نیم قد په اندازه وي یا تر سینې پورې، دا منځنۍ اندازه ده او که ژوروالی یې د پوره قد په اندازه وي، نو غوره ده او دا اعلیٰ اندازه ده. فتح الایضاح پښتو شرح د نورالایضاح

د قبر قسمونه (لحد [چې لحد په خنګ کې وي] او شَق [چې لحد په منځ کې وي])

او لحد به جوړوي یعني قبر به داسې جوړوي چې لحد یې په خنګ کې وي، او شق به نه جوړوي کوم چې لحد یې په منځ کې وي او شق ورته وایي، خو که چېرته ځمکه یا خاوره پسته وه بیا شق یعني د قبر په منځ کې هم لحد جوړولی سي، چې د دې شق اندازه هم د مړي د قد په اندازه وي او د پاسه به پرې تختې او داسې بل څه کېښودل سي. فتح الایضاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قبر کې د مړي د ایښوولو او قبر پټولو طریقه

کله چې جنازه د قبر څنګ ته راورسېږي، نو دلته دي د قبر د قبلې لوري ته اړخ کې ځای ورته اوار کړي، تر څو کټ په څنګ نه سي او مړی ترې ونه غورځېږي. فضل الرحمن "عادل"

مړی د قبلې له لوري قبر ته ور کوزول مستحب دي، په دې ډول کله چې جنازه له قبر سره د قبلې طرف ته کېښوول سي، نو دری کسان دې قبر ته ښکته سي ترڅو مړی قبر ته ور کوز کړي، دا دری کسان به مخ په قبله ودرېږي، داسې چې یو به د سر لوري ته دوهم به په منځ کې او دریم به د پښو لوري ته مخ په قبله ودرېږي، پورتني کسان به مړی په احترام او کراره سره راپورته کړي او دې لاندې کسانو ته دې ورکړي، دا لاندیني کسان به مړی په خپلو لاسونو کې واخلي او په کراره به يې په قبر کې کښېږدي، او په قبر کې د مړي د کېښودلو په وخت کې دي دا الفاظ وايي(بِسْمِ اللهِ وَبِاللهِ وَعَلىٰ مِلَّةِ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ)یا دا(بِسْمِ اللهِ وَعَلىٰ مِلَّةِ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ) او په یو روایت کې(وعلي سنة رسول الله ﷺ) هم راغلي دي.

او مړی په قبر کې په ښي اړخ (راسته اړخ) مخ په قبله پرې باسل سنت دي، نو له دې وجي دې د مړي شاته خټه یا لوټې وغیره ولګول سي د دې لپاره چې مړی په ښي اړخ باندې پاتې سي، او که په ښي اړخ پرې باسل شوني (ممکن) نه وي، نو ستوني ستخ دې پرې باسي او مخ دې يې قبلې ته واړوي، خو صاحب د شفاء الارواح چې دا طریقه د سنت خلاف ده. فتح الایضاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ځينو فقهاوو ويلي چې د مړي مخ قبلې ته كول واجب دي. د ميت مسائل رفعت قاسمي

او په قبر كې د مړي له كېښودلو وروسته دي د هغه د كفن غوټې خلاصي كړل سي؛ ځكه اوس د كفن خلاصېدلو خطره نسته.

او بيا دي په خامو (كچه) خښتو او د بانس په لرګيو سره بند كړل سي، او په منځ كې چې كوم درزونه يا چولې پاتې سي، هغه دې هم په ختو يا لوټو سره بند كړل سي، د دې لپاره چې خاوره په مړي ونه لګېږي او هغه له خاورو څخه بچ پاتې سي، په پخو خښتو او د لرګيو يه تختو سره د قبر پټول مكروه تحريمي دي، خو كه ځمكه نرمه او كمزوري وي بيا نه ده مكروه. فتح الايضاح په حواله د شفاءالارواح او عمدة الفقه

د ښځي پر قبر د پردې كولو حكم

كه د ښځي جنازه وي، نو په قبر كې د هغې د اېښوولو پر مهال د لحد بندولو تر وخته پوري په يوه جامه يا څادر سره پرده كول پكار دي. خو كه جنازه د سړي وي، نو بيا د دې څه ضرورت نسته؛ ځكه د ښځو د حالت مدار پر ستر او پردې دى. نو له دې وجي په قبر كې به هم د ښځي لپاره پرده كول كېږي. او كله چې پر لحد خښتې او نور كښېښول سي او بند كړل سي. نو بيا د پردې په لري كولو كې څه پروا نسته. فتح الايضاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر قبر خاورې اچول

د لحد تر بندولو وروسته دي پر هغه خاوره واچول سي، او مستحب دا دي چې ټول حاضرين خاوره ور واچوي.

خاوره اچونکي دي د مړي د سر له طرفه په دواړو لاسونو درې واره (درې لپې) خاوره ورواچوي، او د اول وار (اولي لپې) د اچولو په وخت کې دي دا ووايي: مِنۡهَا خَلَقۡنٰكُمۡ

او له دوهم وار سره دې ووايي: وَفِيهَا نُعِيدُكُمۡ

او له دريم وار سره دې ووايي: وَمِنۡهَا نُخۡرِجُكُمۡ تَارَةً أُخۡرٰى.

دا کار ټولو حاضرينو ته مستحب دی، د ميت مسئلې په حواله د فتاواي دارالعلوم

او کومه خاوره چې د قبر په کيندلو سره را کښل سوې ده هاغه خاوره دي دوباره په قبر کې واچول سي. له بل ځايه دي نوره خاوره نه وربانديې اچوي، دا مکروه دي.

يعني هر يو چې خاوره ور اچوي هغه به اول درې لپې خاوره په پورتنۍ طريقه سره ور اچوي، بيا دې پاته خاوره په بېلچو وغيره سره باندې واچوي او قبر دې ډك کړي.

او قبر دي د اوښ د شا په څېر ماهي پشته جوړ کړل سي او له ځمکې څخه دي يوه لوېشت يالږ زيات جگ جوړ کړل سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوار يعني څلور كونجه دې نه جوړول كېږي، داسې كول مكروه دي، په كچه خښتو سره قبر د اوښ د شا په شان جوړول جائز دي، بلكې مستحسن كڼل سوي دي. فتح الايضاح په حواله د انوارالايضاح او شفاء الارواح

د قبر تر بشپړولو وروسته كه څوك راشي خاورې اچولو ته يې اړتيا نسته. د ميت مسئلې په حواله د فتاواي دارالعلوم

له ښخولو وروسته نا معلوم رواجونه

– دا رواج چې يو سړى د مړي له پټولو وروسته د قبر په شاوخوا راګرځي او پر ځمكه بېلچه وهي.

– او يا د كيندلو آلې د قبلې له لوري د قبر په بل اړخ وهي.

– يا دا د قبر كيندلو (كيښلو) آلې د سر له خوا څخه د پښو خواته غورځوي.

دا شيان او دا رواجونه د خيرُالقرون او د مذهب د امامانو له زمانې څخه نه دي رانقل سوي، بلكې نوي پيداسوي دي.

پاته سوه دا خبره چې دوى ښه مقصدونه پكې لري تر څو چې بدعت حسنه كېږي او كه نه؟

نو دا هم يقيني نه ده معلومه نو لايقه او احتياطي خبره دا ده چې دا رواجونه پرېښودل سي. جرأة الأيمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلکې نن سبا خو یې دیني رنګ حاصل کړی دی چې پرېښودل یې ډېر اړین دي. فضل الرحمن "عادل"

– خو د دې رواجونو په پابندي کولو کې ځیني وایي: چې په قبر باندې د بېلچې په وهلو سره قبر معلومېږي چې آیا ټینګ دی که نه؟ او ژر خو به نه نړېږي؟ چې خلك یې لااوس جوړ کړي، او مړی به د وحشـي حیواناتو له خوړلو څخه وساتل سي.

– او ځیني وایي: چې دا کار د وحشـي حیواناتو د وېرولو (ډارولو) لپاره کېږي، چې په ځمکه د بېلچې د نښو نښانو په لیدلو دا ګمان وکړي چې دلته دام کېښودل سوی دی، او وتښتي.

– او د کیندلو د آلاتو په غورځولو سـره د خپلو الاتو او اسـبابو شـمېر معلوموي، تر څو له ورکېدلو څخه وساتل سي.

– له دې پرته نورې وجې هم سـته، ځیني وایي: چې د آلاتو په اېښـوولو کې د عذاب پورته کېدل دي، او د بېلچې په وهلو کې د ځمکې راټولېدل دي چې په احادیثو کې منقول دي، یعني هغومره اندازه ځمکه چې پر شاوخوا یې بېلچه ووهل سي د قبر په احاطه کې داخلېږي، خو دا پورته کېدل د عذاب او رابندول د ځمکې د هغو له جملې څخه دي چې د رسول الله ﷺ له قوي اقوالو څخه پرته نه ثابتېږي.

او په مخکینیو وجوهو (وجو) کې هم ځیني تاوانونه په فکر کولو سـره ښـکاره کېږي، نو لایقه او احتیاطي خبره همدا ده چې پرېښـودل سـي.

جرأة الأئمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اَخیر کې په قبر ښخته اېښوول

په آخېر کې په قبر باندې د ښښتې په اېښولو سره فرق (توپیر) کېږي د سري او ښځي د قبر، او په دې کې د دُعا کونکي لپاره فایده چې وپوهېږي چې دا قبر د نارینه دی او که د ښځینه.

او د قبر د څېښتن د پېژندلو لپاره په قبر نښه کېښودل هم ثابت دي لکه څرنګه چې رسول الله ﷺ د عثمان ابن مظعون رضي الله عنه قبر په غټه ډبره سره معلومداره کړ لکه څرنګه چې په احادیثو کې ذکر شوي دي[۱۲].

جرأةالأئمة

کله چې مړی ښخ سي یا د قبر سر او پښو ته تلاوت کول کېږي

– کله چې د ښښولو کارونه خلاص سي او قبر جوړ سي نو د قبر د سر طرف ته به یو کس ودرېږي او د سورة البقرې لومړني ایتونه به تر هم المفلحون پورې تلاوت کړي داسي: الٓمٓ ○ ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَیْبَ فِیهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِینَ ○ الَّذِینَ یُؤْمِنُونَ بِالْغَیْبِ وَیُقِیمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ یُنفِقُونَ ○ وَالَّذِینَ

---

۱۲ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " أَعْلَمَ قَبْرَ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ بِصَخْرَةٍ " . سنن ابن ماجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ وَبِالْءَاخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ○ أُولَٰٓئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ○.

– او بيا به د پښو طرف د سورة البقرې اخېرني آيتونه له امن الرسول نه تر پايه تلاوت کړي داسې: ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ○ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَآ إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَآ أَنتَ مَوْلَىٰنَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَٰفِرِينَ ○.

دا تلاوت کول له احاديثو څخه ثابت دي. د ميت مسائل (رفعت قاسمي)

د مړي له دفن کولو وروسته.

– د مړي له ښخولو وروسته، يوه لحظه ځنډ کول، په ذکر او تسبيح مشغولېدل، د مغفرت دُعا کول، کومه خبره نه ده، بلکې لاغوره دي تر څو يې په سوال او ځواب کې سهولت (اساني) راسي، ځينو صحابه وو خو به لاد دې کار وصيت کاوو. د ميت مسائل په حواله د فتاواى محموديه، ابو داود، شامي، کفايت المفتي، علم الفقه.

– او دا مستحب ده کله چې مړی دفن (ښخ) کړل سي، او خلك له فارغېدلو وروسته له قبر سره يو ساعت کښېني، دومره اندازه وخت لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوښ چې حلالېږي او غوښــې يې وېشـــل کېږي، قرآنکريم دې تلاوت کوي، او مړي ته دې دعا کوي. فتاواى هنديه مشهوره په فتاواى عالمګيريه ج۱ ص۱۸۲

– تر خښــولو وروســته څو قدمه تلل او دعا کول، د مړي په کور کې راټولېدل او دعا کول د سنت خلاف يو عادت دى. د ميت مسائل (رفعت قاسمي)په حواله د فتاواى رحيميه او شامي

– او له قبر ســره هغه کارونه کول چې ســنتو ورباندې ښــوونه نه وکړې مکروه دي، او په کومو شــيانو چې ســنتو وصــيت کړی دی هغه زيارت کول او په ولاړه دعا کول دي. فتاواى هنديه مشهوره په فتاواى عالمګيريه ج۱ ص۱۸۳

– په يوه حديث شريف کې نقل سوي چې رسول الله ﷺ په يو جنازه لمونځ وکړ او دا دعـا يې وکړه: ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ وَأَهْلاً خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ)). د دې حديث راوي وايي تر دې پورې چې ما دا هيله وکړه چې کاشکې دا مړی زه وای[13]. صحيح مسلم

[13] عن عَوْفَ بْنَ مَالِكٍ ، يَقُولُ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى جَنَازَةٍ ، فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهِ وَهُوَ يَقُولُ : " اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ ، أَوْ مِنْ عَذَابِ النَّارِ " صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مړي له ښخولو وروسته ځيني دعاګاني

د نارينه مړي د ښخېدلو وروسته دعا او فاتحې دعاء:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰي نَوَالِهٖ. وَالصَّلوٰةُ وَالسَّلَامُ عَلٰي مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ. اَللّٰهُمَّ ارْزُقْهُ الثُّبَاتَ فِي الْاَمْرِ وَلَا تَنْزَعْ عَنْهُ سَتْرَكَ وَارْزُقْهُ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَاَلَذَّةَ النَّظَرِ اِلٰي وَجْهِكَ الْكَرِيْمِ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ اَوَّلَ لِقَآئِهٖ رَحْمَةً وَّ مَغْفِرَةً وَّ اَوْسَطَهُ نِعْمَةً وَّ فَلَاحًا وَّ اٰخِرَهُ تَكْرِمَةً وَّنَجَاتً. اَللّٰهُمَّ سَهِّلْ عَلَيْهِ سُؤَالَ الْمَلَكَيْنِ وَضَغْطَةَ الْقَبْرِ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ قَبْرَهُ رَوْضَةً مِّنْ رِّيَاضِ الْجَنَّةِ وَلَا تَجْعَلْ قَبْرَهُ حُفْرَةً مِّنْ حُفُرِ النَّارِ. اَللّٰهُمَّ يَمِّنْ كِتَابَهُ وَيَسِّرْ حِسَابَهُ وَثَقِّلْ مِيْزَانَ حَسَنَاتِهٖ وَ ثَبِّتْ اَقْدَامَهُ عَلٰي الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزِلُّ الْاَقْدَامُ. اَللّٰهُمَّ بَاعِدْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ خَطَايَاهُ كَبُعْدِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اَللّٰهُمَّ نَقِّهٖ عَنِ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّي الثَّوْبُ الْاَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ. اَللّٰهُمَّ افْتَحْ اَبْوَابَ السَّمَآءِ لِرُوْحِهٖ. وَاجْعَلْ رُوْحَهُ فِيْ اَعْلٰي عِلِّيِّيْنَ وَلَا تَجْعَلْ رُوْحَهُ مُعَلَّقَةً بَيْنَ السَّمَآءِ وَ الْاَرْضِ وَلَا تَجْعَلْ رُوْحَهُ فِيْ اَفْنِيَةِ الْقُبُوْرِ. اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ قَبْرَهُ وَصَدْرَهُ بِنُوْرِ الْاِيْمَانِ وَالْيَقِيْنِ. اَللّٰهُمَّ سَهِّلْ عَلَيْنَا وَعَلَيْهِ كُلَّ صَعْبٍ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْاَبْرَارِ ﷺ. اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَ شَاهِدِنَا وَ غَائِبِنَا وَ صَغِيْرِنَا وَ كَبِيْرِنَا وَ ذَكَرِنَا وَ أُنْثَانَا. اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاَحْيِهٖ عَلَي الْإِسْلَامِ. وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَي الْإِيْمَانِ. وَصَلَّي اللّٰهُ تَعَالٰي عَلٰي مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ اِرْحَمْنَا بِرَحْمَتِكَ يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ.

همدارنګه د ښځينه مړي د ښخېدلو وروسته دعا او فاتحې دعاء:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰي نَوَالِهٖ. وَالصَّلوٰةُ وَالسَّلَامُ عَلٰي مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ. اَللّٰهُمَّ ارْزُقْهَا الثُّبَاتَ فِي الْاَمْرِ وَلَا تَنْزَعْ عَنْهَا سَتْرَكَ وَارْزُقْهَا مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَاَلَذَّةَ النَّظَرِ اِلٰي وَجْهِكَ الْكَرِيْمِ. اَللّٰهُمَّ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجْعَلْ اَوَّلَ لِقَآئِهٖ رَحْمَةً وَّ مَغْفِرَةً وَّ اَوْسَطَهُ نِعْمَةً وَّ فَلَاحًا وَّ اٰخِرَهُ تَكْرِمَةً وَّنَجَاتً، اَللّٰهُمَّ سَهِّلْ عَلَيْهَا سُؤَالَ الْمَلَكَيْنِ وَضَغْطَةَ الْقَبْرِ، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ قَبْرَهَا رَوْضَةً مِّنْ رِّيَاضِ الْجَنَّةِ وَلَا تَجْعَلْ قَبْرَهَا حُفْرَةً مِّنْ حُفَرِ النَّارِ، اَللّٰهُمَّ يَمِّنْ كِتَابَهَا وَيَسِّرْ حِسَابَهَا وَثَقِّلْ مِيْزَانَ حَسَنَاتِهَا وَ ثَبِّتْ اَقْدَامَهَا عَلَي الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزِلُّ الْاَقْدَامُ، اَللّٰهُمَّ بَاعِدْ بَيْنَهَا وَ بَيْنَ خَطَايَاهَا كَبُعْدِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اَللّٰهُمَّ نَقِّهَا عَنِ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّي الثَّوْبُ الْاَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اَللّٰهُمَّ افْتَحْ اَبْوَابَ السَّمَآءِ لِرُوْحِهَا، وَاجْعَلْ رُوْحَهَا فِيْ اَعْلٰي عِلِّيِّيْنَ وَلَا تَجْعَلْ رُوْحَهَا مُعَلَّقَةً بَيْنَ السَّمَآءِ وَ الْاَرْضِ وَلَا تَجْعَلْ رُوْحَهَا فِيْ اَفْنِيَةِ الْقُبُوْرِ، اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ قَبْرَهَا وَصَدْرَهَا بِنُوْرِ الْاِيْمَانِ وَالْيَقِيْنِ، اَللّٰهُمَّ سَهِّلْ عَلَيْنَا وَعَلَيْهَا كُلَّ صَعْبٍ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْاَبْرَارِ ﷺ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَ شَاهِدِنَا وَ غَائِبِنَا وَ صَغِيْرِنَا وَ كَبِيْرِنَا وَ ذَكَرِنَا وَ أُنْثَانَا، اللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاَحْيِهٖ عَلَي الْإِسْلَامِ، وَ مَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَي الْإِيْمَانِ، وَصَلَّي اللهُ تَعَالٰي عَلٰي مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ اِرْحَمْنَا بِرَحْمَتِكَ يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ.

د نابالغ هلك له خښېدو وروسته دعا:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ، وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ، وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰي خَيْرِ خَلْقِهٖ مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ، اللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَّ ذُخْرًا وَّاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَّ مُشَفَّعًا، اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَ مَيِّتِنَا وَ شَاهِدِنَا وَ غَائِبِنَا وَ صَغِيْرِنَا وَ كَبِيْرِنَا وَ ذَكَرِنَا وَ أُنْثَانَا، اللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاَحْيِهٖ عَلَي الْإِسْلَامِ، وَ مَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَي الْإِيْمَانِ.

د نابالغې نجلۍ له خښېدو وروسته دعا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ، وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ، وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى خَيْرِ خَلْقِهٖ مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَّ ذُخْرًا وَّاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَّ مُشَفَّعَةً. اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا. اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهٖ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيْمَانِ.

په قبر باندې اوبه پاشل

پوښتنه: کله چې مړی خښ سي بیا په قبر اوبه پاشي یا چې کله ځوک فاتحه لولي نو ضرور اوبه پاشي، آیا دا صحیح ده؟

ځواب: د قبر خاورې د کلکولو لپاره ورباندې اوبه پاشل یو مندوب عمل دی، هغه ضروري ګڼل یا یې د ثواب مستقیل کار ګڼل بدعت او ګناه ده. د میت مسائل په حواله د احسن الفتاوای

په قبر لاس پورته کول او دعا کول

– د مړي لپاره استغفار ویل، لاس پورته کول او دعا کول په هدیره کې جائز دي له لاس پورته کولو پرته هم دعا کول صحیح دي خو دا چې خلك قبرونو ته ځي او له هغوی څخه خپل مرادونه غواړي چې دا حرام او شرك دي، نو له همدې امله دې لاس نه پورته کېږي، دا اشتباه او د هغه عمل تائید به نه کېږي. د میت مسائل په حواله د فتاوای محمودیه او فتاوای رحیمیه

– دعا له لاس پورته کولو پرته کېدلی سي او په لاس پورته کولو هم کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسـول الله ﷺ به د مړي له ښخـولو وروسـته مخ په قبله ودرېد او په پورته شويو لاسونو به يې دعا کوله.

که لاسـونه پورته شـي او دعا وکړي، درسـول الله ﷺ پيروي به شـوې وي، خو مخ دې د قبر لورتـه نـه کوي بلکې د قبلې لورتـه دې وګرځوي. د ميت مسائل په حواله د فتاواى محموديه او فتح الباري او احسن الفتاوى

په قبر د لکړو درول

په قبر باندې د لکړې درولو د جواز لپاره علماؤو دغه حديث شـــريف وړاندې کړې دى: (عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: «مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ، فَقَالَ: (إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ، أَمَّا أَحَدُهَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَفِي رِوَايَةٍ: الْمُسْلِمُ لَا يَسْتَتِرُهُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً، فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لِمَ صَنَعْتَ هَذَا؟ فَقَالَ: لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا») مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

له ابن عباس (رض) څخه روايت دى وايي: رســول الله ﷺ په دوو قبرونو تېرېدو نو ويې ويـل: دوى دواړو تـه عـذاب ورکول کېږي او دوى تـه پـه دومره غټ شـــي عذاب نه ورکول کېږي، خو له دې دواړو څخه يوه خپل ځان له بولو څخه نه ساتو، او دا بل يوه به چغل خوري کوله (خبرې به يې ګرځولې)، بيا رسول الله ﷺ يوه لنده (شـنه) لښتـه را واخيسـته او په منځ يې دوه ټوټه کړه بيا يې په هر قبر کې يوه يوه ښخـه کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صــحابه وو پوښــتنه ترې وکړه: اې د الله رســوله! د څه لپاره دې داســې وکړل؟ ده ﷺ ورته وويل: ښــايي تر هغو پورې چې وچې شــوې نه وي له دوی څخه عذاب سپك کړي.

يعني کله چې بوټي او لښــتې شــنه وي نو دوی ژوندي وي او د الله ﷻ ثنا او تسبيح وايي، نو د دې لښتو د تسبيح په وجه به تر يو څه وخته د دوی عذاب سپك وي، تر هغو چې وچې سوې نه وي. مرقاة المفاتيح

په قبر باندې د بيرغونو او رومالونو درولو په شــريعت کې هيڅ ثبوت نســته، بلکې د مال او پيسو ضـايع کول دي او ناسم کار دی. فضل الرحمن "عادل".

څو مړي په يوه قبر کې ښخول

د ضرورت په وخت کې څو مړي په يوه قبر کې ښخول جائز دي، ضرورت مثلًا مړي ډېر وي او ښخــونکي (دفن کونکي) کســان لږ وي يا کمزوري وي چې د هر يو مړي لپاره جلا قبر کيندل مشکل وي، يا کمزوري خو نه وي، خو دوی تر دې په زيات اړين کار مشغول وينو په داسې صورت کې له يوه څخه زيات مړي په يوه قبر کې ښخــول جائز دي، او په داســې صورت کې د دوو مړو تر منځ فصل او بېلتون راوستل پکار دي، برابره خبره ده که په جامه سره وي يا وښــو پاڼو يا د کاغذ يا خاورو او داســې نورو په ذريعه وکړل ســي، او په دې لوی قبر کې به په هغه ترتيب مړي اېښــوول کېږي کوم چې مخکې تېر ســو يعني اول به ســړي مخ پر قبله کښــېږدي، د هغه شــاته بيا نابالغه هلك، بيا ښــځه او داســې نور او که

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړي د یوه جنس وي مثلًا ټول سړي (نارينه) وي يا ټولې ښځې وي نو اول به هغه کس مخ پر قبله بږدي کوم چې په دوی کې افضل وي او بيا له هغه څخه کم فضيلت وال په همدې ترتيب.

– په کوم قبر کې چې څو مړي خښــول کېږي د هغه د کيندلو دوه طريقې دي: يوه دا چې شمالًا او جنوبًا اوږد قبر وکيندل سي، د هغه پټول آسانه دي، او دويمه طريقه دا ده چې شــرقًا او غربًا پراخه قبر وکيندل ســي، د احد په غزوه کې پراخ قبرونه کيندل سـوي وه. فتح الايضاح په حواله د انوارالايضاح، تحفة الالمعي، البحرالرائق

د جنازې د لمانځه وخت

د جنازې د لمانځه وخت هغه دی چې کله جنازه حاضـره ســي، که چېري جنازه په ناقص وخت کې حاضره سوه لکه: د لمر راختلو، درېدلو يا لمر لوېدلو په وخت کې نو په تحفه کې يې ذکر کړي دي: چې بهتره دا ده چې جنازه وروسته نه سي، يعني بايد په همدې وخت کې وسي.

صـــاحب د درمختار ويلي: که چېرته دغه نه وروســـته کول په جنازه کې غوره وو بيا هيڅ کراهيت نستته.

او که چېرته په کامل وخت کې جنازه حاضره سوه، بيا يې په ناقص وخت کې کول نه دي رواه، په نزد د صاحب د تنويرالابصار. جرأةالأئمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جنازه تلوار کول پکار دي لکه څرنګه چې رسـول الله ﷺ هم د تلوار کولو حکم کړی دی[۱۴].

همدارنګه د فقهي په ټولو کتابونو کې په مړي د عجلې او تلوار کولو تاکید شوی دی.

او مړی باید د هیچا لپاره نه د خپلوانو نه د ملګرو او نه د نورو کارونو لپاره وځنډول سـي، نه هم باید د دې لپاره وځنډول سـي چې. په جنازه کې يې ډېر خلك ګډون وکړي، نن سبا اکثر خلك په ناسمو کړنو اخته او د ثواب په طمع او عقیده دي ورته، په داسې حال کې چې حقیقت بل څه وي، دوی د شریعت له ټګلارې اوړي او سوچ يې د ثواب لګولی وي، له داسې ګړنو ځان ساتل پکار دي وخت باید بېځایه ونه لګول سـي او نه هم باید دنورو خلکو خت ضایع کړل سي. فضل الرحمن "عادل"

تعزیت (فاتحه)

یو چاته په مصیبت باندې صبر ورکول، یا یو چا ته د هغوی د خپلوانو په له لاسه ورکولو باندې خپګان ښکاره کولو ته وایي. معجم العرب

تعزیه (فاتحه) د مړي خپلوانو ته د تسـلي لپاره ورکول کېږي، تعزیه په ښو خبرو سره ورکول کېږي چې د تسلی لپاره مناسبې وي، تر څو د غم

---

[۱۴] عَنِ الْحُصَـيْنِ بْنِ وَحْوَحٍ : أَنَّ طَلْحَةَ بْنَ الْبَرَاءِ مَرِضَ ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَـلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَـلَّمَ يَعُودُهُ ، فَقَالَ : " إِنِّي لَا أَرَى طَلْحَةَ إِلَّا قَدْ حَدَثَ فِيهِ الْمَوْتُ ، فَآذِنُونِي بِهِ ، وَعَجِّلُوا ، فَإِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِجِيفَةِ مُسْلِمٍ أَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ أَهْلِهِ " .سنن ابي داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځپلي زړه غم او درد ورباندې کم سي، او تعزیه ورکونکی دې له غم ځپلو سره خپله خواخوږي ښکاره کوي.

تعزیه به څرنګه ورکوي

د مصیبت خاوندانو ته تعزیه ورکول ښه کار دی، کله چې د مړي خاوندانو ته یو ځل تعزیه ورکړل سي دویم وار مناسبه نه ده چې بیا تعزیه ورکړي.

د تعزیې وخت له هغه وخته چې څوك وفات سي تر دریو ورځو پوري ده او له دې وروسته تعزیه ورکول مکروه دي، خو که چېرته تعزیه ورکونکی یا هغه څوك چې تعزیه (فاتحه) اخلي غائب وي یعني بل ځای وي بیا راسي "له دریو ورځو وروسته" او تعزیه ورکړي بیا کومه ستونزه نسته.

– غوره داده چې له خښولو وروسته تعزیه ورکړل سي، که چېرته د مړي له خپلوانو ډېر غم او درد نه لیدل کېدو او که ډېر سخت درد او غم ورباندې لیدل کېده بیا دې له خښولو مخکې تعزیه ورکړي.

– مستحب دا ده چې د مړي ټولو خپلوانو ته تعزیه ورکړل سي یعني لویانو، وړو (کوچنیانو) نرو او ښځو ته خو پېغلي نجلۍ ته دي د هغې له محرمو خپلوانو پرته بل څوك تعزیه نه ورکوي.

– او مستحب دا ده چې د مصیبت خاوندانو ته داسې ووایي: الله ﷻ دي ستاسو مړي ته ښښنه وکړي، الله ﷻ دي له هرڅه ورتېر سي او په خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

رحمت کې دې پټ کړي، او الله ﷻ دې د ده په مصیبت تاسو ته صبر او آجر درکړي.

– او غوره تعزیه دا د رسول الله ﷺ تعزیه ده چې ویل به یې: بېشکه هر څه د الله ﷻ دي چې آخلي یې، او هر هغه د الله ﷻ دي چې الله ﷻ یې چاته ورکوي، او هرڅه د الله ﷻ په وړاندې تر معلومې نېټې پورې دي.

– مسلمان ته به د کافر په تعزیه کې داسې وایې: الله ﷻ دې آجر ډېر کړه او الله ﷻ دې نېک صبر درکړي.

– او کافر ته به د مسلمان په تعزیه کې داسې وایې: الله ﷻ دې صبر درکړي او الله ﷻ دې ستاسو مړي ته ښښنه وکړي. کافر ته به داسې نه وایې چې الله ﷻ دې آجر ډېر کړه.

تعزیه (فاتحه) چېرته اخیستل کېږي

د مصیبت د خاوندانو لپاره کومه ستونزه او مشکل نسته، دا چې په کور یا جومات کې دری، ورځې کېني د دې لپاره چې خلك د تعزیې لپاره ورته راځي. او دا مکروه ده چې په دروازه کې کېني یا د لارو په څنډو ودرېږي او دا د بدو بد کار دی. او دغه دری، ورځې د مصیبت لپاره کېناستلو کې اجازه (رخصت) دی او پرېښودل یې غوره دي. فتاوي عالمګریه

* فتاوی رحمانیه په حواله د امام طحطاوي (رح) چې شارح د مراقی الفلاح دی لیکلي دي: ناسته د تعزیې لپاره هغه وخت مکروه ده چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړي خپلوان غالۍ کمبلې او توشکې بالښتونه هوار کړي او بيا د مړي له کوره څخه چاى او ډوډۍ راروانې وي، د دغه تعزيت کونکو لپاره په دغه طريقه فاتحه اخيستل مکروه ده، او که دغه رسمونه او رواجونه نه وي پکې نو بيا شرعًا مشکل نه لري.

* همدارنګه د مراقی الفلاح په حواله ليکي: چې په جومات کې فاتحه اخيستل مکروه ده ځکه چې د جوماتو د آدابو خيال نه ساتل کېږي، او که ضرورت وو بيا کومه ستونزه نسته، ياني په کور کې يې ځاى نه وو او خلك د تعزيې لپاره راتلل. فتاوی رحمانيه

– په مړي نوحې کول لويې لويې چغې وهل نه دي جائز.

– د زړه د نريوالي په وجه سره ژړلو باندې کومه ستونزه نسته.

– او سړو ته د تعزيې لپاره د کاليو تورول او چيرول ناروا (مکروه) دي، او د ښځو لپاره په کاليو تورولو کومه ستونزه نسته.

– امّا د مخونو او لاسونو تورول، ګرېوانونه شکول، د مخونو ګرګارې کول، وېښتان خواره واره کول، په سرونو خاوري بادول، ورنونه او سينه وهل او په قبرونو اورونه بلول د جاهليت له دودونو او رواجونو څخه دي او باطل دي. فتاوي عالمګريه

– په په دې کې کومه ستونزه نسته چې د مړي کورنۍ ته خوراك برابر کړل سي.

– او درې ورځې د مړي کورنۍ ته دا نه ده مباح چې مېلمستيا ونيسي.

فتاوي عالمګريه

(c) ketabton.com: The Digital Library

* په فتاوی رحمانیه کې یې په حواله د فتح القدیر دا ویلي چې مکروه ده مېلمستیا تیارول د خوراك او ډوډۍ د مړي د وارثانو له طرفه ځکه چې مېلمستیا رواه سوې ده په خوشحالیو کې، نه په شرونو او غمونو کې او دغه مېلمستیا او ډوډۍ تیارول د مړي د وارثانو له طرفه د عامو خلکو لپاره بد او قبیح عادت او بدعت دی..... فتاوی رحمانیه

دا د تعزیې ټول بیان له فتاوی هندیه چې مشهوره ده په عالمګیري را اخیستل سوي، پرته له هغو خبرو چې دا (*) د ستوري نښه ورسره ده دا له نورو کتابونو راخیستل سوي چې نومونه یې سته ورسره.

د تعزیې فضیلت

په ترمذي شریف کې دا حدیث شریف راغلی دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: مَنْ عَزَّى ثَكْلَى كُسِيَ بُرْدًا فِي الْجَنَّةِ" . قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ ، وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ. رواه الترمذی

څوك چې داسې مېرمني ته چې اولاد یې ورك سوی وي تعزیه ورکړي، په جنت کې به دغه کس ته کالي ورواغوستل سي.

او په سنن ابن ماجه کې بل حدیث راغلی دی :

"مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعَزِّي أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلَّا كَسَاهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مِنْ حُلَلِ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ" . سنن ابن ماجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم مؤمن چې خپل ورور ته تعزیه وکړي (تسلي ورکړي) الله ﷻ به د قیامت په ورځ ده ته د عزت جامې ور واغوندي.

په مړینه باندې د صبر اجر او ثواب

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی: چې رسول الله ﷺ دا لارښوونه وکړه: د الله ﷻ لارښوونه ده چې کله زه د یوه مؤمن یو خپلوان ترې واخلم بیا هغه د ثواب په هیله صبر وکړي. له ما سره د هغه بدله له جنت څخه پرته بل څه نه دی. ترمذي ج۱ ص۱۹۸، بخاري ج۱ ص۱۷۵ باب الجنائز، معارف الحدیث ج۳ ص۴۶۴

د شهید د احکامو بیان

ځرنګه چې د شهید احکام د نورو مړو له احکامو څخه جلا او بېل دي، نو ځکه د شهید احکام په جلا څپرکي (باب) کې بیانېږي، یا په دې وجه جلا بیانېږي چې د شهید فضیلت ډېر دی په نورو مړو باندې، تر دې پورې چې له دې نه منع سوې ده چې شهید ته دې مړ وویل سي، لکه ځرنګه چې الله ﷻ فرمايلي دي: وَلَا تَقُولُوا لِمَن يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَٰكِن لَّا تَشْعُرُونَ. [سُورَةُ البَقَرَة: ١٥٤]

او هغو خلکو ته چې د الله په لار کښې ووژل شي، مړه مه وایاست! داسي خلک خو په حقیقت کښې ژوندي دي، خو تاسې دا شعور نه لرئ چي د هغو په ژوند خبر شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شهيد ته د شهيد ويلو وجه:

صاحب د بنايې رحمه الله ليکلي دي چې شهيد ته له څو وجو (وجهو) شهيد ويل کېږي:

١. يو په دې وجه چې فرښتې د تعظيم او عزت په خاطر د هغه د مرګ شهادت (ګواهي) ورکوي، او فرښتې د هغه په جنازه کې ګډون کوي، نو دلته به شهيد د مشهود په مانا سره وي لکه فعيل چې د مفعول په معنا سره راځي.

٢. دويمه وجه دا ده چې شهيد ته له مرګ وروسته د جنت زېرى او شهادت ورکول کېږي، نو دلته به هم د مشهود په معنا سره وي.

٣. درېيمه وجه دا ده چې د شهيد معنا ده: حاضر. او شهيد هم د الله ﷻ په نيز حاضر او ژوندى وي لکه څرنګه چې مخکې ايت ذکر شو دلته به په معنا د شاهد سره وي.

د فقهاؤو په اصطلاح کې شهيد هغه څوك دى چې مشرکينو او کافرانو قتل کړى وي، او د هغه پر بدن د قتل او زخم اثر وي. يا هغه څوك چې مسلمانانو په ظلم قتل کړى وي، او د قتل په وجه يې ديت واجب سوى نه وي.

د شهيد قسمونه: د انجام او احکامو په اعتبار سره د شهيد درې قسمونه دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱....دنیوي او اُخروي شــــهید (کامل شـــهید): یعني هغه کس چې په اخلاص سره د الله ﷻ د دین د لوړوالي لپاره په جهاد کولو کې ووژل سي. ده ته په آخرت کې د شـــهادت مرتبه نصـــیب کېږي او په دنیا کې هم پر هغه د شـــهید احکام جاري کېږي. چې غســـل وغیره نه ورکول کېږي. همدارنګه هغه کس کوم چې ظلماً په تېزه (تېره) آله سـره وژل سـوی وي، هغه هم د دې شهید په حکم سره دی.

۲.... اُخروي شـــهید: دا هغه کس دی چې په جهاد وغیره کې شـــهید نه ســـي. بلکې د خپل ځان او مال په دفاع کې ووژل ســـي. یا مثلًا د نس د ناروغۍ په وجه مړ ســـي، یا د طاعون وغیره د وبا په وجه مړ ســـي. په مختلفو روایاتو کې تقریباً شـپېته (۶۰) ډوله کسـان ذکر سـوي دي، دا ټول روایات په "أوجزالمسالک" کې جمع سوي دي.

۳.... فقط دنیوي شـــهید: داســـې منافق او بد غرض لرونکی کس چې محض د ځان ښـوونې لپاره په جهاد کې شـریك سـي او ووژل سـي. یا د غنیمت مال حاصـــلولو یا د یو بل دنیوي غرض په وجه جنګ کونکی ووژل ســـي. ځرنګه چې د زړه په رازونو یوازې الله ﷻ خبر دی، نو ځکه داسې کس په دنیوي احکامو کې شهید منل سوی دی چې د ده سره به د حقیقي شـــهید په څېر چلند کول کېږي چې غســـل وغیره به نه ورکول کېږي. خو په آخرت کې داسې کسـانو ته د شـهادت مرتبه نه حاصلېږي.

فتح الایضاح په حواله د کتاب المسائل او تحفة الالمعي

د شهید تعریف:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شهيد څو صورتونه دي: ۱:... كوم مسلمان چې حربيانو يا باغيانو يا ډاكه مارانو (غلو) د شپې په خپل كور كې وژلى وي، برابره خبره ده كه په زخمي كونكې آله سره وي لكه توره، جاړو يا ټوپك او داسې نور... پا په غير زخمي كونكې آله سره وي لكه ډانګ (لكړه)، سوكان او لغتې او داسې نور، نو هغه شهيد دى او پر هغه د شهيد احكام جاري كېږي.

۲:.... كوم مسلمان چې د جنګ پر ميدان په داسې حال كې وموندل سي چې د هغه پر بدن د زخم نښــې وي، نو پر هغه د شـــهيد احكام جاري كېږي.

۳.... كوم مسـلمان چې مسـلمانانو قصداً په ظلم سـره په تېره شـي سـره وژلى وي، نو پر هغه هم د شهيد احكام جاري كېږي، په دې دريم صورت كې د "ظلم" په قيد سره هغه كس خارج سو كوم چې د يو چا په بدله كې وژل سوى وي مثلًا په حد يا قصـاص كې، يا يې پر يو چا ظلم او زياتى كړى وي او هغه دى وژلى وي. نو دى شهيد نه دى. همدارنګه د "قصداً" په قيد سره هغه كس خارج سو كوم چې په يوه تېره شي سره په خطايي وژل سوى وي مثلًا يو چا په يوه حيوان وار كړى وي خو وار پر يو انسـان لګېدلى وي، نو هغه شـهيد نه دى، همدارنګه د "تېره" قيد لګول سوى دى، نو له همدې امله كه په تېره شي سره نه وي بلكې په ناتېره شي سره وي لكه ډانګ يا داسې بل شى سره وژل سوى وي، نو هم هغه شهيد نه دى، او له (تېره) شـــي څخه مراد هغه آله ده چې په هغه كې د پرېكولو (غوڅولو) قوت وي او اندامونه ســـره جلا كولاى ســـي لكه توره، چاړه، چاقو يا د ټوپك مرمۍ او داسې نور، او اوسپنه مطلقًا په زخمي كونكي آله كې داخله ده كه څه هم هغه تېره نه وي. په دې دريو ســره صــورتونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د شهید احکام جاري کېږي، یعني هغه ته به غسل نه ورکول کېږي او هغه به له خپلو جامو (کالیو) او خپلو وینو سره ښخول کېږي او پر هغه به د جنازې لمونځ کول کېږي، خو کله چې په هغه کې دا لاندیني شرطونه موجود سي (دا یاد ساتئ!):

١ .... هغه به مسلمان وي؛ ځکه د کافر لپاره هیڅ قسم شهادت نه سي ثابتېدلای.

٢... بالغ به وي، یا په بله وینا شرعًا به مکلف وي، نو له دې وجې که نابالغه بچی ووژل سي، نو پر هغه په دنیا کې د شهادت احکام نه جاري کېږي، بلکې هغه ته به د عامو مړو په څېر غسل او کفن ورکول کېږي.

٣...له حیض نفاس او جنابت څخه به پاك وي، نو له دې وجې که یو سړی د جنابت په حالت کې یا ښځه د حیض او نفاس په حالت کې شهیده کړل سي، نو پر هغو هم د کامل شهید احکام نه جاري کېږي، بلکې غسل او کفن به ورکول کېږي.

۴... مُرتَث به نه وي، "رَث" په اصل کې زاړه (پخواني) شي ته وایي او د "ارتثاث" په معنا ده: زوړ کېدل (وخت باندې تېرېدل)، او د شهادت په باب کې د ارتثاث معنا دا ده چې سړی له زخمي کېد وروسته څه وخت ژوندی پاته سي، او له دنیاوي ژوند څخه نفع حاصله کړي، یا دومره وخت ژوندی پاته سي چې پر هغه یو دنیاوي حکم نافذېدلی سي، مثلًا د یوه لمانځه وخت پر هغه د ژوند په حالت کې تېر سي، یا دنیاوي نفع حاصله کړي مثلًا دواء وخوري، یا بل څه وخوري یا وچیښي، یا ویده سي، یا د جنګ له ډګر څخه د راحت لپاره را نقل کړل سي، یا تر ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخته پورې خبرې وکړي او داسې نور. دې ټولو ته ارتثاث ويل کيږي او داسې کس ته د فقهي په اصطلاح کې مرتث ويل کيږي (چې له زخمي کېدو وروسته په دنيا کې ژوند تېر کړي او دنياوي منافع حاصل کړي)، داسې کس که څه هم د الله تعالي ﷻ په نيز (فيما بينه و بين الله) شهيد دی او ډېره ممکنه ده چې په دې ميدان کې تر ټولو افضل بهتر او اعلیٰ شهيد همدی وي، خو په دنياوي اعتبار سره پر ده د شهيد احکام نه جاري کيږي يعني ده ته به غسل او کفن ورکول کيږي.

دا حکم هلته دی چې دغه پورتني کارونه يعني د يوه لمانځه وخت تېرېدل يا څه خوړل او څښل او داسې نور، د جنګ له ختمېدلو وروسته واقع سي، او که د جنګ له ختمېدلو مخکې دا کارونه واقع سي نو هغه مرتث نه دی، بلکې شهيد شمېرل کيږي.

– د مرتث اړوند د شهيد لپاره دا هم شرط دي چې د جنګ تر ختمېدو وروسته به يې په زخمي حالت کې له خپل ژوند څخه نفع نه وي اخيستې مثلًا خوراك، څښاك يا دواء او علاج ورکول سوي وي او يا د هوش او حواس په حالت کې پر هغه د يوه لمانځه وخت تېر سوی وي او يا د راحت وغيره لپاره د جنګ له ميدان څخه بل ځای ته منتقل کړی سوی وي، خو که د جنګ تر ختمېدو مخکې هغه منتقل کړی سي او له ژوند څخه نفع واخلي، نو هغه مرتث نه دی، بلکې شهيد دی او د شهادت حکم باقي دی، لنډه دا چې که د جنګ تر ختمېدو وروسته له پورتني يادشويو شيانو څخه يو شی موجود سي، نو د شهادت حکم ساقطيږي او داسې کس مُرتث شمېرل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– او هغه به د هوښ په حالت کې وي: چې د هغه هوښ او حواس صحيح وي (په هوښ کې وي)؛ نو له دې وجې که د بې هوښۍ په حالت کې د يوه لمانځه وخت باندې تېر سي، نو د شهادت حکم يې نه ساقطېږي او مرتث نه بلکې شهيد شمېرل کېږي.

– او که د جنګ له ميدان څخه په دې وجه منتقل سوی وي چې آسونه او داسې نور يې له پښو لاندې نه کړي، نو هم هغه مرتث نه دی، بلکې شهيد شمېرل کېږي.

د شهيد احکام (کوم چې په دنيا کې دي):

په لاندې توګه دي: ۱... شهيد ته به غسل نه ورکول کېږي او نه به د هغه پربدن لګېدلې وينه له هغه څخه صفا کېږي، خو که د شهيد له ويني څخه بغير بل نجاست او ناپاکي باندې لګېدلې وي نو هغه به پرېولل کېږي.

۲... شهيد چې دشهادت په وخت کې کومې جامې يعني کميس، پرتوګ او داسې نور... اغوستې وي، په هغو جامو کې به خښول کېږي او له شهيد څخه به هغه نه کيښل کېږي.

۳... که هغه جامې له سنت شمېر (مسنون عدد) څخه کمې وي، نو د هغه په اندازه جامې په پکښې اضافه کول کېږي مثلًا يوازې پرتوګ او کميس وي، نو دې يوه لفافه ورسره زياته کړي چې سنت کفن يې پوره سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴... او که د هغه د بدن جامې له سنت شمېر څخه زياتې (اضافه) وې، نو اضافي کالي به ځينې لرې کول کېږي.

۵... همدارنګه که د هغه پر بدن اضافي (نااړين) شيان وي کوم چې کفن نه سي جوړېدلای، مثلًا کوټ، سدری، بوټونه يا څپلۍ، خولۍ يا وسله، چانټه وغيره، نو هغه به په هر صورت کې ترې لرې کول کېږي، باقي نور ټول احکام کوم چې د نورو مسلمانانو لپاره دي مثلًا د جنازې لمونځ او دفن (خښول) او داسې نور، هغه ټول د ده په حق کې هم جاري کېږي.

– د شهيد ټولې جامې کښل يعني د هغه پر ځای په نورو جامو کې کفن ورکول مکروه دي. انوارالايضاح

– که په کوم شهيد کې له مخکيني يادو شويو شرطونو څخه يو شرط موجود نه وي مثلًا نابالغه بچی وي، يا مجنون وي او داسې نور، نو هغه ته به غسل هم ورکول کېږي او د نورو خلګو په څېر به کفن هم ورکول کېږي.

– که څوك په يوه آبادۍ کې يا آبادۍ ته نږدې يو ځای پرته د جنګ له ميدان څخه وژل سوی وموندل سي او دا معلومه نه سي چې په کومه وجه وژل سوی دی، نو پر هغه د شهيد احکام نه جاري کېږي همدارنګه که څوك د زنا کولو په حد کې يا قصاص کې ووژل سي، نو پر هغه هم د شهيد احکام نه جاري کېږي. فتح الايضاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسقاط د حیلې بیان

د حله اسقاط تعریف: حیلة إسقاط مرکب اضافي دی د حیلة اضافت شوی دی اسقاط ته نو معنا یې دا شوه: حیله: مَايَتَوَصَّلُ بِهِ اِلَي المَقْصُودِ بِطَرِيْقٍ خفِيٍّ مبَاحٍ.

دا معنا چې: حیله هغه څه ته ویل کېږي چې په هغه سره څوك په اسانه او مباح طریقه سره مقصد ته رسېږي.

او إسقاط: دا مصدر دی د أسقط. د غورځولو او لرې کولو په معنا دی.

حیله اسقاط ته هم له دې کبله دا نوم ورکړل شو: چې په دې کې په یوه اسانه طریقه سره هغه حقوق چې په مړي پاتې دي لکه: روژې، لمونځونه او داسې نورې کفارې له دې مړه شخص څخه لرې کېږي. فضل الرحمن "عادل"

د حیله ا سقاط حکم : کله چې هغه فدیې سي په مړي پاته دي او ده یې وصیت کړی وي د هغه مال په دریمه حصه چې له مړي پاته دی پوره نه شي، یاني مړی غریب او فقیر وي نو بیا علماوو د حیلې کولو جواز ورکړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د علماوو يو څو مختلف نظرونه دي:

د افغانســتان علماء وايي: حيله جائز ده، هم له غريب ســړي څخه چې فديې وربانديې پاتې وي، او هم له هغه شــخص څخه چې د لمانځه او روژې يې پوره پابندي کړې وي، که څه هم شــتمن وي، ځکه چې دا د اسقاط دوره يوه تبرع يعني د نېکي کار دی، او انسان عاجز دی کېدای سي چې کله په عبادت کې ســستي تربنه شوې وي نو دا اسـقاط به يې جبيره او پټې شي. سيف دوران القرآن علي اعناق منكري الدوردان

د ديوبند علماء وايي: د اسقاط دوره په اصل کې ثابته ده، فقهاوو او په ځانګړې توګه د ديوبند اکابرو يې په رواه والې تصـريح کړې ده يعني په څرګنـده توګـه يې رواه بللې ده. او دوی دا هم ويلې دي چې مروجـه د اسقاط طريقه بدعت دی، ځکه چې کوم شرائط او آداب ورته ټاکل شوي نه مرعات کېږي.....

نو که په صحيح معنا سره دا شرائط مرعات کړل شي بيا هېڅ ستونزه نشته او د ثواب کار دی. حكم حيله اسقاط در شريعت اسلامي

دا چې دوی کومې ســـتونزې بيان کړې دي چې د هغوی لـه کبله يې د اسقاط دوره ناروا بللې ده خپله به په بيان کې وربانديې پوه شئ.

ځينې نور علماء: او ځينو علماوو مطلق بدعت ورته ويلې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حیلې د رواه والې دلایل

اول دلیل:

د یوسف علیه السلام د حیلې کیسه: چې غوښتل یې خپل ورور له ځان سره وساتي نو هغه ته یې دا چل او حیله جوړه کړه، چې یو لوښی یې د هغه په بار کې کېښود، او بیا یې د هغه بار وپلټه او لوښی یې ترې پیدا کړ او خپل ورور یې د مجرم په توګه له خپل ځان سره وساته. او دا په قرآن کریم کې پرته له انکاره یاده شوې ده او د احسان په ډول راغلې ده، چې الله ﷻ فرمایلي دي: فَبَدَأَ بِأَوۡعِيَتِهِمۡ قَبۡلَ وِعَآءِ أَخِيهِ ثُمَّ ٱسۡتَخۡرَجَهَا مِن وِعَآءِ أَخِيهِۚ كَذَٰلِكَ كِدۡنَا لِيُوسُفَۖ مَا كَانَ لِيَأۡخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ ٱلۡمَلِكِ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُۚ نَرۡفَعُ دَرَجَٰتٖ مَّن نَّشَآءُۗ وَفَوۡقَ كُلِّ ذِي عِلۡمٍ عَلِيمٞ [سُوۡرَةُ يُوسُف: ٧٦]

نو یوسف (ع) له خپل سکني ورور څخه مخکې د هغو د سامانونو په لټولو پیل وکړ. بیا یې د خپل ورور له سامانونو څخه ورک شوی شی په لاس راوړ. په دې ډول موږ په خپل تدبیر سره د یوسف (ع) ملاتړ وکړ. د هغه دا کار نه ؤ چې د باچا په دین (یعني د مصر په باچاهي قانون) کښې یې خپل ورور نیولای وای، مګر دا چې الله همدغسې وغواړي. زموږ چې چا ته خوښه شي د هغه درجې لوړوو، او د هر علم لرونکی د پاسه یو بل لوی عالم شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم دلیل :

د حضرت ایوب علیه السلام د حیلې کیسه: کله چې ده په مرض کې د کوم سبب په وجه قسم کړی و چې خپله مېرمن به سل تازیني وهي، کله چې له مرض څخه جوړ شــو، الله ﷻ امر ورته وکړ چې جارو که د ونې څانګه چې ډېر وښــکالې او لښــتې لري واخله او خپله مېرمن دې پرې ووهه. او دا کیسه په قرآن کریم کې پرته له انکاره یاده شوې ده، الله ﷻ فرمایلې دي: وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِب بِّهِ وَلَا تَحْنَثْ إِنَّا وَجَدْنَٰهُ صَابِرًا نِّعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ [سُوْرَةُ صٓ : ۴۴]

(او موږ هغه ته وویل) "جارو را واخله او (خپله ښځه) په ووهه، او خپل قسم مه ماتوه." په باوري توګه، موږ هغه د زغم خاوند، ډېر ښه بنده او د خپل رب خوا ته ډېر رجوع کوونکی وموندی.

درېیم دلیل :

د فقهې په معتمدو کتابونو کې ډېرې حیلې بیان شــوې دي نو انکار له مطلق حیلې څخه خلاف د کتاب الله او خلاف د سنت د رسول او خلاف د فقهاوو د اقوالو ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم دليل:

هغه څوك چې دا د اسقاط طريقه د عَوْدُ فِي الْهِبه څخه بولي، او دا عود في الهبه ډېر بد او ناسم كار دی، نو ښكاره خبره ده چې دوی ته فرق په منځ د نېكي كولو او عود في الهبه كې نه ښكاره كېږي، ولې؟ ځكه چې عود في الهبه (يعني يو چاته په ښنل شوي شي پښېمانه كېدل او هغه شی بېرته ورڅخه اخيستل) د موهوب لَهُ په اختيار پورې اړه نلري، او په دې حيله اسقاط كې چې كوم مال هغه كس ته وركړل شوی دی، هغه كس يې په خپله خوښه او رضا او په خپل اختيار سره دې مړي ته د مهرباني له مخې وربښي. جرأة الأئمة

نو كه چاته قناعت نه حاصلېږي بيا دې د دې تفصيل په نورو كتابونو كې وګوري.

حيلې بايد وپېژندل سي

حيلې په دوه ډوله دي: ١.... رواه حيلې، ٢.... ناروا‌ه حيلې.

١.... رواه حيلې؛ لكه مخكې چې يادې سوې، او دېته ورته كومې چې د فقهې په باوري كتابونو كې يادې سوې دي.

٢.... ناروا‌ه حيلې: دا هغه حيلې دي چې شرعي حكمت باطلوي يعني له منځه يې وړي لكه؛ د اصحاب السَّبت حيله چې په قرآن كريم كې ياده سوې ده، هغه خلك چې الله ﷻ د شنبې په ورځ د ماهيانو له ښكار څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منعه کړي ول او دوی به د شـــنبې په ورځ ماهیان نه نیول، خو دا حیله (چل) به یې کاوه چې د شـــنبې په ورځ به کله ماهیان راووتل دوی به ډنډونه ورته جوړ کړل او پکې بند به یې کړل، او په نورو ورځو کې به یې همدغه د ډنډونو ماهیان ښـــکار کول او بیا الله ﷻ دوی هلاك کړل. په قرآن کریم کې یې داسې یادونه شوې ده: وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ. [سُوْرَةُ البَقَرَة: ٦٥]

او تاسي ته خو د خپل قوم د هغو کسانو سرګذشت پوره څرګند دی، چې هغو د شـــنبې په ورځ تېری کړی ؤ، موږ هغو ته وویل: " بیزوګاني شـــئ؛ او په داسـي حال کښـي اوسـئ چې له هري خوا در باندې ذلت، نفرین او لعنت وي!".

- دوهم لکه حیله (چل) د یهودانو چې الله ﷻ د وازګو خوړل ورباندې حرام کړي و، خو دوی به بیا له دې وازګو نه اوبه او تېل جوړول، او په دې حیله او چل به یې خوړلې. چې په قرآن کریم کې یې داســې یادونه سوې ده: وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ ۖ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ۚ ذَٰلِكَ جَزَيْنَاهُم بِبَغْيِهِمْ ۖ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ. [سُوْرَةُ الأَنعَام: ١٤٦]

او کومو خلکو چې یهودیت غوره کړ، پر هغو موږ ټول نوکانو والا څناور حرام کړي ول، او د غوایانو او پسونو وازده هم؛ له هغې څخه پرته چې د هغو په ښـتیو یا د هغو په کولمو یا په هډوکو پوري نښـتي وي. دا موږ د هغو د ســـر غړوني ســـزا ورته ورکړې وه او دا څه چې موږ وایو بیخي رښتیا وایو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه او دېته ورته حیلې بیا حرامې دي. جرأة الأئمة

د اًسقاط د حیلې شرطونه او اًداب

باید وپېژندل شي چې د اسقاط د دورې له شروع کولو څخه وړاندې د دې یو څو شیانو مرعات کول ضروري دي.

اول:... د مړي عمر باید معلوم کړي، او که د مړي عمر سم معلوم نه وي، بیا به یې په غالب ګمان او اټکل سره د عمر اندازه وټاکي، او د کوچنیوالي وخت دې ترېنه وباسي که د بلوغ وخت یې معلوم و، پاتې عمر دې حساب کړي، او که د بلوغ وخت یې نه و معلوم، نو د نارینه له عمر څخه دې احتیاطًا ۱۲ کاله عمر کم کړي، او د ښځې له عمر څخه دې ۹ کاله عمر د کوچنیوالي کم کړي، او د ښځې له پاته عمر څخه دې د لمونځونو لپاره د حیض او نفاس اندازه په غالب ګمان برابره کمه کړي، او په دواړو صورتو کې دې پاتې عمر سره یو ځای کړي، او د لمونځونو حساب دې داسې وکړي چې په شپه او ورځ کې دې شپږ لمونځونه حساب کړي او دا ځکه چې وتر واجب ورسره یو ځای کېږي نو ځکه شپږ ګڼل کېږي، او د یو کال روژې به ۳۰ وشمارل سي او ټول به سره جمع کړي.

دوهم:... د هر لمانځه فدیه د یوې روژې د فدیې په شان ده په مختار، راجح او مفتي بِهِ قول باندې. یعني غنم احتیاطًا دوه کیلو یا وربشې درې کیلو یا د دې په مثل نور شیان، بیا دې د دې قیمت معلوم کړي د دې لپاره چې په شته پیسو باندې څو فدیې ورکول کېږي، نو په سر د هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه مسـكين دې په هر وار قبض كولو كې دغومره اندازه له دغه ټولو فديو څخه منفي كړي تر څو يې فديې خلاصې سي.

دريم:... بايد چې يو څه مسـكينان او اړمن خلك راټول كړي او دوى ته دې دا وړانديز وكړي چې؛ زموږ پر دغه اسـلامي ورور د رحم او شـفقت لپاره چې اوس عاجزه دى، له دغه حقوقو څخه د ده د ذمې د خلاصـولو لپاره له تاسو نه كومك غواړم چې دغه مال چې د ده له فديو كم دى، هر وار چې تاسو ته دروبښـل سي او ستاسـو په قبضـه كې سي او ستاسـو ملكيت وګرځي، نو له دغه مړي سـره د معاونت او مرسـتې په خاطر يې بېرته ور وبښئ.

څلورم:... د شتمن، كافر او هغه شخص چې د مړي زكات وركول هغه ته منع وي، د اسـقاط په دوره او مجلس كې د ده لـه داخلولو څخه بايد پرهېز وكړل سي، او كه چېرته له داسې كسـانو څخه يو كس هم دورې ته داخل سـو بايد د حقوقو د كمولو په شـمېر كې يې زيات نه كړي، او همدارنګه له داخلولو د نـابـالغـه، معتوه (بې عقـل) او لېوني څخه په كلكه ډډه وكړل سـي كه څه هم دوى مسـكينان وي. ولې بايد ډډه ترې وكړل سي؟ ځكه چې د دوى له قبض كولو څخه وروسـته د دوى ملكيت ګرځي، او د دوى وربښـل بل چاته نه صحيح كېږي. نو د دې ډول كسـانو لكه؛ د كوچني او لېوني داخلېدل ډېر تاواني دي له داخلېدو د كفار او شـتمن كس څخه. دا حكم د مريې (غلام) او مدبر غلام او اسـې نورو غلامانو هم دى، كه موجود وو، د اسقاط دورې ته دې نه راځي.

پنځم:... د دورې مال بايد داسـې پيسـې وي چې مړي يې وصـيت كړى وي، او يا د وارث خپل ملكيت وي كه څه هم په قرض يې اخيستې وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په خواست غوښتل سوی مال به نه وي، لکه څرنګه چې په ډېرو ځايونو کې ليدل کېږي چې امام يا يو بل بېګانه نفر د خواست په ډول مال راجمع کړی وي او بيا يې د اسقاط په دوره کې ګرځوي، او دا هيڅ اعتبار نه لري په اکثرو رواياتو باندې.

شپږم:... بايد چې په قبلولو کې له تلوار څخه ځان وساتي، مخکې له پوره کېدلو د بښلو، يعني چې فقير لادا نه وي ويلي چې ما قبول کړی او ما بېرته دربښلی او ولي يا وکيل يې ترې واخلي، مګر د فقير د خبرې له پوره کېدو وروسته صحيح کېږي.

اووم:... بايد چې د اسقاط مال د فقير په لاس کې پاته نه سي، هغه وخت چې د مړي ولي يا د ولي وکيل يې قبض کوي، او د ولي په لاس کې پاته نه سي هغه وخت چې فقير يې قبض کوي. بلکي هر وار به يې ولي فقير ته او فقير ولي ته پوره تسليموي چې د ياد سوي مال هيڅ تعلق په هغه بل پوري پاته نه سي، تر څو چې ورکړه او هبه د حقيقت په ډول واقع سي.

اتم:... ولي او فقير به د اخيستلو او ورکولو په وخت کې په کوشش او اخلاص سره دا عمل (کړنه) کوي، د مسخرو او ځان ښکاره کولو په رقم سره نه، که په دې رقم سره نه وي نو د فايدې او ثمرې سبب به نه سي.

نهم:... بايد چې د مړي د کارونو او مالونو متصرف (تصرف کونکی) په خپله د دې دورې فديه وګرځوي (دوره وکړي)، ولې؟ ځکه چې د مذمب په کتابونو کې په هر ځای کې د مړي د ولي (واکدار) تبرع (د خدای د رضا لپاره کار کول) د اعتبار او اعتماد وړ شمېرل کېږي، خو که د ولي د دورې او ورکولو طريقه نه وه زده، يا مشغول او مريض و،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا باید له خپلې خوا وکیل ودروي، د فدیې په هبه کولو کې او د دورې په وکالت کې، په دې الفاظو سره چې: ته زما وکیل یې زما له خوا څخه مسکینانو ته د دې فدیې په ښښلو کې ، په دې ډول چې هر وار بر طرفه سوې بیا زما له خوا څخه وکیل یې د دې فدیې په ښښلو کې.

په دې الفاظو یې ولي وکیل ګرځوي ؟ ځکه چې د فدیې په ښښلو کې په مطلق وکالت سره په اول وار پوره کېدو سره وکالت ختمېږي چې کار خلاص سي.

او په طلب کولو د هبې کې له فقیر څخه باید خپل قاصد وګرځوي، په دې الفاظو سره: او ته زما قاصد یې له مسکینانو څخه د ښښل سوي مال په قبض کولو کې زما لپاره.

ولي یې قاصد ګرځوي؟ ځکه چې په هبه طلبولو کې وکالت نه کول کېږي. نو له دې کبله باید چې په ښښلو کې یې د ټولې دورې وکیل کړي، او له فقیر څخه یې د هبې په قبض کولو کې بیا قاصد کړي.

لسم:... که چېرته د مړي په ذمه حج پاته و، نو له دې حج څخه د مړي د غاړې خلاصولو لپاره به نیابةً د یو سړي حج کول معلوموي، او په شرع کې له حج څخه فدیه ورکول نسته.

یولسم:... د قسم د کفارې لپاره لس (۱۰) واره قبض کېدل ضروري دي، ولي؟ ځکه چې تصریح په شمېر د لسو مسکینانو په قرآن کریم کې واقع سوې ده، او د روژې او ظهار د کفارې لپاره شپېته (۶۰) واره قبض کېدل ضروري دي، د دې وجه دا ده چې د شپېتو مسکینانو شمېر ذکر دی، او که چېرته د دورې د مسکینانو شمېر شپېته نه و نو پر دوی دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تکرارلو سره شپېته پوره کړي. ځينو ويلي چې بايد شمېر يې شپېتو ته ورسېږي.

بايد چې شمېر د مجلس شپېتو کسانو ته ورسوي او که پيدا نه سول، نو بايد چې په هره ورځ کې يو وار فديه د کفارې ورکړي تر څو چې په مختلفو ورځو سره د شپېتو عدد پوره سي، او له خلاف او په ضعيف قول باندې له عمل کولو څخه ووځي.

– او د قتل په کفاره کې فديه ورکول مختلف فيه ده.

دولسم:... کله چې د اسقاط په دوره کې فديه د مختلف الجنس شيانو موجوده ده نو بايد چې د فديې ورکونکی عالم وي چې پوه سي چې د څه شي (چشي) فديه ورکوم د لمانځه ده، د روژې ده يا د بل څه ده، تر څو چې فرق وکړای سي، او پوهه د فقير نه ده ضروري چې د څه شي فديه قبض کوم ځکه چې هغه محض بښونکی د خپل مال (ملکيت) دی چې ولي (دوره کونکي) ته يې وربښي.

– او دا خبره ټينګه بايد په ياد کې ونيول سي، چې دوره کونکی بايد پخپله ولي (دمړي واکدار) يا د ده وکيل وي او که داسې نه وي، نو اعتبار نه لري، په ظاهر روايت باندې. دا بيان ټول له جرأة الأئمة څخه راخيستل سوی دی سره له يو څه سمونو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسقاط د دورې کولو عملي طريقه

اول:- به د لمونځونو فديه وګرځوي. د مثال په ډول که چېرته پيسې د سلو فديو د پرېکولو په اندازه وې، دوره کونکی به داسې الفاظ وي: **دا پيسې د دې حاضر مړي د قضايي لمونځونو په اسقاط کې ما تاته درکړې دي.**

او مسکين به په هر وار کې دا ورته وايي: **زما قبولې دي او ما بېرته دربښلې دي.**

او د ورکولو په وخت کې د لمونځونو د شمېر يادونه اړينه نه ده،خو په ذهن کې دې ياد لري چې د دې لمونځونو د نفي کولو په وخت کې بيا ورته معلومه وي چې د څو لمونځونو فديه ادا سوه، د مسکين له خوا څخه د نورو الفاظو ويلو اړتيا نشته لکه څرنګه چې له مخکې بيان څخه معلومېږي،او کله چې دا دوره پای ته ورسېده نو هر څومره نفر چې په دايره کې ناست وي د هر يو په سر دې له فديو څخه سل فديې منفي (کمې) کړي ځکه چې پيسې له سلو فديو سره برابرې دي،او دوره کونکی کس د نفي کولو په حساب کې دخل نلري(دی نه په کې شمېرل کېږي) لکه څرنګه چې مخکې يادونه شوې ده،او بيا به دوره وکړي تر څو لمونځونه ختم سي .

دوهم:- له دېنه وروسته به فديه د روژو وګرځوي: او په هم هغه ډول به يې منفي (کمې) کړي تر څو روژې خلاصې سي، او هر څومره د روژو کفارې چې د ده په ذمه وي ،نو د دې ټولو کفارو د فديې لپاره يو وار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکول د یوې کفارې د فدیې د ټولو کفارو د اســقاط لپاره کافي دي، ولې؟ ځکه کفارې یو په بل کې داخلې دي . او داسې به وايي: **د<u>ا پیسې</u>** **<u>د دې حاضر مړي د قضايي روژو په اسقاط کې ما تاته درکړې دي.</u>**

او ورکول به شروع کړي کله چې د قبض کونکو شمېر ۶۰ شپېتو کسانو ته ورسېږد یعني شپېتو کسانو دا د روژو د کفارو فدیه قبض کړه. بیا به د قسم لپاره دوره وکړي.

دریم:– او همداســې حکم د قســم د کفارو هم دی، یعني که د ډېرو قسمونو کفارې وربانديې پاتې وي او د یوه قسم کفاره په اسقاط سره پرې کړي نو د ټولو قسمونو کفاره پرې سوه. او داسې الفاظ به وايي : **<u>دا پیســې د دې حاضــر مړي د قســمو د کفارو په اســقاط کې ما تاته درکړې دي.</u>**

بیا به په لسو کسانو د قسمونو فدیه وګرځوي، تر هغو چې لس پوره سي نو د قسمو کفاره به خلاصه سي.

قسمونه که هر ډول وي ټول په دې یوه کفاره سره ادا کېږي.

څلورم:– او که چېرته مړی کور داره سړی و یعني متاهل و، نو د ظهار د کفارو لپاره به پیســې د روژو د کفارو په ډول وګرځوي ، که یې څو مېرمنې وې نو د ټولو لپاره به ځان ځانته د ظهار کفاره ورکړي، ځکه چې دلته د ظهار په محل کې اختلاف دی ، او یو په بل کې نه دي ســره داخل ، او که چېرته د یوې ښــځې ظهارونه وو بیا یو وار کفاره ورکول کافي دي، خو که یې ښــځې ډېرې وې بیا به په دوره کې د ده دکفارو تر منځ جلا والی سره وکړي، د مثال په ډول: د اولې مېرمنې د ظهار کفاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

، بیا د دوهمې مېرمنې د ظهار کفاره ، او بیا د دریمې مېرمنې د ظهار کفاره همداسې نورې..... د احتیاط لپاره. او داسې الفاظ به وایي: **دا پیسې د دې حاضر مړي د اولې مېرنې د ظهار د کفارې په اسقاط کې ما تاته درکړې دي.**

او بیا به دوهم وار د دوهمې مېرمنې د ظهار د کفارې ووایي،همداسې تر آخره پورې.

پوه سه: چې د تلاوت د سجدې فدیه د یوه فرضي لمانځه د فدیې په شان ده ، په ډېر احطیاط سره ،او نفلي روژې اولمونځونه چې ورسته له شروع کولو یې فاسد کړي وي ، او یا یې نظر کړې وي او وفا یې نه وي ورباندې کړي، او یا د نظر کړل شوي اعتکاف روژې وربانديې پاتې وي یعني وفا یې نه وي وربانديې کړي، خو اعتکاف (په جومات کې ځنډ کول) دا فدیه نلري، د فدیې په باره کې د دې ټولو حکم د فرضي لمانځه او روژې دی.

پنځم:– به د سهوې د سجدو او تلاوت د سجدو فدیه وګرځوي. او داسې الفاظ به وایي: **دا پیسې د دې حاضر مړي د تلاوت او سهوې د سجدو د فدیو په اسقاط کې ما تاته درکړي دي.**

شپږم: – به د نذرونو فدیه وګرځوي. او داسې الفاظ به وایي: **دا پیسې د دې حاضر مړي د نذرونو د فدیو په اسقاط کې ما تاته درکړي دي.**

اووم: – او زکات او اضحیه یا حلاله او سرسایه او عشر او داسې نور شیان باید چې د دې شیانو پاته اندازه د مړي په ذمه وګرځوي ، نو که یې د دې شیانو په ادا کولو سره له خپله لوري وصیت کړی و، په هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

څومره اندازه چې وي، که د ده له پاتې مال څخه پوره کېدو نو د ده له دې پاته مال څخه به يې ور کړي،او که د ده له پاتې مال څخه نه پوره کېدو نو بيا به يې اداء د مخکي طريقې په شـان په دوره کې په ګرځولو سـره ورکړي ، او که يې وصـيت نه و کړی خو په ژوند کې د ده په اقرار سـره د دې شـيانو پاته کېدل (فوت کېدل) معلوم سـوي وو، او يا د ده وليانو او واکدارانو ته دا معلومه وه چې دا شيان د ده پر ذمه پاتې دي ، نو بيا هم د دې شيانو د ادا کېدو لپاره بايد د ادا کېدو په اندازه ګرځول وکړي. او داسې الفاظ به وايي: **<u>دا پيسـې د دې حاضـر مړي د زکات د فديو په اسقاط کې ما تاته درکړي دي.</u>**

اتم: – به د سرسايو او اضحيو (قربانيو) فديه وګرځوي. او داسې الفاظ به وايي: **<u>دا پيسې د دې حاضر مړي د سرسايو او قربانيو په اسقاط کې ما تاته درکړي دي.</u>**

د مخکي الفاظو په شـان دي د دې شـيانود ادا کولو لپاره هم الفاظ ووايي.

نهم: – او وروسـته تر دې دي فديه د ټولو حقوق شـرعيه وو د اټکل په اندازه وګرځوي په دې الفاظو:

<u>دا پيسـې د دې حاضـر مړي د ټولو حقوقو شـرعيه وو په اسـقاط کې ما تاته درکړي دي.</u>

او که چېرته مړی د دې دورې د مجلس په وړاندې حاضـــر نه وو، بلکې غائب و ، نو بيا به د ده نوم د ده دپلار او نيکه نوم که چېرته مړی يا پلار يې مشهور نه وو، د حاضر د لفظ پر ځای ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او که يې شهرت درلود نو بيا دې د هغه مشهور نوم په اخيستو کفايت وکړي. لکه څرنګه چې د فقهي په کتابونو کې راغلي دي.

– **او پوه سه**: چې که چېرته مړی نېك او صالح و، د لمانځه او روژې پاپند و، بيا هم بايد د ده د ټولو لمونځو او روژو فديه احتياطًا وګرځول سي، ولې؟ ځکه چې دا احتمال سته کېدای سي په لمونځونو او روژو کې کوم زياتی او کمی ورڅخه سوی وي، شرائط يې ترې پاته سوي وي.

او له دورې څخه له فارغېدو وروسته دې دا دعا سره له ټولو آدابو د دعا له حمد او ثنا وروسته وکړي:

اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ هٰذِهِ الْحِيْلَةَ الشَّرْعِيَّةَ بِحُرْمَةِ نَبِيِّكَ الْمُصْطَفٰي صلّ الله عليه وسلّمَ وَاجْعَلْهَا لِهٰذَا الْمَيِّتِ نِجَاتًا وَّ اَمَانًا عَنِ التَّقْصِيْرَاتِ وَالنَّقَآئِصِ وَفَلَاحًا وَّفَرَاغًا لِّذِمَّتِهِ عَنِ الْحُقُوْقِ وَمَخْلَصًا مِّنَ الْعِتَابِ وَعَذَابِ السَّعِيْرِ، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا لَهُ مِنَ الْحُقُوْقِ جَبِيْرَةً وَّمِنَ الْمَعَاصِيْ فِدْيَةً وَّاِلٰي رِضَاكَ وَسِيْلَةً وَّاِلَي الْجَنَّةِ قَآئِدَةً وَّمِنَ النَّارِ سِتْرًا وَّحِجَابًا. اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ، اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمَيْهِ عَلَي الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزِلُّ الْاَقْدَامُ، اَللّٰهُمَّ خُصَّهُ بِالرَّوْحِ وَالرَّاحَةِ وَالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ، اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِيْ اِحْسَانِهِ وَاِنْ كَانَ مُسِيْئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَلَقِّهِ الْاَمْنَ وَالْبُشْرٰي وَالْكَرَامَةَ وَزُلْفٰي، وَاغْفِرْ لَنَا وَلِجَمِيْعِ الْمُؤْمِنِيْنَ، وَصَلَّي اللهُ تَعَالٰي عَلٰي خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ، بِرَحمتِكَ يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ.

دا ټول بيان له جرأة الأئمة څخه اخيستل سوی دی سره له يو څه زيادت او سمون.

– که مړی مېرمنه وه په دعا کې دې د مؤنث ضميرونه دې وکاوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغو علماؤو نظر چې مروج اسقاط ناسم بولي

لکه څرنګه چې مو د حکم په بيان کې وويل: دا چې ځينو علماوو د اسقاط حيلې ته مطلق بدعت ويلې دي؛ لکه څرنګه چې مولانا محمد رفعت "قاسمي" مدرس دارالعلوم ديوبند په خپل کتاب "د ميت مسائل" کې له دې سرليك لاندې ليکلي دي؛ **د جنازې د اخيستلو په مهال حيله کول**

پوښتنه: کله چې مړی د جنازې د لمانځه ځای ته وړي، قرآن کريم را اخلي، يو بل ته يې ورکوي، ګرځوي يې بيا څه پيسې ملاصاحب ته ورکوي. دا کار د ګناه د معافي لپاره کېږي. آيا دا صحيح ده؟

ځواب: دا اسقاط معاصي (د ګناه معاف کېدلو) طريقه بې اصله ده. بدعت او نارواه ده. که ملاصاحب بې وزله او مستحق وي، هغه ته خيرات ورکول او مړه ته يې ثواب ښښل صحيح دي. دغسې، نورو بې وزلوته، د خوړلو، ښښلو څه شی يا پيسې، يا جامې يا بل څه د ثواب په هيله ورکول ښه دي. په حواله د فتاوی محموديه ج۲ص۴۳۱.

په قرآن او حديث کې چېرې هم د دې ثبوت نشته او نه فقهاوو داسې ليکلي دي، د رسول الله ﷺ او صحابه وو چې کومه طريقه روايت شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده، د هغې خلاف ده او د قرآن بې عزتي هم ده. د دې پرېښودل ضروري دي.

د کتاب نوم: د میت مسائل (بشپړ او مدلل)، لیکوال: مولانا محمد رفعت "قاسمي" مدرس دارالعلوم دیوبند، ژباړن: عبدالله ګل "ریان"، تصحیح کونکی: مولوي سفر محمد "عابد"، د چاپ کال: ۱۳۳۱ هـ ق (۱۳۸۹لمریز)، خپرندی: رشیدیه کتابخانه، کوټه.

د نورو علماوو بله رائیه

د دیوبند اړوند علماء وایي: د اسقاط دوره په اصل کې ثابته ده، فقهاوو او په ځانګړې توګه د دیوبند اکابرو یې په رواه والې تصریح کړې ده یعني په څرګنده توګه یې رواه بللې ده. او دوی دا هم ویلې دي چې مروجه د اسقاط طریقه بدعت دی، ځکه چې کوم شرائط او آداب ورته ټاکل شوي نه مرعات کېږي..... نو که په صحیح معنا سره دا شرائط مرعات کړل شي بیا هېڅ ستونزه نشته او د ثواب کار دی.

له هغو آدابو او شرائطو څخه دا لاندې لنډ بحثونه د "**تشریح حیله اسقاط در مذهب حنفي**" او "**د نن سبا مروج (اسقاط) حیله رواه ده که یا؟**" له عنوانو لاندې را نقل کوو:

تشریح حیله اسقاط در مذهب حنفي

د اسقاط حیله لکه څرنګه چې په په خپل اصل کې ثابته ده همدارنګه فقهاوو په ځانګړي توګه د دیوبند اکابرو علماوو د دې په مشروعیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصریح کړې ده (ښکاره یې رواه بللې ده) او دایې ویلي چې مروج اسقاط بدعت دی او هیڅوك هم له فدیې او صدقې څخه انکار نه کوي.

د مشروعیت شرائط یې: اول؛ د وارثانو په منځ کې به غائب او نابالغ نه وي، ځکه د هغوی له مال څخه تبرع (د ثواب په نیت ورکړه) نه ده صحیح.

دوهم: په دایره کې دې یوازې مســـکینان کېني، غنیانو (شـــتمنو) ته په هبه سره ذمه نه خلاصېږي.

دریم: دا چې مســـکینان با ید په پوره ډاډ ســـره د مال ملکیت تر لاســـه کړي، یوازې په فرضي او ژبني توګه سره نه، او که چېرته داسې نه وي نو په داسې حیله سره مقصود نه حاصلېږي، که چېرته مسکین له بېرته ښنلو (ورکولو) څخه انکار وکړي نو باید په بېرته ورښنلو مړی ته مجبور نه کړل سي، که چېرته دا مال دومره اندازه وي چې د حیلې د ترسره کولو په وخت کې جمع سي او مسکین د نصاب خاوند پرې وګرځي نو په ده حج فرض کېږي، او په ښنلو د دې مال بل چاته هغه حج د ده له غاړې نه ساقطېږي، د دې لحاظ هم باید وکړل سي.

د فقهاوو د حیله اسقاط فرق له مروج اسقاط سره، فقهاء کرام پخپله اسقاط په حیله اسقاط سره تفسیروي چې په څرګنده توکه معلومه ده چې د هغوی په نزد دا اسقاط نه فرض دی، نه واجب، نه سنت او نه هم مستحب ځکه د حیلې شرعي حیثیت دغه نه وي، غوره حیثیت د حیلې اباحت وي هغه هم هغه وخت چې په شرعي محرماتو کې ارتکاب نه وي پکې. قال العلامة ابن عابدین في ردالمحتار: ونصّ علیه في تبیین

(c) ketabton.com: The Digital Library

المحارم فقال: لا يجب علي الولي فعل الدور وإن أوصـى به الميّت لأنها وصـية بالتبرع والواجب علي الميِّت أن يوصـى بما يفي بما عليه إن لم يضق الثلث عنه، فإن أوصى بأقل وأمر بالدورا وترک بقية الثلث للورثة أو تبرَّع به لغيرهم فقد اثم بترک ما وجب عليه. ا هـ.

په ولي دور (دوره اسـقاط) نه ده واجب، که څه هم مړي يې پر کولو وصـيت کړی وي، ځکه دا وصـيت په تبرع (د خدای د رضـا لپاره کولو) باندې وصـيت دی، او په مړي واجب دا ده چې په هغه څه وصـيت وکړي چې هغه څه پوره کوي چې په ده باندې وي که چېرته ثلث ترېنه کم نه و، نو که چېرته يې وصـيت وکړ په کم شـي او په دور باندې يې امر وکړ او باقي ثلث يې د وارثانو لپاره پرېښـود يا يې د احسـان په ډول بل چاته په ورکولو وصـيت وکړ، نو دی ګناهګار سو د هغه څه په پرېښـودلو چې په ده واجب دي.

دوره يوازې د هغو مړو لپاره ده چې فقيران او مسـکينان وي يعني د هغوی په ترکه (ميراث) کې دومره اندازه څه شـی نه وي پاته چې د قضـا شـوو لمونځونو او روژو تعداد چې ده قضـا کړي وي په شـرعي ډول سـره پوره کړي چې هغه نيمه پېمانه (يو چارك) يا حتياطًا دوه کيلو غنم دي.

او دغه دروه اسـقاط د امراو (واکدارانو) او شـتمنو خلکو لپاره نسـته، بلکې د شتمنو، واکدارانو او مشـرانو لپاره په يوه طريقه د اسقاط دوره اداء کېدلی سـي چې د مړي له ميراث څخه که چېرته فديه پوره سـوه د هغه د ټولو روژو او لمونځونو لپاره فديه ورکول ضـروري دي، په دې شرط چې مړي يې وصيت هم کړی وي او د ميراث له دريمې برخې څخه پوره هم سي، نه دا چې د هغه له پاره مروجه د اسقاط حيله وسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم د فقهې په کتابونو کې ښــکاره راغلي دي: که چېرته مړی مالدار وي او وصـیت یې هم نه وي کړی نو د مړي په ورثه د اسـقاط حیله لاژمه نه ده او نه هم کوم وارث د نورو وارثانو له اجازې پرته داســې تصــرف کولی ســي ځکه چې شـرعًا د داســې کار کولو حق نه لري، او که چېرته کوم وارث د ټولو وارثانو له اجازې پرته داســې کار وکړي شـرعًا د ټولو وارثانو د حق ضـــامن دی، د بزازیه په فتوا کې دا ویل موجود دي. په داسې حال کې چې مروج اسقاط کې د دې خیال هم نه کول کېږي بلکې په هر حال کې یې لاژم او ضروري بولي، په داسې حال کې چې په وارثانو کې نابالغ او غائب هم وي او یايې حاضر وارث که ناراضه (ناخوښه) هم وي په داسې وخت کې یو لوی وارث خامخا دا اسقاط کوي او بېځایه د ټولو وارثانو حق له منځه وړي او مصرف شوې پیسې په ګډه سره په ټولو وارثانو باندې کوي په داســې حال کې چې دا کار په ټوله کې د اسـلامي مقدس شریعت خلاف دی: فقهای کرامو د اسقاط د مال مصرف یوازې په مســـکینانو او فقیرانو باندې پېژندلی دی او کومه خاص طبقه (ډله) یې نه ده ځانګړي کړې او نه یې هم کوم وخت د اسقاط لپاره ټاکلی دی، خو په مروج اسقاط کې عوامو له یوه لوري یوه خاصه ډله مقرره کړې ده چې یوازې له هغې ټاکلې ډلې پرته د اســقاط مال د بل ښـــار یا کلي یتیمانو او فقیرانو ته تقسیم سي داسې اسقاط د هغوی په نزد نه سي روا کېدلی او له بل لوري یې یوازې د جنازې وخت مقرر کړی دی چې د هغوی په نزد نـه لـه دې مقرر ســوي وخت نـه مخکې کېږي او نـه هم وروسته، په داسې حال کې چې په شریعت کې داسې شرط (قید) وجود نلري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقهاي کرامو دا هم ليکلي دي چې په هره دوره يا حلقه کې د اسقاط مال ګرځول کېږي په هغه کې به مالدار او شتمن نه وي، ځکه؛ د مالدار او غني لپاره د واجبي فديې مال اخيستل ناروا بلکې حرام دي نو له دې کبله بايد په دايره کې شتمن کس هيڅکله نه وي، خو د عوامو د مروج اسقاط په دايره کې شتمن خلك هم وي چې د هغوی لپاره د واجبو صدقو اخيستل په قطعي ډول حرام دي. نو لهذا دا مروج اسقاط هيڅکله د فقهاوو د اسقاط په څېر نه سي کېدلی د عوامو په مروج اسقاط کې قرآنکريم د فديې جز ګرځول کېږي، او له قرآنکريم پرته څوك د اسقاط حيله کوي هم نه: په داسې حال کې چې د فقهي په معتبرو کتابو کې چې په هر ځای کې د اسقاط حيله راغلې ده د قرآنکريم نوم او نښان هم نه دی پکې راغلی چې قرآنکريم دې د فديې جز وګرځول سي او په دوره کې دې وګرځول سي. په دې ځای کې د جوماتونو ځيني امامان قرآنکريم پلوري (خرڅوي) چې دا ډېر خراب کار دی او دوکه هم ده نو له دې کبله که چېرته د مړي وارث قرآن مجيد ونلري دغه امامان له يوه څخه نيولي تر دوو زره روپيو د بل چا قرآنکريم په هغوی خرڅوي په دې کار کې د هغوی مقصد دا دی هر کله چې قرآنکريم په يو يا دوه زره خرڅ کړل سي او بيا دغه قرآنکريم د فديو له مال سره يو ځای کړل سي او د فديې برخه (جز) وګرځي د فديو اندازه زياتېږي ځکه چې د فديو په پيسو دوه زره پيسې د قرآنکريم هم ور ډېري سوې، اصلًا دا بيع (بيه) نه ده، د فقهاوو په نزد اسقاط هغه دورې ته ويل کېږي چې د حلقې په منځ کې وګرځول سي په دې کار سره د هغوی نذر سوی اسقاط پوره کېږي او له دې ګرځولو وروسته د دې مال تقسيمول (وېشل) فرض او واجب نه دي او نه يې په وارث باندې د ټاکل سوي اسقاط وېشل لازمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، په دې مروجه حیله کې له اسقاط وروسته د پیسو وېشل ضروري دي او له وېشلو پرته د هغوی اسقاط له سره ندی سوی او یا دا چې بشپړ ندی او دا اسقاط هم پر هغو کسانو لازم دی چې محنت یې کړی دی او ګرځول یې کړي وي، که چېرته په ټولو فقیرانو او غریبانو تقسیم سي، نو بیا دې د خپل اسقاط سیلونه کوه چې څه محشر را ولاړېږي له دې نه علاوه د عوامو دغه اسقاط کې مال هم په غلطه طریقه وېشل کېږي، هغه کس ته چې مشهور وي عزتمند وي، یا د جومات امام وي هغه ته زیاتې پیسې ورکول کېږي، او غریب، اړمن او طالب العلم او ټولو فقیرانو او مسکینانو ته چې د جومات امام هم نه دي کمې پیسې ورکول کېږي. تاسي پخپله په انصاف سره ووایاست دغه هرڅه د عوامو په اسقاط کې نسته؟ آیا د فقهاوو او عوامو په اسقاط کې کوم ورته والی (مناسبت) شته دی که نه؟ خو د فقهي په کتابونو کې اسقاط یاد سوی دی او د عوامو په منځ کې هم اسقاط رواج دی نو دا رواجي اسقاط هم جائز دی ځکه چې د دې نوم هم اسقاط دی! هیڅکله داسې نه سي کېدای (کلّا و حاشا).

د نن سبا مروج (اسقاط) حیله رواه ده که یا؟

سوال ۱۲: څه فرمایي علماء په دغه مسئله کې چې کله یو کس مړ سي نو بیا د هغه وارثان بیله د هغه د وصیت څخه را ولاړېږي د اسقاط مروجه حیله کوي چې پیسې دسمال ته واچوي او خلګ یوه ګردې او ګول دایره جوړ کړي دا فرق او تمیز یې نه وي چې دا موړ دی که مسکین،دا فقیر دی که غني نو دوی ټول دغه ترلي روپۍ دغه کسانو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا فرقه ورکوي یو وایي ما درکړي دي هغه بل وایي ما قبولي کړې دي بېرته مي درکړي دي. آیا د قرآن کریم او احادیثو مبارکه وو او حنفي فقهي له مخې څخه دغه د نن سبا مروجه طرز او طریقه باندې اسقاط حیله درسته او صحیح ده که یا؟

ځواب: دا خبره دي واضح او ښکاره وي چې (علامه ابن عابدین رح)چې په علامه شامي سره مشهوره دی او داسې نورو فقهاوو چې د اسقاط د حیلې اجازه ورکړې ده هلته دغه خبره په ښکاره توګه سره ذکر ده چې دغه حیله هغه وخت رواه ده جې د مړي د تهوله مال د دریمي حصې څخه د ده د قضاء سوو لمونځونو او روژو فدیه نه سي اداء کېدلای پیسې او دارایي یې کمه وي دومره نه وي چې د ده د قضاء سوو روژو او لمونځونو فدیه پرې ادا کړل سي نو بیا دغه فدیه د اسقاط رواه ده اوداسې صورت کله کله اتفاقًا پېښېږي هر وخت نه پېښېږي لهذا دغه حیله مستقل رسم جوړول او دهر مړي سره دغه حیله د اسقاط کول او ګرځول د دې ،اجازه شرعًا نسته.

(اوبو حنیفه عصر) حضرت مولانا مفتي رشید احمد ګنګوهي (رح) په فتاوی رشیدیه صفحه ۱۱۶ کښې لیکلي دي چې د اسقاط حیله علماء کرامو د مفلس کس لپاره وضع کړې ده نن سبا دغه حیله د لذیذو او خوندورو حلواوو او خوراکونو د خاوندانو لپاره مقرره سوې ده یعني غنیانو او پیسه داره خلګو هم نن دغه حیله رواج کړې ده خپلو مړو سوو خلکو لپاره.

الله (ج) په نیتونو ښه خبر دی هلته د الله سبحانه و تعالی په دربار کې هیڅ حیله نه چلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او مفلس لپاره هغه وخت حیله مفیده ده چې د وارثانو نیت صـحیح وي او که یې نیت صـحیح او درسـت نه وي نو دالغوه او فضـول او د دنیا د حصول لپاره یوه ذریعه او حیله ده.

اسقاط وایي څه ته؟

اسـقاط دغه ته وایي چې د کوم شـخص څخه لمونځونه او روژې قضـاء سـوې وي او بیا دی مړ کېږي نو دی وصـیت وکړي چې زما دمال څخه دې زما د لمونځو او روژو فدیه اداء کړل سي د دغه وصیت څخه وروسته د ده وارث د ده د مال له دریمې حصـې څخه د هغو فدیه د هر لمانځه د فدیې په حسـاب اداء کوي همداشـان د هري روژې د فدیې حکم دی. او هغه دایره خلك چې سره کېني بیا دغه پرې تقسیم کېږي دغې طریقې ته حله اسـقاط وایي :دغه فقط د غریبانو لپاره او مسـکینانو لپاره ده، د شـتمنو او مړو خلکو لپاره نه ده، او دغه حیله هغه وخت روا ده چې د مړي د مال په دریمه برخه باندې دغه لازمه فدیه نه سـي اداء کېدلای پیسې یې لږ سي او دا صورت یو وخت نا وخته پېښېږي او نن سبا یې د مستقل رسم صورت اختیار کړی دی او دا جائز نه دی. حضـرت مولانا مفتي رشـید احمد صـاحب (رح) په احسـن الفتاوی کې جلد ۱ صـفحه ۲۴۹ کې لیکلي دي : چې دغه مروجه د نن سـبا حیله د اسـقاط نه ده رواه ځکه چې (شـامي صـاحب د ردالمحتار) او نورو فقهاوو چې اجازه ورکړې ده نو هغوی په هغه کې دا خبره ښکاره لیکلې دي چې دا حیله د اسـقاط هغه وخت رواه ده چې دغه فدیه په ثلث مال سـره د مړي اداء نه سي او داصورت کله ناکله پېښېږي او دغه حیله مستقل رسم جوړول نه دي په کار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دا هم ضـروري ده چې د دغې حيلې څخه د عوامو عقيده فاسـده نه سي. دی فرمايي نن سبا چې کومه حيله د اسقاط مروج ده په دې کې څو خرابۍ وجود ته راځي:

اول: تمليك (يعني فقير د دغه مال مالك جوړول) د فقراوو پر داسې طريقه کېږي چې په هغه طريقه سره تمليك وجود ته نه راځي ولې؟ که دغه فقير دغه دوه لکه يا درې لکه پيسې واخلي او وځغلي نو بيا په موټرانو او خلکو سره را نيول کېږي چې هله پيسي يې يوړې.

دوهم: د دغې مذکوره حيلې څخه فساد د عقيدې لازمېږي او عوام پر ګناهونو جرئت پيدا کوي نو بيا د لمانځه او د روژې خاص خيال نه ساتي او نه يې پرواه کوي.

دريم: د دغې مذکوره حيلې نن سبا داسې التزام کېږي (لازمه بلل کېږي) چې دا د مړي د تکفين او د خښـېدو د کړنو څخه يو ضـروري کړنه او عمل ګڼل کېږي او په التزام سره مباح کار لاځه کوي مندوب او مستحب کار هم مکروه ګرځي. (کما صـرح في الشـاميه وغيرها قال في شـرح التنوير کل مباح يؤد اليه ای الي الوجوب فمکروه.)

څلورم: ورثه د مړي د مړي د مال د دريمې حصې څخه فديه نه اداء کوي حالانکه د اسقاط د حيلې جواز هغه وخت سته چې د مړي د مال دريمه حصه ختمه سي او بيا هم فديه پوره نه سي او د دغه فديې وصيت کول او اداء کول دواړه لازمي دي مګر زموږ په زمانه کې د فساد عقيدې له وجي دا هم نا جايزه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم: هر کله چې نن سبا په عمومي ډول سره دغه اسقاط او حیله د مړي د وصیت څخه بغیر کېږي وارثان راولاړېږي خپل پر سر دغه کار دمړي د ترکې او ماله څخه کوي حالانکه په وارثانو کې نابالغه افراد هم سته لکه واړه ماشومان او حال دا چې د هغوی د اجازې اعتبار هم شرعًا نسته یعني که اجازه ورکړي لا هم نه ده صحیح .

شپږم: په (جرأة الأمة) کتاب کې چې یې د اسقاط د حیلې جواز ثابت کړی دی هغه یې په شرائطو جائز کړی دی او هغه شرائط د نن سبا په دغه مروج اسقاط کې نیستي دي لهذا دا امت د فقهاوو خصوصًا د دیوبند د علماوو او مفتیانو فتوای دا ده چې مروجه حیله اسقاط نارواه ده باید ترك وهل سي (پرېښودل سي) او دا دعلماء کرامو فریضه ده چې پر دغسې منکراتو باندې رد وکړي او خپله ټولنه د بدعاتو او رسومو څخه پاکه کړي او که سنتونه ژوندي وه پر شریعت باندې به عمل ډېر اسانه وي او که بدعات او رسوم خواره واره وه نو دا اسانه دین به بیا پر خلګو دروند سي لکه د هدیرې مراسم چې نن سبا خلکو درانه کړي دي. د دغې مسئلې د ښه وضاحت له پاره تاسې د دغو لاندې ذکر سوو اتلسو (۱۸) فتاواوو او کتابونو حوالې مطالعه کولای سئ.

ردالمحتار مع الدرالمختار جلد ۲ صفحه ۷۳ باب قضاء الفوائت بیروت چاپ.

فتاوی عثماني ج ۱ ص ۱۲۰ ص ۱۲۱ ص ۱۱۸.

حیله اسقاط از دید شریعت اسلامي ص (۲۱، ۲۳).

فتاوی رشیدیه ص ۱۳۹.

احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۴۹

عزیز الفتاوی ص ۱۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

امداد المفتين ص ۱۶۰

فتاوى مفتي محمود ج ۳ ص ۱۶۴، ج ۳ ص ۱۷۴، ج ۳ ص '۱۶۸' '۱۸۱' ج ۳ ص ۱۶۹.

ستاسي مسائل اود هغه حل ج ۳ ص ۱۲۳.

فتاوى دارالعلوم ديوبند ج ۴ ص ۲۹۱، ج ۳ ص ۳۲۵

اصلاح الرسوم ص ۱۲۳

خيرالفتاوى ج ۳ ص ۳۱۳ ص۳۱۲.

فتاوى محموديه ج ۱ ص ۱۸۶.

مسائل رفعت قاسمي ج ۲ ص ۱۶۶.

فتاوى رحيميه ،امداد الفتاوى.

فتاوى حقانيه ج ۱ ص ۵۲۲ كتاب البدعة والرسوم.

امداد الاحكام،جديد معاملات او د هغوى شرعي احكام حصه آخر ص۲۴۹ اردو.

د دې علماؤو په وينا د اسقاط صحت

د اســقاط په باره کې د دوی مقصــد دا دی: هر کله چې اســقاط د فقهاءکرامو له اسقاط سره موافق وي او له يادو شويو مفاسدو څخه يو هم نه وي پکې نو بيا اسـقاط جائز او د ثواب کار دی، په دې شـرط چې فرض او واجب يې ونه ګڼي، او که چېرته له يادو شويو مفاسدو څخه يو هم پکې وي نو دا اسقاط د هغه له وجې ناجائز دی، بلکې له ثواب څخه بلکل خالي دی.

نو هغه کسان چې اسقاط کوي، نو لازمه ده چې د وراثت د قانون موافق د مړي قرضونه (پورونه) اداء کړي، او بيا وريـې پاته ميراث د شريعت موافق د وارثانو په منځ کې وويشـــي او هر يوه ته يې چې د برخې وارث

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ورکړي او ورسته هر وارث پخپله خوښه هر څومره پیسې چې وغواړي مړي ته د ثواب رسولو لپاره مصرف کړي، دا صحیحه او شرعي طریقه ده له سلف صالحینو نه نقل شوې او تر اوسه پورې روانه ده او د قرآنکریم او احادیثو له احکامو سره هم مطابقت لري. حکم حیله اسقاط در شریعت اسلامی

دغو علماء کرامو د دغو کتابونو لیست وړاندې کړی دی چې مروجه حیله اسقاط یې بدعت بللی دی:

د کتابونو لېست

لست کتب یکه حیله اسقاط را بدعت نامیده اند:

- جواهر الفقه مفتي محمد شفیع ج۱ ص۳۷۹.
- فتاوی منبع العلوم عمر سربازي ج۵ ص۳۶۷ مکتبه فاروقیه پشاور.
- زیور جنتی محمد اشرف علی تهانوی ص۱۸۱.
- احکام میت محمد عبدالحی صاحب ص ۱۷۹.
- فتاوی دارالعلوم دیوبند ج۴ ص۵۵۹ _ ۵۷۰ او ۵۷۷ او ۵۷۸ مکتبه فاروقیه پشاور.
- فتاوی ابن تمیم سید نجم حسن رئیس دارالإفتاء دارالعلوم یاسین قرآن.
- راه سنت از مفتی شیخ سرفراز خان صفدر ص۳۲۷ مکتبه علم فرهنگ پشاور.
- فتاوی دارالعلوم حقانیه ج۲ ص۵۷_۶۲ بحث رسومات وبدعات مکتبه رشیدیه.
- محمود الفتاوی ج۱ ص۳۱۹ او ۳۲۹ مکتبه خیبر پلورنځی کابل افغانستان.
- فتاوی ودودیه ص۳۱۰.
- فتاوی منبع العلوم محمد عمر سربازی ج۵ ص۳۲۸ مکتبه فاروقیه.
- مجمع الرسائل ابن عابدین ج۱ ص۲۰۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- تفسیر عروة الوسقیٰ ج۳ او ۲ ص۲۰۳ ص۲۰۹ مکتبه احمد کابل افغانستان.
- لامع الدراری تالیف رشید احمد گنگوهی ج۱ ص۲۱۸.
- تفسیر سراج المنیر ج۳ ص۱۸۷.
- مفردات القرآن اصفهانی ص ۱۳۷.
- عمدة القاری ج۱۲ ص۱۰۸.
- فیض الباری ج۶ ص۴۱۷ باب ترك الحیل شش جلدی.
- فتاوی هندیه ج۴ ص۳۹۰.
- اعلام الموقعین ص۲۲۱ ج۳.
- اشعة اللمعات ج ۱ ص۳۶.
- رد المختار باب قضاء الفوائت ج۱ ص۶۹۵.
- اشباه النظائر.
- رد مختار علی در مختار ج۱ ص۲۴۴.
- احسن الفتاوی ج۱ ص۲۴۹ مولانا عبدالحی الکنووي.

همداسې يې څلورشپېته (۶۴) کتابونه پسې ليکلي دي.

دنكاح بيان

د نکاح مســـتحبات: د احنافو په نزد د نکاح اعلان کول د ډول په وهلو، یا د نښـــانونو لکه رنګارنګ ګلانو هارونو یا پردو په ځړولو، یا د زیاتو چراغونو په بلولو یا دېته ورته نورو شـــیانو چې د واده (نکاح) مراســـم ورباندې پېژندل کېږي مستحب دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همدارنګه دا هم مستحب ده چې د نکاح له تړلو څخه مخکې یو کس خطبه ولولي، او دا لازمه نه ده چې خطبه دې په ځانګړو الفاظو باندې وي، خو که په هغو الفاظو خطبه ولولي کوم چې رانقل شوي دي کوم چې مو د نکاح په خطبه کې راړي بیا ډېره ښه خبره ده.

او بل چې د جمعې ورځ وي نکاح تړل مستحب دي.

او دا هم متســحب ده چې مخامخ پخپله له مېرمنې ســره نکاح ونه تړل سـي، بلکې د ښـځې له خپلوانو دې یو هوښــیار او نېك کس دا د نکاح تړون په غاړه واخلي (د ښـځې وکیل دې جوړ سـي) او بیا دې نکاح وتړل سي.

او دا هم مســتحب ده چې شــاهدان عادلان وي، د دې لپاره چې د نکاح تړلو مانع ونه ګرځي په هغه صورت کې چې له زوم سره د مهر پیسـې نه وي بلکې د سړي لپاره دا مستحب ده که شونې وي چې د نکاح لپاره له کوم چا څخه قرض واخلي، ځکه نکاح کونکی چې د پاکلمنۍ اراده لري الله ﷻ له هغه ســره مرســته کوي لکه څرنګه چې په حدیث شــریف کې راغلي.

او همدارنګه مســتحب ده چې مخکې له نکاح تړلو خپلې جوړې نجلۍ ته وګوري په دې شــرط چې په دې پوهېږي چې له هغې ســره د نکاح تړل قبلوي، خو کـه چېرتـه پـه دې پوهـېدو چې دی دا نـکـاح ردوي او نـه یې قبلوي نو د ده لپاره دا نه ده جائز چې ورته وګوري په هر حال چې وي. د دې معنا دا ده چې مخطوبې (هغه نجلۍ ته کتل چې د نکاح غوښــتنه یې شوې) د دې لپاره وي چې د دواده کولو لپاره یې سم اقدام وسي او د دواړو لورو یو بل ته میلان پیدا ســي، او دواړه یو پر بل باندې راضــي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سي، خو که غرض يې يوازې ميلان و په ښځو ځان خبرولو ته پرته له دې چې د نکاح لپاره سم اقدام وکړي بيا يې کتل ورته حرام دي.

او مستحب ده چې د ښځې عمر له سړي څخه کم وي، د دې لپار چې ژر يې عمر ډېر نه سي بيا به اولادونه نه سي راوړلی، ځکه چې د نکاح کولو مطلب او غوښتنه همدغه د اولادونو راوړل دي چې امت پرې ډېرېږي او قوي کېږي ورباندې.

او مستحب ده چې ښځه په مقام او قوت او مال کې له سړي څخه کمه وي ځکه چې سړي پر ښځو مسلط او اداره چيان دي او ساتونکي دي دوی لره، نو که چېرته سړی قوي او د لوړې مرتبې نه وي او د ډېر مال څښتن نه وي بيا ښځه غاړه نه ورته ږدي او دی يې هم د ساتنې توان نه سي لرلی له دې وجې رسول الله ﷺ فرمايلي : څوك چې ښځه د هغې د قوت لپاره په نکاح کړي الله ﷻ به د ده قوت نه ورزياتوي مګر ذلت ورزياتوي، او څوك چې کومه ښځه د هغې د مال لپاره په نکاح کړي الله ﷻ د ده ته مال نه ورزياتوي مګر فقر ورزياتوي. او څوك چې ښځه د هغې د حسب له کبله په نکاح کوي الله ﷻ د ده قدر نه زياتوي مګر سپکوالی يې زياتوي، او څوك چې ښځه په نکاح کړي بل کوم مقصد نلري يوازې دا چې سترګې يې له حرامو ښکته وي او له زنا څخه وساتل سي او خپلوي ورباندې ټينګه کړي الله ﷺ به په ښځه کې د ده لپاره برکت واچوي او په ده کې به د ښځې لپاره برکت واچوي[15].

[15] "من تزوج امرأة لعزها لم يزده الله إلا ذلاً، ومن تزوجها لمالها لم يزده الله إلا فقراً. ومن تزوجها لحسبها لم يزده الله إلا دناءة، ومن تزوج امرأة لم يرد بها إلا أن يغض بصره ويحصن فرجه أو يصل رحمه بارك الله فيها وبارك لها فيه".

(c) ketabton.com: The Digital Library

او غوره دا ده که په درياب وهلو کې هغه څه نه وي چې د آدابو خلاف دي بيا پرته له کراهيته جائز دی، لکه په واده کې د ښځو ځانونه سينګارول پرديو ښځو ته د سړيو او زوم په مخ کې بې پروايي کول او دېته ورته نور او که دا شيان وي بيا يې وهل حرام دي.

د نکاح عملي زدکړه

نکاح: واده کول؛ هغه تړون ته ويل کېږي چې مېړه او ښځه يو له بل سره يو ځای کوي (تړي) يې. لغتنامه د هخدا

د نکاح حکم: د جمهورو علماؤ په نزد نکاح کول سنت دي. دا هغه وخت چې څوك په ځان ډاډه وي چې په زنا او حرامو کې نه واقع کېږي.

خو که په ځان ډاډه نه وي او شهوت يې غالب وي بيا نکاح کول د ټولو لپارت واجب دي.

د نکاح رکن: د نکاح رکن ايجاب او قبول دي، **ايجاب؛** هغه لفظ ته ويل کېږي چې په دوو تړون کونکو کې يې اول کس ووايي.

قبول؛ هغه لفظ ته ويل کېږي چې دوهم تړون کونکی يې ووايي. لکه: يوه ښځه چې يوه سړي ته ووايي؛ ما په نکاح کړه، او سړی ورته ووايي؛ ما په نکاح کړې يې. اول ته ايجاب دوهم ته قبول وايي.

د نکاح شرط: د شاهدانو حضور (شتون) دی، دا شاهدان به يا دوه سړي وي يا يو سړی او دوه ښځې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې شرط چې دا شاهدان به؛ اصيلان وي، بالغان به وي، هوښيار (عاقلان) به وي او مسلمانان به وي. تسهيل الهدايه

د نکاح تړلو طريقه

دا چې ايجاب او قبول رکن وګرځېدل، نو که ايجاب او قبول موجود نسي نو بيا نکاح نه صحيح کېږي.

ښه خبره دا ده چې خاوند او مېرمنه خپله د نکاح مجلس ته راوستل سي، لکه څرنګه چې په ښارونو کې رواج لري.

خو که فرضًا د شرم له امله مجلس ته نه راتلل بيا به دواړه لوري (طرفه) وکيل نيسي او وکيل به په مجلس کې حاضر وي. د مثال په ډول: بېګا ته نکاح تړل کېږي، نو مخکې له مخکي دې له خاوند څخه هم مخامخ پوښتنه وشي چې ستا وکيل څوك دی؟ او هغه ووايي د مثال په ډول؛ زيد دی.

همدارنګه کله چې مېرمني "ناوي" ته شاهدان ورلېږل کېږي، نو ملاصاحب يا هر څوك چې نکاح تړي هغه دې دوه نفره داسې شاهدان چې د شاهدي شرطونه پکې وي لکه مسلمان، عاقل او بالغ به وي ورولېږي، دوه سړي يا يوسړی دوه ښځي، نور دې شاهدان پوهه کړي چې کله د ښځو مجلس ته ورسي، نو له واده شوي ښځي (ناوي) څخه دې پوښتنه وکړي، چې ستا د نفس او مهر وکيل فلانی دی!؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو که دغه ناوي چې اوس یې نکاح تړل کېږي پخوانۍ کونډه وه بیا به په خپله خوله ښکاره دا اقرار کوي چې هو فلانی زما د نفس او مهر وکیل دی، یعني د کونډې پته خوله اقرار نه دی.

او که دغه ناوي پیغله وه بیا د هغې سکوت (چوپ پاته کېدل) هم اقرار دی.

بیا چې کله شاهدان د ښځو له مجلس څخه راسي نو د چا لپاره یې چې وکالت راوړی وي هغه به ملا صاحب ته وروښیي.

بیابه ملا صاحب د مهر پوښتنه وکړي، کله چې مهر معلوم سي بیا به خطبه شروع کړي.

د نکاح خطبه

دا مستحب ده چې د نکاح له تړلو څخه مخکې یو کس خطبه ولولي، او دا لازمه نه ده چې خطبه دې په ځانګړو الفاظو باندې وي، خو که په هغو الفاظو خطبه ولولي کوم چې رانقل شوي دي بیا ډېره غوره ده: لکه دغه خطبه چې په احادیثو کې راغلې ده:

((أَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ ، وَنَسْتَعِينُهُ ، وَنَسْتَغْفِرُهُ ، وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا ، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَا هَادِيَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلا تَمُوتُنَّ إِلا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ "[16]. وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا "[17]، اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلا سَدِيدًا . يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا "[18])). سنن ابن ماجه، كتاب النكاح، باب خطبة النكاح. الفقه علي المذاهب الأربعة.

او که يې دا لاندېنۍ خطبه یاده وه دا دې ولولي:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ جَعَلَ النِّكَاحَ سُنَّةً مِّنْ سُنَنِ سَيِّدِ الْأَنَامِ فَاصِلًا قَاطِعًا بَيْنَ الْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالٰى فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَآءِ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبٰعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوٰحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمٰنُكُمْ ، وَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلنِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِيْ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِيْ فَلَيْسَ مِنِّيْ وَلَا يَجُوْزُ النِّكَاحَ اِلَّا بِحُضُوْرِ الشَّاهِدَيْنِ حُرَّيْنِ اَوْ حُرٍّ وَّ حُرَّتَيْنِ مُسْلِمَيْنِ الْعَاقِلَيْنِ الْبَالِغَيْنِ.

او که د بدلون نکاح وه یعني ښځه د ښځې په بدل کې ورکول کېده نو دې ته په احادیثو کې شغار وایي او د شغار نکاح حرامه ده خو هغه وخت زموږ په مذهب صحیح کېږي چې د دواړو ښځو لپاره مهر معلوم کړل سي. لکه اوس وخت کې د یوې ښځې لپاره پنځلس زره افغانۍ او د بلې ښځې لپاره شپاړس زره افغانۍ یا لس زره افغانۍ معلومې

---

[16] سورة آل عمران آية ١٠٢.
[17] (سورة النساء آية ١)
[18] (سورة الأحزاب آية ٧٠-٧١) .

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، ځکه په اوس وخت کې د لســـو درهمو اندازه چې کومه ده هغه له دېنه هم کمه ده.

غلط رواج:

او کوم رواج چې د پښـــتنو په ســـيمو کې دی هغه دا دی چې کله د بدل نکاح وي، نو دوی ســـره ووايي چې که کومه يوه مړه ســـي د هغې به پور معلوم وي.

بيا ناست خلك سره ووايي: كه كومه يوه مړه سي نو د دې مړې ښځي به دوه لكه پور وركوي هغه بلې كورنۍ ته، او كه مړه نسـي بيا خو نو ښځه د ښځي په بدل (عوض) كې شوه چې دا عين شغار دی.

نو دې کار ته په کتو ســـره بايد د دواړو لپاره پيســـې (مهر) معلوم کړل سي چې دا د نکاح تړون له شغار څخه خلاص شي.

– کله چې خطبه وويل ســـي او مهر معلوم کړل ســـي نو ملا صـــاحب به د ښـــځي نوم او د هغې د پلار نوم او د هغه ســـړي نوم چې نكاح ورته كوي زده كړي.

– ملا صـــاحب به هغه کس ته چې د ښـــځي (ناوي) وکيل دی ووايي: **<u>دغه فلانۍ نامي، چې ســـتا يا د فلاني ســـړي لور ده، او په دې نامه بله لور نلري، په عوض د مهر مســـمى كې لپاره د فلاني، تا وركړې وه! وركوې يې!؟</u>**

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښـځي (ناوي) له خوا وکيل به ووايي: **هو ما لپاره د فلاني ورکړې وه، ورکوم يې.**

- بيا به ملا صـاحب هغه وکيل ته ووايي چې د سـړي (زوم) له خوا څخه تاکل شوی دی: **تا لپاره د فلاني قبوله کړې وه! قبلوې يې!؟**

د سړي (زوم) له خوا وکيل به ووايي: **هو ما لپاره د فلاني قبوله کړې وه، قبلوم يې.**

يعني د سـړي له خوا وکيل به خامخا داسـې وايي چې ما د فلاني لپاره يعني د خاوند (زوم) نوم به اخلي چې لپاره د هغه مې قبوله کړې، داسې به نه وايي؛ هو ما قبوله کړې، ځکه دغه وکيل د ځان لپاره په نکاح کړه، د خاوند لپاره نه شوه.

دغه جملې به ملا صـــاحب درې واره تکرار کړي او په دريم وار کې به دغه کلمات هم ورسره اضافه کړي او داسې به ووايي: **دغه فلانۍ چې د فلاني له پشـــته ده او د دوی تر منځ کوم شـــرعي مانع هم نشـــته لکه مصاهرة او رضاعت.**

مصاهرة: داسې خپلوي چې له نکاح څخه پيدا کيږي.

رضاعت: داسې خپلوي چې ماشوم ته له تي ورکولو څخه پيدا کيږي.

نو نکاح خلاصه شوه دُعا به وکړي.

د مثال په ډول:

د ښځې (ناوي) نوم ملاله ده، د پلار نوم يې ميوند دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرې (زوم) نوم عبد الله د پلار نوم يې عبدالرحمن دی.

ملا صاحب به هغه کس ته چې د ښځې (ناوې) وکیل دی ووايي: **دغه ملاله چې د ميوند لور ده، او په دې نامه بله لور نلري، په عوض د مهر مسميٰ کې لپاره د عبدالله، تا ورکړې وه! ورکوې يې!؟**

د ښځې (ناوې) له خوا وکیل به ووايي: **هو ما لپاره د عبدالله ورکړې وه، ورکوم يې.**

- بيا به ملا صاحب هغه وکيل ته ووايي چې د سړي (زوم) له خوا شخه تاکل شوی دی: **تا لپاره د عبدالله چې د عبدالرحمن زوی دی، قبوله کړې وه! قبلوې يې!؟**

د سړي (زوم) له خوا وکیل به ووايي: **هو ما لپاره د عبدالله چې د عبدالرحمن زوی دی قبوله کړې وه، قبلوم يې.**

-کله چې د نکاح تړل خلاص شول نو يوه دعا به وکړي چې هره دعا وي ،او که يې دا لاندینی دعا ياده وه نو دا دعا دې وکړي.

له نكاح تړلو وروسته دعاء

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ عَلَّمَنَا الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ وَالصَّلٰوةُ والسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ ذِيْ الْمَجْدِ وَالْكَمَالِ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ خَيْرَ صَحْبٍ وَّاٰلٍ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ هٰذَا الْعَقْدَ مُبَارَكًا وَّ مُثْمِرًا لِّثَمَرَاتِ شَرْعِيَّةِ النِّكَاحِ وَاجْعَلْهُ وِفَاقًا وَّ اُلْفَةً وَّ اُنْسًا بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ وَقِوَامًا وَّ مُعِيْنًا لِّمَصَالِحِ الدِّيْنِ وَالدُّنْيَا وَذَرِيْعَةً لِّلسُّرُوْرِ وَالْحُبِّ الدَّآئِمِ بَيْنَهُمَا وَبَيْنَ اَقْرِبَآءِ الطَّرَفَيْنِ عَلٰى مَا تُحِبُّ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَتَرْضىٰ وَانْشُرْ عَلَيْهِمَا مِنْ خَزَائِنِ رَحْمَتِكَ وَبَرَكَاتِكَ وَفُيُوْضَاتِكَ يَاذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْجُوْدِ وَالْكَرَمِ وَالْإِحْسَانِ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَهُمَا مُعِيْنًا عَلَى الدِّيْنِ وَ مُهِيْنًا لِّلشَّيَاطِيْنِ وَحِصْنًا دُوْنَ عَدُوِّ اللهِ حَصِيْنًا وَّ سَبَبًا لِّلتَّكْثِيْرِ الَّذِيْ بِهٖ مُبَاهَاتِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ عَلٰى سَآئِرِ النَّبِيِّيْنَ اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَعُوْذُبِكَ مِنْ شَرِّ الْغَمِّ وَمِنْ فِتْنَةِ الصَّدْرِ وَغَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ وَسُوْءِ الْمُنْقَلَبِ وَشَمَاتَةِ الْاَعْدَاءِ وَاغْفِرْ لَنَا وَلِجَمِيْعِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَصَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰى كُلِّ عَبْدٍ مُّصْطَفٰى مِنْ كُلِّ الْعَالَمِيْنَ اِلٰى يَوْمِ الدِّيْنِ اِرْحَمْنَا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ. قرآني دعاګاني

– بيا به د خپل رواج مطابق سـتنې او سوغاتونه تقسيم کړي، او مهر معجل (کومې پيسې چې فی الحال ورکوي) هغه به ورکړي.

– ايجاب او قبول د نکاح په تړلو کې اصـلي رکن دی، له هغوی پرته نکاح نه تړل کېږي.

– د ټوپك په ټکونو کولو، يا په کومه پېغله غږ (ژغ) کولو، همدارنګه په دعوه کولو ښځه د چا په نکاح کې نه راځي.

– شاهدان شرط دي د نکاح تړلو په وخت کې، يعني فرضًا که ښځه او سړی په خپل منځ کې سره جوړ وي او مهر معلوم کړي او له شاهدانو پرته نکاح وتړي نه صحيح کېږي، ځکه چې شاهدان نشته.

– او مهر هم ضروري دی ځکه نکاح بې مهره نه صحيح کېږي، که فرضًا د نکاح تړلو په وخت کې معلوم او ټاکلی نه وي، وروسـته به يې ورته معلوموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که اختلاف پیدا سي چې ښځه یا د ښځې خپلوان زیات مهر غواړي، او سړی یا د سړي خپلوان کم مهر ورکوي، بیا به د هغو ښځو د مهر په اندازه مهر ورته معلوموي چې له دې ښځي سره په قومي لحاظ، ځواني، کمال، او دیانت کې برابرې وي، یعني همځولې یې هم وي.

په نکاح کې کفو (برابري) او ولي (واکدار)

کفو: د قوم او نسب په لحاظ مثل او برابر ته وایي.

ولي: هغه چاته وایي چې حکم یې پر بل چا چلېږي. یعني واکدار.

– زموږ په مذهب د عاقلې او بالغې ښځې نکاح چې دا یې پخپله خوښه وکړي تړل کېږي، یعني نکاح یې کېږي صحیح ده.

که دغه ښځه پېغله وي که کونډه د دواړو صحیح کېږي.

په دې شرط چې نکاح به یې له کفو (مثل) سره کړې وي. خو که نکاح یې له غیر کفو سره کړې وه یعني هغه سړی د قوم او نسب په لحاظ د ښځې له خپلوانو ټیټ وي بیا د ښځې واکدارانو ته دا اعتراض او مخالفت حق سته. تسهیل الهدایه

او دوی کولی شي چې نکاح فسخ کړي له منځه یې یوسي، ځکه له بد نسبه سړي سره واده کول د شرم او پېغور خبره ده.

– نا بالغ هلك یا نجلۍ چې هغه بې له اجازې او خبر تیا له چا سره واده نشي کولی.

– که دغه نابالغ پلار یا نیکه په نکاح ورکړي نو دغه نکاح د بلوغ په وخت کې هم په خپل ځای پاته ده، ځکه پلار او نیکه ډېر مشفق او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهربانه دي، د دوی د زيات شفقت په اساس دوی ورته خوښ کړي دي، دوی ترې ښه ځای نسي پيدا کولی.

او که له پلار او نيکه پرته بل خپلوان له بلوغ نه مخکې په نکاح ورکړي و، بيا چې کله دغه هلك يا نجلۍ بالغ شي او دغه سړی يا ښځه يې خوښ نه وي، نو دوی نکاح رد کولی سي.

جبري نکاح

بالغه ښځه که پېغله وي يا کونډه هيڅوك يې هم په جبر سره په نکاح نه سي ورکولی او نکاح يې تر ولي پورې نه ده تړلې د دې لپاره دا سته که له هر چا سره يې خوښه سي نکاح کولی سي په دې شرط چې مقابل لوری به (کفو) سيال وي، او که بې له کفو يې نکاح کړې وه يعنې داسې چا سره يې نکاح کړې وه چې د دې سيال نه و بيا ولي د اعتراض او نکاح له منځه وړلو حق لري. او که له اجازې پرته يوه ښځه ولي په نکاح ورکړه نو دا نکاح يې د ښځې تر خوښې او رضا پورې تړلې ده که يې خوښه شوه نکاح يې کېږي او کنه نو نه کېږي، ځکه د سړي لپاره دا سنت وه چې اجازه يې غوښتې وای خو ده د سنت خلاف کار وکړ نو نکاح هم ونسوه او موقوفه سوه. الفقه علي المذاهب الأربعة.

زموږ په مذهب کې هيڅوك په زور او جبر سره ښځه نه شي ودولی، او نه هم مېړه ته په زور او جبر سره نکاح او کوزده کولی سي. ځکه پخپله د سړي او ښځې خوښه (رضايت) په دې کار کې شرط دی، نو دغه رواجونه له اسلام څخه ډېر لرې دي چې ښځه په بدو کې ورکوي يا کومه کونډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په کوم قوم کې وي دا وايي چې دغه کونډه زموږ د قوم حق ده که هر چاته مو کوله.

يا يو سړی نارينه اولاد نه لري ښځه او لوڼې يې پاته شي هغه په خپل منځ کې سره تقسيم کړي په داسې حال کې چې الله ﷻ فرمايي: يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَرِثُوا۟ ٱلنِّسَآءَ كَرْهًا... «سُوْرَةُ النِّسَاء : ۱۹»

اې مؤمنانو! ستاسې لپاره دا روا نه ده چې د زور له لارې ځان د ښځو وارثان کړئ...

بلکې الله ﷻ هغوی ته د خپل حق ورکولو امر کړی دی.

په داسې حال کې چې دوی ځانته مسلمانان هم وايي پر هغه برسېره دا کار خو کوي چې کوي يې بلکې رواه يې هم بولي، الله ﷻ دې موږ له داسې کمزوري مسلمانۍ څخه وساتي چې په هغه کې د الله ﷻ له امر نه سرغړونه وي.

– د نکاح د ختمېدو په وخت کې شيريني برابرول لکه شربت او داسې نور مستحب دي.

له مېرمنې سره د يو ځای کېدو مسنونه دُعا

له ابن عباس (رض) څخه روايت دی وايي: رسول الله ﷺ وفرمايل: کله چې ستاسو کوم يو دا اراده وکړي چې له خپلې مېرمنې سره يو ځای سي، او دا دُعا وکړي: اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

شان ده كه چېرته دوى ته په دې يو ځاى كېدلو اولاد مقرر سوى وي، نو شيطان به هيڅكه هم هغه ته ضرر ونه رسوي.

نو دا دُعا كول پكار دي كله چې دوى د يوځاى والي اراده كوي. "بخاري او مسلم"

دا بيان د پكتيا ولايت زرمت ولسوالي د احياء العلوم د مدرسې د احاديثو استاد او مهتمم خليفه صاحب عبدالرحيم "اخندزاده" (مد ظله العالي) له ليكنې څخه راخيستل سوى دى سره له زيادت او ترتيب.

د دوستي كولو لپاره د نجلى كتل:

علماء كرامو دا ويلي: كله چې څوك د كومې نجلۍ د غوښتلو اراده لري او دا نيت يې وي چې واده ورســـره وكړي، نو هغې ته كتل يعني د هغې مخ او لاسونو ته كتل روا او مستحب دي.

او دا كتل مستحب دي ځكه دا د نكاح سبب ګرځي او نكاح سنت مؤكد ده.

او د نكاح مقصد دا دى چې څوك له بېلاري څخه پرې وساتل سي، او دا هغه وخت لا ښه تر لاسه كېږي چې د مېړه او مېرمنې تر منځ ښه اړيكه او محبت وي، او همدغه اړيكه او محبت هغه وخت شـــوني دي چې دوى پخپله خوښه نكاح سره وكړي، او دوى هغه وخت پخپله خوښه نكاح سره كولى سي چې يو بل سره ووويني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او که نکاح هم وکړي، خو چې تر منځ يې مينه او ښـــه اړيکه نه وي او اړيکې يې خرابې وي، د نکاح مقصــد نه تر لاســه کېږي بلکې هر يو به بيا خپلې غوښتنې په نارواه لارو تر لاسه کوي.

خو که مطلب يې په ليدلو کې يوازي ښـــايســـت و، بيا دې نه ورســره ګوري، ځکه چې دا ښه کار ندی.

– که په ليدلو او کتلو يې خوښه شوه نو ودې کړي، کنه نو پرې دې ږدي.
مرقاة المفاتيح

– او که چېرته يې د ليدلو امکان نه و، نو بيا به يوه مېرمنه ور ولېږي او هغه به يې ويني او بيا به دې هلك ته بيان وکړي. مرقاة المفاتيح

په دې اړه لاندې احاديث راغلي دي: له ابو هريره رضـــي الله عنه څخه روايت دی: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ: قَالَ: «فَانْظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّ فِي أَعْيُنِ الْأَنْصَارِ شَيْئًا». (رَوَاهُ مُسْلِمٌ.)

وايي: يو سـړی رسـول الله ﷺ ته راغی او ويې ويل؛ ما اراده کړې چې له يوې انصاري مېرمنې سره نکاح وکړم.

رسول الله ﷺ ورته وويل: نو ته هغې ته وګوره بېشکه د انصارو په سترګو کې يو څه وي.

همدارنګه له جابر رضـــي الله عنه څخه روايت دی وای رســـول الله ﷺ وفرمـايـل: «إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمُ الْمَرْأَةَ فَإِنِ اسْتَطَاعَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَا يَدْعُوهُ إِلَى نِكَاحِهَا فَلْيَفْعَلْ». (رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعني: کله چې په تاسو کې څوك د کومې ښځې د غوښتلو اراده لري، نو که دا یې په وس پوره وي چې د هغې هغو اندامونو ته وګوري چې د هغو په لیدلو یې په نکاح کې رغبت پیدا کېږي نو دا کار دې وکړي.

بل روایت له مغیره ابن شعبة رضي الله عنه څخه دی وایي: «خَطَبْتُ امْرَأَةً فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ نَظَرْتَ إِلَيْهَا؟ قُلْتُ: لَا، قَالَ: فَانْظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ يُؤْدَمَ بَيْنَكُمَا». (رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ وَالدَّارِمِيُّ)

یعني ما له یوې ښځې سره د نکاح کولو غوښتنه کړې وه، نو رسول الله ﷺ راته وویل: آیا تا هغې ته نظر کړی دی (ورته کتلي دې دي)؟ ما ورته وویل نا، بیا رسول الله ﷺ راته وویل: نو ته یو وار هغې ته وګوره دا کتل هغې ته ډېر نږدې دي چې ستاسو تر منځه جوړه (مینه او محبت) پیدا کړي. مرقاة المفاتیح

کله چې څوك ستاسو د خور یا لور په غوښتلو د دوستي لاس در اوږد کړي

له ابي هریره (رض) نه روایت دی وایي چې رسول الله (ﷺ) وفرمایل: إِذَا خَطَبَ إِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ، إِنْ لَا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني كله چې تاسو ته څوك د دوستۍ لاس در اوږد كړي خور يا لور مو وغواړي هغه څوك چې تاسو يې دينداري او اخلاق خوښوئ نو په نكاح يې وركړئ، كه چېرته تاسو دا كار ونكړئ نو دا به په ځمكه كې فتنه او پراخ فساد وي. مرقاة المفاتيح

ياني له كبله به يې هر څوك ناسمو او ناروا لارو چارو ته لاس واچوي.

لكه څرنګه چې موږ او تاسو همدغه فتنې او فسادونه وينو او د دې پېښو شاهدان يو، نو څوك دې د دې لپاره له دوستي څخه نه تېرېږي چې يا پيسې ډېري غواړي يا يې رواجونه نه پوره كېږي، بلكي خلكو ته دې وګوري كه ديندراه او نېك خلك ول، د نجلۍ هم خوښ ول، نجلۍ هم د هلك خوښه وه نور خامخا دې دوستي ورسره وكړي.

داسې دې نه كوي چې بهانې جوړي كړي او په دې غوښتونكو باندې تورونه وتړي، او بيا بل وخت خپله لور او خور په كوم نا اهله واړوي.

او كه د پيسو غوښتنه يې وه يا يې، د كوم بل ضد او اختلاف په وجه ور نكړه، نو بيا به د نجلۍ ژوند هم خراب وي د هلك هم، او دا امكان هم لري چې دوى دې سره وتښتي چې له امله يې ډېرې ناخواله او بدې پېښې، قتلونه، بدياني او خپګانونه را منځته كېږي.

او بيا د شريعت خلاف جرګې او جلسې كوي له دين نه ناخبره خلك په كې راټول وي او د مسلمانانو حقوق له پښو لاندې كوي. فضل الرحمن (عادل)

همدارنګه له ابن عباس (رض) نه روايت دى وايي: رسول الله (ﷺ) وويل:

«لَمْ تُرَ لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلُ النِّكَاحِ» رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ، وَالْحَاكِمُ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوو محبت کونکو (مینه کونکو) لپاره د نکاح په ډول کوم بل څه نه لیدل کیږي.

یعني دوی دي نکاح سره وکړي تر څو یې باطني اړیکه هم سره ټینګه شي او مینه به یې هم تر منځ سره ډېره شي، کینه او دښمني به له منځه لاړه شي او ختمه به شي!.

راځئ هڅه وکړی په شریعت عمل وکړئ د رسول الله ﷺ سنتونه عملي کړئ، نور خلك هم له ځان سره ملګري کړئ او د الله ﷻ خوښي او رضا تر لاسه کړئ.

مېرمنې په میراث کې بشپړ حق لري او مهر د مېرمنو خاص حق دی او خامخا به ورکول کیږي

الله ﷻ په قرآنکریم د سورة النساء ۲۴ ایت کې د مهر په اړه فرمایلي:

((وَأُحِلَّ لَكُم مَّا وَرَآءَ ذَٰلِكُمْ أَن تَبْتَغُوا بِأَمْوَٰلِكُم مُّحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَٰفِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِهِۦ مِنْهُنَّ فَـَٔاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَٰضَيْتُم بِهِۦ مِنۢ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا)).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: له دې پرته چې نوري څومره ښځې دي، تاسي ته د خپلو مالونو په وسیله د هغو په لاس راوړل روا کړای شویدي، په دې شرط چې د نکاح په چوکاټ کښې یې راولئ؛ نه دا چې په ازادي شهوت رانی لاس پوري کړئ. نو بیا کله چې له هغو څخه د ازدواجي ژوندانه خوند واخلئ، د هغه په بدل کې ورته په فرضي ډول مَهر ورکړئ، البته د مَهر له قرارداد څخه وروسته که د دواړو خواو په خوښه، ستاسي په منځ کي څه کمول یا زیاتول راشي، نو څه باک یې نشته. الله پوه او د حکمت څښتن دی.

د همدې سورت په ۴ ایت کې فرمایي: ((وَءَاتُوا النِّسَآءَ صَدُقَٰتِهِنَّ نِحۡلَةً فَإِن طِبۡنَ لَكُمۡ عَن شَيۡءٍ مِّنۡهُ نَفۡسًا فَكُلُوهُ هَنِيٓـًٔا مَّرِيٓـًٔا))

او د ښځو مَهر په ښه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ، البته که هغوی یې په خپله خوښه یو څه تاسي ته بخشش کړي؛ نو تاسي هغه په خوند سره خوړلای شئ، چې حلال او بې ضرره دی.

همدارنګه بل ځای د سُوۡرَةُ الأحزَاب ۵۰ ایت کې فرمایي((قَدۡ عَلِمۡنَا مَا فَرَضۡنَا عَلَيۡهِمۡ فِيٓ أَزۡوَٰجِهِمۡ)).

ژباړه: موږ ته معلومه ده چې پر عامو مؤمنانو د هغو د مېرمنو او مینزو په باب مو کوم کوم حدود وضع کړي دي.

نو له دې څخه معلومه شوه چې مهر په سړي لازم او مېرمنې ته ورکول کېږي یا مستقیم او یا د ولي او وکیل له لارې، د مهر اندازه شرعًا مقرره ده چې کمه اندازه یې لس درهمه ګڼل شوې ده، نور که دوی پر هر څو سره جوړېږي هغه د دوی خپل کار دی او دوی ته اجازه ده، همدارنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

که مېرمنه یو څه مهر خپل خاوند ته وروبښــي، مېړه یې په خوند ســره خوړلای شي او بلکل حلال او بې ضرره دی.

ولور

– نن سبا چې د ولور په نوم کومې پیسې اخیستل کېږي، د دې لپاره په شریعت کې هیڅ ثبوت نشته، او هیڅوك یې د اخیستلو حق نلري. لکه څرنګه چې یو څه وخت مخکې د حج اوقافو وزارت هم دا اعلان خپور کړ چې په اسلام کې ولور نشته.

خو دوی په دې سره د زوم ژوند ور تباه کړي هغه ټول عمر په پیسو ګټلو تېر کړي چې د خپل کور اړتیاوي او ولور پوره کړي، پرته له دې چې هغه خپل ژوند ښه جوړ کړي عمر یې په همدې ضایع شي.

دوی بیا پر دې باندې د مهر نوم ږدي او د ښـځې پلار یا ورور یې پخپل جیب کې واچوي، لکه کوم حیوان چې یې پلورلی وي، او د دوی لپاره یې خوړل هیڅ جواز نلري.

د میراث حق

– همدارنګه میراث هم دی، زموږ خلك خپلو خوندو او خورلڼو ته خپل د میراث حق نه ورکوي، په داسې حال کې چې دا حق الله ﷻ د دوی لپاره مقرر کړی او ټاکلی دی، الله ﷻ د ســورة النســاء په ۷ ایت کې فرمایلي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا))

د نارينه ؤ لپاره په هغه متروکه (ميراث) کښــي برخه ده چي مور پلار او خپلوانو پريښې وي، او د ښځو لپاره هم په هغه متروکه (ميراث) کښـي برخه ده چي مور پلار او خپلوانو پريښې وي، که لږ وي او که ډيره، او دا برخه (د الله له لوري) ټاکله شوېده .

په يولسم ايت کې يې فرمايلي((لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ)). د نارينه برخه د دوو ښځو په اندازه ده.

او د همدې ايت په پای کې يې فرمايلي: فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا. دا برخي الله ټاکلي دي، او په يقيني توګه الله ښــه عالم او د حکمت څښتن دی.

يعني دا د ميراث برخې الله ﷻ په خپله د نارينه او ښځينه وو لپاره ټاکلې دي.

الله ﷻ په ميراث کې د ښځو او سړيو د برخو په اړه د سورة النساء په ١٣ او ١۴ آيت کې فرمايلي: ((تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ))

دا د الله ټاکل شوي پولي دي، څوک چي د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت وکړي، نو الله به هغه داســي باغونو (جنتونو) ته ننباســي چي تر هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي به ويالې بهيږي او هغوی به په کښې د تل لپاره استوګن وي او همدا ستر بريالیتوب دی؛

((وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَٰلِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ))

او څوک چې د الله او د هغه له پيغمبر څخه سرکښي وکړي او د هغه له ټاکل شوېو پولو څخه تيری وکړي، الله به هغه په اور کښې وغورځوي،چې د تل لپاره به په کښې استوګن وي او د هغه لپاره رسوا کوونکې سزا ده.

د سورة النساء په ۹ ايت کې الله ﷻ فرمايلي:((وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَٰفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا))

خلکو ته، ددې خبري په نظر کښې نيولو سره ډېره کول په کار دي، چې که هغوی په خپله له ځانه وروسته بېوزلي اولادونه پرېږدي؛ نو د مرګ په وخت کښې به د خپلو اولادونو لپاره څنګه ځورېدلي وي؛ نو بايد چې هغوی له خدايه ووېرېږئ او رښتيا وينا وکړي.

مفسرينو دا خبره کړې ده چې دا آيت د هغه چا په اړه دی چې مړه کېدونکي کس ته د ځنکدن په وخت کې وايي: چې ټول مال دې د الله ﷻ په لاره کې خيرات کړه، الله ﷻ به دې اولادونو ته رزق ور کړي، يعني د هغوی په کيسه کې مه کېږه، هسې دې خپل مال صدقه کړه، او الله ﷻ له دې کار څخه منعه فرمايلې ده او دا يې ويلي چې د نورو په وارثانو او اولادونو هم ووربېږئ، د هغوی مالونه مه ضايع کوئ، لکه څرنګه چې په خپلو وارثانو او اولادونو وېرېږئ.....تفسير قرطبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو متأسفانه چې زموږ په ټولنه کې اوس مهال له دې امر څخه سرغړونه کېږي او څوك غوږ هم نه پرې ګروي. دې خلکو ته چې دا خبره یاده کړل سي، دوی بیا د جاهلیت د زمانې د خلکو خبرې پیل کړي وایي: دا کار خو زموږ پلرونو او جدونو نه دی کړی، هغوی حق نه دی ورکړی نو موږ یې ولې ورکړو، لکه څرنګه چې الله ﷻ د قرآنکریم په سورة لقمان ۲۱ ایت کې فرمایلي: وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَآ أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءَابَآءَنَآ أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَٰنُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ.

او کله چې هغو ته ویل کیږي چې د هغه شــې پیروي وکړئ چې الله نازل کړی دی، نو وایي چې موږ د هغـه شـــې پیروي کوو چې پر هغه باندې زموږ پلرونو، نیکونو عمل کړی دی. آیا دوی د هماغو پیروي کوي، که یې شیطان د لمبه وهونکي اور خوا ته بولي، هم؟

زموږ خلك بلکل همداسې خبره کوي وایي دا خو داسې کار دی چې خلك یې پېغور ګڼي او خلك دغه او هغه خبري کوي،دا هم وایي چې که مو خپلو خوندو ته د هغوی حق ورکړو نو بیا خو یې نه پالو یا داچې د پاللو حق نلري،ځکـه چې حق مو یې ورکړی دی.دوی د خپلو خورلڼو حق خوړلو ته بېلابېل دلایل جوړي......

دوی دا فکر ولې نه کوي چې دا برخې خو الله جل جلاله د دوی لپاره مقررې کړې دي ، او د غوښـــتلو حق هم الله جل جلاله ورکړی دی، آیا دوی د الله جل جلاله په فیصـــله عمل کول پېغور کڼي! ولا دا خو ډېر سپین سترګی جهالت دی ......!!!

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا دوی دا فکر کوي چې ور یې نه کړو نو د دوی لپاره به رواه شـــي ، هیڅکله هم امکان نلري،تر څو یې خورلنو په خپله خوښـــه له زړه نه نه وي وربښلی.

دا حرام خواره ژر پښـــتانه او پښـــتو رامخ ته کړي ،خو دوی دې پوه شـــي چې پښـــتانه حرام خواره نه دي او نه وو ،بلکې دا د شـیطان وسـوسـه ده چې په ناپاکه ذهنونو کې یې اچولې ده. او د دې ناپاکو ذهنونو لپاره د جهنم اور انتظار باسي.

لنډه دا چې مهر د مېرمني ځـانګړی حق دی هیڅوك یې نســـي تړې اخیســـتلای، همـدارنګـه په میراث کې هم حق لري چې ورکول یې پـه وارثانو فرض دي، خو که څوك یې نه ورکوي هغوی ته یې خوړول په هیڅ ډول ندي رواه، بلکې دوی ځانته جهنم تیاروي، لکه څرنګه چې الله ﷻ د سـورة النسـاء په لسـم ایت کې فرمایي: إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا ۖ وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

کوم خلک چې په ظلم ســـره د یتیمانو مالونه خوري، په حقیقت کښـــي هغوی خپلې ګېډې له اوره ډکوي، او هغوی به هرو مرو د دوږخ تاوجن اور ته ورننوځي.

بل ځای په سورة بقره ۱۸۸ ایت کې فرمایي: وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ.
او تاسي په خپلو منځو کښي یو د بل مال په ناروا توګه مه خورئ.
په دې باندې یوه واقعه را یاده شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خلك چې په چل د نورو حق خوري

موږ د وړې دورې په دوران کې و، يوه ورځ د مشکات شريف په درس لګيا وو.

يوه طالب له استاد (خليفه صاحب) څخه پوښتنه وکړه چې آيا په هغو حقوقو (ځمکو مالونو او جايدادونو) کې چې موږ ته له پلار او نيکه څخه را پاته دي زموږ د خوندو او خورلڼو حق شته که نه؟

خليفه صاحب په ځواب کې ورته وويل؛ هو خامخا شته او ورکول يې هم لازمي دي....

دې طالب بيا ورڅخه پوښتنه وکړه چې څه حيله (چل) نه ورته جوړېږي؟ يعني چې دا حق ترې ووهو؟

خليفه صاحب ډېر ښه ځواب ورکړ، ورته ويې ويل: ولې نه جوړېږي: بيا يې ورته وويل واى يو ملاصاحب و، ده چې کله خپله لور ورکړه نو ولور يې په خپل جېب کې واچاو، کله چې يې د ملا صاحب لور (ناوې) وايستله او پر اس يې کېنوله نو ملا صاحب په زحمت سره پيسې له جېبه را وايستلې او خپلې لورته يې په دې تمه (طمع) ورکړې چې را وبه يې ښني.

خو هغې پيسې ور واخيستلې او جېب ته يې کړې، نو ملاصاحب هم بله لاره نه ليدله او له جېب نه يې بياتي را ويستله او د خپلې لور هغه جېب چې پيسې يې پکې اچولې وې ترې پرې کړ، او لور يې رخصت کړه!!!.

مطلب دا چې خليفه صاحب دا ورته وويل چې غلا ترې کولى سې خو بله لاره چل او حيله نه ورته جوړېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا چې کله درس خلاص شــو نو خلیفه صـــاحب دا یادونه وکړه ویې ویل: افسوس د عوامو په حالت چې علماء په دې مرض اخته دي چې پردیو حقونو ته چلونه جوړوي نو له عوامو خو هیڅ ګیله نشـــته، ځکه چې هغوی خو له دین عذاب او سزاګانو هم نه دي خبر نو هغوی خو به خود دا کارونه کوي.

نو له دې کارونو ځان ســـاتل پکار دي، له خپلو خپلوانو څخه په چل ول حق خوړل ندي پکار، علماء باید په ټولنه کې شــریعت نافذ کړي، خلك له ناســمو دودونو او راوجونو را وګرځوي، که داسـې ونکړي نو هیڅکله به بریالیتوب تر لاســه نه کړي، او په آخرت به سـختـه سزاګانې وګوري، راځئ د الله ﷻ امرونو او حکمونو ته غاړه کېږدو د دنیا او آخرت له بربادۍ ځانونه وژغورو.

فطرتي خصلتونه

فطرت: په لغت کې پیدا ایښت،دین، کړنلارې، خوی او خاصیت ته وایي.

او په اصـطلاح کې: هر هغه صـفت ته وايي چې د پیدا ایښــت په پیل کې یې هر موجود درلودونکی دی. معجم العرب

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَاسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَنَتْفُ الْإِبِطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ) يَعْنِي الِاسْتِنْجَاءَ قَالَ الرَّاوِي: وَنَسِيتُ الْعَاشِرَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةُ» . رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

له حضــرت عائشــې رضــي الله عنها څخه روایت دی وایي رســول الله "ﷺ" ویلي: لس خویونه، او ځانګړتیــاوې لــه فطرت څخه دي: د برېتونو کمول، د ږیرې پرېښـــودل، مســـواك وهل، په پوزه کې اوبه اچول، د نوکانو کمول، د بندونو پرېمنځل، د تخرګونو وېښتان کیښل، د نامه لاندې وېښتان خرېیل او استنجاء کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني لس خويونه او خصلتونه د انبياوو عليهم السلام له سنتو څخه دي، او موږ ته امر شوی دی تر څو په هغوی پسې اقتدا (پيروي) وکړو، په داسې شان لکه موږ چې له اول نه په دې خويونو پيدا شوي يو. مرقاة المفاتيح

اول: د بريتونو کمول:

اول کس چې بريتونه يې کم کړي هغه ابراهيم عليه السلام دی. تفسير القرطبي
ابن حجر(رح) ويلي: چې د بريتونو کمول دومره اندازه سنت ده تر څو د پورتنۍ شونډې سوروالی ښکاره سي. مرقات امفاتيح
مسئله: د بريتو کوچني کول د شونډو تر سرو پورې (يعني چې د شونډو سرونه معلومېږي، د شونډو سرونه بايد په وېښتانو کې پټ نه وي) دا سنت دي، او د خرېيلو په اړه يې اختلاف دی، ځيني فقهاء د بريتو خرېيلو ته بدعت وايي او ځيني بيا د بريتو خرېيلو ته اجازه ورکړې ده، له دې کبله نه خرېيل يې ښه دي.
مسئله: د بريتو که چېري دواړه خواوي غټې وي، پروا نه لري، په دې شرط چې هغه دې د شونډو پر سر بايد غټ نه وي. په اسلام کې د ږيري حکم
– د بريتونو کمول سنت دي او مستحب دا ده چې په ښي لوري پيل وکړي.

دوهم: د ږيرې پرېښودل:

توربشتي(رح) ويلي: ياني د ږيرې ډېرول په خلاف د کمولو، او د ږيرې کمول د ناعربو (عجمو) کړنه ده او نن ورځ د ډېری مشرکينو لکه فرنګيانو او هندوانو او قلندريه طائفې هغو خلکو چې په دين کې هيڅ ونډه نه لري شعار دی. مرقاة المفاتيح
او ابن الملک (رح) ويلي: د ږيرې اړخونه له اوږدوالي او پلنوالي څخه د برابرولو لپاره اخيستل ښه دي، خو غوره داده چې هيڅ يې وانخلي، خو که چېرته د ښځې ږيره را شنه شوه بيا يې خرېيل مستحب دي، او غوره دا ده چې ويې خرېيي. مرقاة المفاتح
مسئله: د ږيرې خرېيل يا کوچني کول حرام دي، که چېري تر يوه موټي زياته وي، کوچني کول يې پروا نلري، دا ډول د څلورو طرفو څخه په داسې اندازه کوچني کول چې برابر او ميانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله: کوم وېښتان چې پر باړخو راشنه کېږي که چېري پاك سي پروا نلري، دا ډول که چېري وريځي تر اندازې ډېرې غټې سي، کولای سي چې لږ يې کوچني کړي.
مسئله: د ږيرې خرېيل يا کوچني کول، چې تر يوه موټې کوچني وي، دا ډول د برېتو غټول، څه ډول چې نن ورځ د ځوانانو په منځ کې رواج لري، چې دوی يو ډول ښايست ځني حاصل وي، دا حرام دی. په اسلام کې د ږيرې حکم په حواله د اصلاح الرسوم
يادونه: هغه ږيره چې تر يوه موټې زياته وي او کوچني يې کړي او داسې نور وېښتان او نوکان کوچني کړي ښه خبره دا ده چې يو ځای يې خښ کړي، که چېري د ښخېدلو امکان نه وي، نو په يوه سم ځای کې يې اچول هم جائز دي، خو په مرداری يا مردار ځای کې باید ونه غورځول سي، ځکه چې د دې څخه د مرضونو د پيدا کېدو وېره ده.
فتاوي عالمگيري فتاوی شامي

دريم: مسواك وهل:

اول کس چې مسواك يې وهلی دی هغه ابراهيم عليه السلام دی. تفسير قرطبي
له ام المومنين بی بی عائشه رضی الله عنها څخه رايت دی: چی رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل :اَلسِّوَاكُ مُطَهِّرَةٌ لِلْفَمِ وَمَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ. (نسائي) بخاری او .....
مسواك وهل د خولې د پاکۍ سبب دی او د الله جل جلاله د رضاء سبب گرځي.
– مسواك وهل په اتفاق سره سنت دي.
– ځينو ويلي چې په جومات کې که چېرته د ناړو يا داسې بل څه په توېدلو وېره وه بيا يې وهل سنت نه دي.
– علماؤ دا ويلي: مناسبه دا ده چې مسواك له ترخو ونو (بوټو) څخه وي، د خچې گوتې په اندازه ډبلوالی او يوه لوېشت اوږدوالی ولري.
– او مسواك باید په غاښونو په پلنوالي سره ووهل سي، يوه او بل څنگ ته، نه لاندې او پورته.
– که له چا سره مسواك نه وي يا يې غاښونه نه وي بيا دې، د مسواك پر ځای د شهادت گوته يا بټه کوته په خوله کې ووهي. او داود(رح) ويلي: چې مسواك وهل واجب دي، او اسحاق(رح) دا هم ورسره زيات کړي، که چېرته يې قصداً پرېښود ، نو لمونځ يې باطل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– په هر حال زموږ په مذهب کې د مسواك وهل سنت دي، که چېرته مسواك نه وي بيا د شهادت گوته په غاښونو وهل کېږي. مرقاة المفاتيح

څلورم: استنشاق (د پوزي مينځل).

پنځم: مضمضه (د خولې مينځل).

دا دواړه په اوداسه کې سنت دي، او زمونږ په نزد په غسل کې فرض دي.
او د امام شافعي (رح) په نزد سنت دي، امام احمد او امام مالك په يو روايت کې ويلي: چې دواړه واجب دي.
– په مضمضه کې د رواي شك دی چې له دې خصلتونو څخه دی که نه.
ابن حجر (رح) ويلي: چې د روايي مقصد دا دی؛ ما هېر کړی نه مې ياد يږي چې لس دې پوره کړي خو زه گومان کوم کېدای سي چې مضمضه (د خولې مينځل) دې وي. دا د طيبي د خبرې وضاحت دی.
ابن المَلِك (رح) ويلي: دا مضمضه به ځکه وي ځکه چې دوی دواړه يو ځای سره يادول کېږي. مرقاة المفاتيح
– که څه هم په حديث کې لسم خصلت ياد شوی دی، خو ما د يوځی والي لپاره له استنشاق وروسته په پنځم ځای کې راوړ.

شپږم د نوکانو کمول: يعني پرېکول يې.

اول کس چې نوکان يې اخيستي (کم کړي) هغه ابراهيم عليه السلام دی. تفسير قرطبي
که نوکان هر ډول کم کړل سي سنتيت يې حاصلېږي، او غوره دا ده چې اول د ښي لاس د شهادت په گوته پيل وکړي بيا منځنۍ گوته بيا له هغې وروسته گوته بيا خچه (خچنۍ) گوته بيا په آخر کې بټه (غټه) گوته، بيابه د چپ لاس اول خچنۍ گوته بيا له هغې وروسته گوته بيا منځنۍ گوته بيا د شهادت گوته او په پای کې د چپ لاس بټه گوته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– او په پښو کې به د ښې پښې له خچنۍ ګوتې څخه پیل وکړي او د چپې پښې په خچنۍ ګوته به یې پایته ورسوي.
دا د نوکانو کمولو طریقه ده، که په دې طریقه کم نه کړل سي بیا هم سنت تر سره کېږي.
– د نوکانو پرېکول سنت دي او د شهادت په ګوته پیل کول کوم ترتیب چې بیان شو مستحب دي. رسول الله ﷺ فرمایلي: نوکان مو کم کړئ او کوم نوکان چې مو کټ کړل هغه خښ کړئ....... تفسیر القرطبي

اوم: د بندونو مینځل:

یعني هغه غوټې چې د ګوتو د بندونو پر شا باندې وي او هغه چې په منځ (ورغوي) لوري ته وي. ښکاره دې وي چې مقصد د ټولو بندونو او غوټو مینځل دي.
په دې پورې هغه ټول ځایونه تړلي چې خیري پکې راټولېږي لکه د غوږونو ګرد ځایونه او پردې یې او هغه چې د پوزې په داخل کې راټولېږي، همدارنګه د بدن ټول خیري.
– د بندونو مینځل سنت دي او دا تر اوداسه پور هم نه دي خاص.

اتم: د تخرګونو وېښتان کېښل (ایستل):

له دېنه دا معلومېږي چې خرېیل یې سنت نه دي، او دا هم ویل سوي چې ایستل یې د هغه چا لپارت غوره دي، چې د ایستلو توان یې لري.
– د تخرګ لاندې وېښتان کېښل مستحب دي او په خرېیلو هم حاصلېږي.

نهم: د نامه لاندې وېښتان خرېیل:

اول کس چې د نامه لاندې وېښتان یې صفا کړل هغه ابراهیم علیه السلام دی. تفسیر قرطبي
ابن المَلِک (رح) ویلي: که وېښتان یې له خرېیلو پرته لرې کړل، نو دا سنت طریقه نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په دې کې دا هم دي چې لرې کول يې کله کله په چينه هم کېږي، او دا هم ثابت دي چې رسول الله ﷺ چينه کارولې ده، هو خو که په بياتي يا بل داسې څه يې کم کړل نو دا په بشپړه توګه په سنتو عمل نه دی، والله أعلم.

د نامه لاندې وېښتان، تخرګونو وېښتان او برېتونو او نوکانو کمول دې له څلوېښتو ورځو ډېر نه پرېښودل کېږي. د مسلم د حديث له وجې چې انس (رض) روايت کړی دی: «وُقِّتَ لَنَا فِي قَصِّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمِ الأَظْفَارِ وَنَتْفِ الإِبِطِ وَحَلْقِ الْعَانَةِ أَنْ لاَ نَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً».

موږ ته د برېتونو په کمولو نوکانو پرېکولو او د تخرکونو د وېښتانو ايستلو او نامه لاندې وېښتان کمولو کې دومره وخت راکړل سوی چې له څلوېښتو شپو زيات پاته نه سي. ابن حجر (رح) ويلي: چې د نامه لاندې وېښتان خرېيل، که څه هم د ښځي لپاره وي، ځکه د حديث اطلاق همدا غوښتنه کوي (چې د ښځي او سړي دواړو لپاره سنت دي) او په بل حديث کې خو ښکاره دي چې ويل سوي؛ « وَتَسْتَحِدَّ الْمَغِيبَةُ» يعني چې هغه ښځې د نامه لاندې وېښتان صفا کړي چې خاوندان يې مسافر شوي و. د حديث مطلب داسې دی.

جابر (رض) فرمايي: کله چې موږ له غزوې څخه راغلو، مدينې ته نږدې و، هر کله چې ښه رانږدې شوو، نو موږ کورونو ته د تللو لپاره ځانونه تيارول، چې رسول الله ﷺ وويل: تاسو د کور خلکو ته وخت ورکړئ تر هغو چې موږ د شپې کورونو ته داخل سو د دې لپاره چې هغوی خپل ګډوډ وېښتان ږمنځ کړي، او هغه مېرمنې چې مېړونه يې مسافر شوي وو، د نامه لاندې وېښتان صفا کړي.

نو دا کار سنت دی تر هغو بايد مسافر کورته داخل نسي تر څو چې يې خبر نه وي ورکړی.

– خو ډېری محدثينو خرېيل د سرېو پوري تړلي دي، او دا يې ويلي چې د ښځو لپاره د هغو وېښتانو ايستل غوره دي، ځکه په دې ايستلو سره ښه پاکي هم راځي، او د مېړه نفرت هم لرې کوي کوم نفرت چې د خرېيلو له وجي پيدا کېږي هغه دا چې د خرېيلو په وخت کې ځيني ځيني ځايونه پاتې کېږي.

لسم: استنجاء کول:

اول کس چې استنجاء يې وهلې ده هغه ابراهيم عليه السلام دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استنجاء مانا ده د غائطه مواد د ځای پاکول د انسان له خېټې څخه چې کوم شی خارجېږي پدې شرط چې صورت او جسم ولري نو د دې ځای پاکولو ته استنجاء ویل کېږي. **استنجاء په دوه ډوله ده:** ۱_ په لوټو سره، ۲_ په اوبو سره.

لومړی:- استنجاء په لوټو سره او په هغو شیانو چې د لوټو وظیفه اجراء کوي په طاق عدد سره سنت او درې ځلې مستحب ده. خو اول په لوټو او بیا په اوبو استنجاء کول ډېر غوره دي. دویم:- استنجاء په اوبو سره او دا په څلور ډوله ده: فرض، واجب، سنت، مستحب. ۱:... فرض: که نجاست له خپل مخرج څخه له دومره اندازې څخه تېری وکړي چې له شرعي روپۍ څخه زيات وي په دغه صورت کې په اوبو سره استنجاء کول فرض دي. ۲:... واجب: که نجاست له خپل مخرج څخه د شرعي روپۍ په اندازه تېری کړي وي نه زيات وي نه کم په دغه صورت کې په اوبو سره استنجاء کول واجب دي.

۳:... که له شرعي روپۍ څخه د نجاست خپرښت کم وي بیا په اوبو سره اسنجاء کول سنت دي. ۴:... که نجاست له خپل مخرج څخه هیڅ تېری نه وي کړی بیا استنجاء کول مستحب دي. که چېرته په چا استنجاء فرض یا واجب وه خو د استنجاء کولو ځای نه وه یاني د خلکو له سترګو نه شو پټېدای نو بیا د عورت لوڅول حرام دي نو په دې صورت کې د استنجاء کول لازمي نه دي یوازې چار اندام اودس دې وکړي صحیح دی.

– په اوبو استنجاء سنت ده.

– د قضاء حاجت په وخت کې عورت پټول ضروري دي او د استنجاء په وخت کې خبرې کول مکروه تحریمي دي.

– له کاغذ تشناب پرته په بل کاغذ استنجاء کول سم کار نه دی.

– له استنجاء وروسته لاسونه باید ومینځل شي.

یادونه: په ځینو روایتونو کې د ډېرې پر ځای ختنه (سنت کول) راغلي:

اول کس چې ختنه (سنت) کړل شوی دی هغه ابراهیم علیه السلام دی.

ختنه: د نارینه له تناسلي آلې څخه اضافه پوستکي پرېکولو ته وایي.

– دا ختنه (سنت کول) د امام شافعي (رح) او ډېرو علماؤ په نزد په سړو او ښځو واجب دي، او د امام مالك (رح) او اکثرو علماؤ په نزد سنت دي.

پاي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخذونه

قرآنكريم.
د قرآنكريم پښتو ژباړه قيام الدين "كشاف".
تفسير قرطبي.
صحيح بخاري.
صحيح مسلم.
سنن ابن ماجه.
سنن ابو داود .
جامع ترمذي.
مسند احمد .
مشكواة المصابيح.
مرقاة المفاتيح.
هدايه.
تسهيل الهدايه (د هدايې پښتو شرح).
نورالايضاح.
فتح الايضاح (د نور الايضاح پښتو شرح).
كتاب النهرالفائق شرح كنزالدقائق لسراج الدين نجيم الحنفي .
كتاب تحفة الملوك فی فقه مذهب الامام ابو حنيفه النعمان للرازي.
كتاب تحفة الفقهاء للسمرقندي.
كتاب حاشية الطحطاوي
الدرالمختار.
فتاواى هنديه مشهوره په فتاواى عالمگيريه.
الفقه علي المذاهب الأربعة
فتاوی رحمانيه.
درسي بهشتي زېور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنز کلان.
د ميت مسئلې رفعت قاسمي.
جرأة الأئمة في اجراء الادعية و الاقضية.
مسنون لمونځ (حبيب الله "فوزی").
په اسلام کې د ږيرې حکم (اشرف علي "تهانوي") .
حکم حيله اسقاط در دين مبين اسلام.
قرآني دعاګانې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library